

SELSKÝ BAROKO

Jiří Hájíček

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Selský baroko

Jiří Hájíček

Znění tohoto textu vychází z díla [Selský baroko](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Host v Brně v roce 2009. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Jiří Hájiček: Selský baroko), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 15. 5. 2020.

OBSAH

Psí kuchyně.....	7
Dies mortis.....	19
Pokrevenství.....	29
Tomašice, Černá Hůrka, Smrčí.....	39
Tomašické zvony.....	46
Nálezy v krajině.....	58
The River of Vltava.....	67
Čp. 11.....	76
Dopisy.....	92
Kennedy.....	116
Ohlasy na Rozálii Zandlovou.....	123
Blázen na kopci.....	140
Rozálie Zandlová.....	145
Kind einer Dirne.....	165
Palác Flora.....	171

*Mýmu tátovi, kterýmu je letos sedmdesát
a kterej se začátkem padesátek let nesměl ani vyučit řemeslu, protože byl synem kulaka,
kterej odešel v patnácti z jihočeský vísky na práci do černý Ostravy,
kterej se ve zdraví vrátil a místo s koňma, jako jeho předci sedláci, handloval s motorkama a ojetejma autama,
kterej měl stopětadvacítku „péráka“ a pak čezetu „kejvačku“, po ní Jawu 350 dvouválec a tu vyměnil za svý první auto, válečnou značku DKW po Němcích,
kterej za budovatelskejch dob druhý pětiletky vlastnil neuvěřitelnou káru, citroëna jedenáctku po bechyňským knížeti Paarovi, rok výroby 1934,
kterej se chytil volantů a za čtyřicet let si na traktorech bez pérování, na nákladákách, autobusech a podobnejch starejch krámech oddělal záda,
kterej projel bez nehody šedesátý, sedmdesátý i osmdesátý léta,
kterej po sametový revoluci jako šofér autokaru viděl půlku Evropy
a kterej si dodnes pamatuje, jako by to bylo včera, každej kousek pole z toho čtyřiadvacetihektarovýho statku, co už dávno není...*

Psí kuchyně

Proboha, zase tenhle nešťastnej kout, jenom jsem si tak povzdechnul pro sebe. A slunce propalovalo tenké zelené listy, koruna lípy nad našimi hlavami hučela létem. Po cestičkách v parku se ploužili vedrem zmořený turisté a mířili k zámecké bráně.

Pan Šrámek seděl vedle mě na lavičce a pořád něco povídal. A já jsem se těšil do stínu těch kamenných zdí nedaleko, do nažloutlého divného světla badatelny, do tlumeného hluku šustících archiválií, do naplesnivělého závanu, který vydechují staré knihy.

„Teda z vás aby člověk každý slovo doloval,“ řekl.

„Neměl jste sem znovu jezdit,“ opáčil jsem.

„Ale vy znáte ty vesnice, ty lidi, je to pro vás otázka několika dní. Sám jste to říkal. Tak proč se vám do toho najednou nechce? Nechápu to...“

Přehraboval jsem se v deskách, které mi předal, jen aby ta horká nepříjemná chvíle už byla za mnou. Pár výstřižků z novin, listy vytrhané z nějaké zažloutlé brožury, okopírované stránky z úředních listin. Opakoval jsem si v duchu jméno vsi a pak ta tři jména za sebou: Jircha, Kubach, Mařánek... ano, jasně, Mařánek.

„To je číslo popisný 11, dvouštitová usedlost na návsi, zachovalá. A na protější straně ta ruina, bejvala to chalupa s klenutou bránou, k tomu patřila patrová sýpka. Kus je ubouranej, družstvo tam má nějaký stroje. I stodola je na spadnutí. Tam se říká u Jirchů. A Kubachův statek? Ted' si přesně nevzpomínám.“

„Je vidět, že to máte všechno tady,“ poklepal si Šrámek prstem na čelo a jeho kulatoučká tvář se rozzářila.

„Hlavně tady,“ zaklepal jsem kloubem ukazováčku na notebook v černém pouzdře.

„Pane Straňanský, v těch chalupách to je. Nevíme kde, ale vy to najdete. Třeba to má někdo na těch samotách kolem, v Černý Hůrce, nevím... lidi tyhle věci schovávali. Ty starý tam ještě posedávají na návších...“

„Tomašice, Černá Hůrka, Smrčí,“ vyslovoval jsem nahlas jména obcí. Točí se to tam jako v kotli, ty chalupy, příjmení, kmotrové, křty... „Měl jsem tam kdysi pár zakázek, dokonce myslím, že jsem o těch chalupách i něco psal... ale to už je let! Jsou to vesnice na vymření, pane Šrámek...“

Přiklonil ke mně oholenou růžovou tvář, asi padesátník, vlasy už šedivěly, široké šle na světlé letní košili s krátkým rukávem, tlustoučké paže.

„Říkám, je to dopis. Někde tam je, to víme. Možná že dokladů je víc. Na obecním úřadu? Na faře? Já nevím, vy jste odborník. Třeba tam objevíte papírů celou hromadu. V nějaký kredenci nebo na půdě...“

Ztišil ještě trochu hlas.

„Pak by to šlo z ruky do ruky, pane Straňanský, jak jsem říkal. Já listiny, vy peníze.“

Slunce stálo kolmo nad třeboňským zámekem, kopal jsem patou boty do lavičky a žízeň mě táhla pryč odsud. Polykal jsem naprázdno a vzpomínal na dálku nad polem tam u nás, na vodu a stín. Ale chvíle byla žhavá teď, palčivý moment, kdy jsem seděl vedle něho a on mě tlačil svým horkým nepříjemným stínem někam, kam jsem nechtěl ani za nic.

„Víte co? Najděte si někoho jinýho.“

„Pane Straňanský! Ty události už jsou dávno promlčený. Kdoví jak dlouho už je ta ženská mrtvá. Nic vám nehrozí.“

Zvedl jsem se a protáhl si záda. Taky vstal, zpoceně čelo, mokré fleky na košili. Podával jsem mu ty věci.

„To si nechte, pane Straňanský. V pátek se vracím zase přes Jindřichův Hradec, tak se zastavím.“

A vzápětí pokračoval, jako bych nic neřekl: „V jednu tady?“

Koukal jsem do polosuché trávy.

„Tak platí,“ řekl po chvilce sám, „kdybyste tu nebyl, zazvoním na vás v archivu.“

* * *

Propletl jsem se nádvořím zámku, plným srpnového slunce a výletníků, vyběhl jsem pár schůdků k portálu oblastního archivu. Zamkl jsem si desky od pana Šrámka dole do skříňky a cestou do badatelný jsem myslel zase na Danielu.

Pořád tam ještě seděla, v tom šelestivém tichu, blond vlasy a opálená tvář, pihy na nose. Strohá místnost jí byla plná. Pozdravila mě pohledem, usmála se. Když jsem ji uviděl v archivu poprvé, ani nebyla vidět za matrikami. Nechala si přinést hned tři tlusté knihy. Zasekla se už na prvních řádcích prvního zápisu... ale ten účes! A jak mluvila, jak krčila nos, když se soustředila na čtení...

Usadil jsem se ke stolu k rozdělané práci, otevřená matrika narozených z let 1856 až 1870. Založil jsem si stránku a na chvíli tu starou knihu zavřel. V notebooku jsem procházel databázi jmen. Jasně, naposled před třemi roky, nějaký rodokmen mě tam tehdy zavedl, nějaká ascendentní postranní větev. Kubach. Odsunul jsem matriku stranou a přitáhl si notebook. Hledal jsem dál v paměti počítače, ano, i nějaké Janatovy odtud jsem dělal, byl to rozvětvený rodokmen, na monitoru se mi rozbalila grafika se šesti rovinami generací, pyramida jmen a vztahů. Otřela se lehce o obec Smrčí, někdy kolem roku 1805... Rod Sládků, čp. 5. Fotografie chalupy, rozklíkl jsem ten soubor s příponou *jpg*. A další jméno: Mařánek, čp. 11. Všechna data byla uložena na harddisku. Ale to hlavní v počítači nebylo. Zíral jsem do klenutého stropu. Jednou jsem přece sepisoval historii několika selských stavení a tamního kostela, ťukal jsem to tenkrát ještě na psacím stroji...

Vrátil jsem se opět ke své práci, ale mé soustředění bylo to tam; přisunul jsem si zase matriku a probíral zápisy, laptop mně bledě svítil do tváře, běhal jsem bříšky prstů po klávesnici, hladil jsem litery a plnil monitor jmény a příjmeními, desítky, stovky jmen byly uloženy v té věcičce, kterou jsem každý den vypnul, zavřel a vložil do kožené brašny. Bylo to moje všechno.

„Vypadáte nějak ztrápeně,“ řekla tichounce Daniela; až jsem se lekl její tváře, jak se ke mně skláněla, jejích vlasů, co tak zářily v hlubokém stínu badatelný.

„Nechci vás už moc vyrušovat,“ omlouvala se.

„To je dobrý,“ řekl jsem rychle.

Ještě včera Daniela nevěděla skoro nic. Ani to, že pracovníci archivu jí snesou, na co si vzpomene, matriky narozených, zemřelých a matriky oddavek, gruntovní knihy, glejty, fedrovní listy, berní rejstříky, smolné knihy, soupisy duší, farní kroniky, sčítací operáty... ale pomoc při čtení archiválií že jim nepřísluší. Ptala se mě skoro na všechno.

„Počkejte, až se dopracujete ke kurentu,“ usmál jsem se, její zelené oči byly tak blízko, „to bude, až se v matrikách dolistujete do poloviny devatenáctého století... správně se to jmenuje německé novogotické písmo.“

„Stačí mi tohle, stejně to nerozluštím...“

„To je běžný písmo. Psací humanistické písmo se mu říká. Ale znám tuhle matriku a tohohle faráře dost dobře. Trochu škrabal, no. Opačnej sklon a ligatury. Víte? Používal s oblibou zkratky.“

Už se netvářila tak optimisticky jako dopoledne.

„Myslela jsem, že mi to půjde rychleji,“ řekla a zklamaně se vrátila ke svému stolku.

Celé odpoledne se vleklo, za oknem jávalo slunce a žár nepolevoval. Zavřel jsem matriku dřív. Nemohl jsem to tam vydržet.

„Budete tu zítra?“ zeptala se Daniela.

Stál jsem nad ní s těžkou knihou, kterou jsem šel vrátit.

„Budu v terénu. Mám nějaký focení...“

„Ale ta večere platí?“

Byl jsem už u dveří z badatelný do kanceláře, musel jsem se posmát, dívala se na mě, vlasy jí padaly do otevřené matriky, brýle na čtení na nose. Trochu zoufalý výraz.

„Jo, platí. Těším se...“

„No počkejte,“ rozhlédla se po dvou přítomných, shrbených za stoly, a ztišila zase hlas, „a kde se sejdem?“

„Vidíte,“ skoro už jsem za sebou zavřel dveře, „tak v šest u Psí kuchyně?“

„Kde že?“

„U Psí kuchyně.“

„Kde to je? Slyšíte, kde to jako je...?“ slyšel jsem za sebou ještě její tlumený hlas.

* * *

Tomašice, Smrčí. Vesniční boháči Jakub Jircha a Frant. Kubach st. obvinění z hanobení lidově demokratického zřízení. Staví se proti JZD založenému v obci. Tajně se spolčovali a štváli proti představitelům MNV a proti kolektivizaci zemědělství.

V autě na volantu jsem si četl xerokopii rozsudku lidového soudu z roku 1953. Kubach z toho nakonec vyvázl s podmínkou, stejně tak bývalý majitel pily Šilhavý. Všechno to tenkrát spadlo na Jirchu.

Hodil jsem papíry od Šrámka vedle na sedačku a popojel do vsi. Auto jsem nechal u hostince, vytanula mi nějaká dávno zasutá vzpomínka – že tam dělají dobrou polívku, hustou, kořeněnou... Asi to tehdy bylo v zimě. Teď pražilo slunce, začátek srpna. Vyšel jsem ze stínu toho zchátralého stavení křížem přes silnici ke kostelíku, byl skoro schovaný v korunách lip. Branka byla napůl otevřená, celá pokroucená, nešla dovřít. Pohlédl jsem nahoru k věži. Odvezené zvony! Svatý Václav a Panna Maria!!! Přece jsem si vzpomněl...

Mezi obrubníky tráva, žlutá, suchá, litinové kříže rozpálené sluncem, některé nachýlené. Pár zarostlých hrobů. Sem tam světýlko za sklem, náhrobní desky, dole pod kostelem tichounce hučela Vltava. Za nízkou zídou valník na uschlé věnce a chvojí a zvadlé kytky. Našel jsem ten hrob brzy. Zdál se udržovaný, i když nijak zvlášť pečlivě. Zarostlý plevem nebyl jako některé jiné v okolí, jen suchá stébla trávy v přední části zpola zakrývala tabulku na kříži. Svíčka vyhořelá, spečený knot na dně kulaté hnědočervené krabičky. *Rodina Zandlova*, stálo na cedulce. *Antonín*, zemřel 1949, *Anežka*, datum úmrtí 1970. Vytáhl jsem z kapsy košile notýsek a nalistoval výpisky z matriky narozených, které jsem si pořídil před cestou. Jména i data, všechno souhlasilo. Obrátil jsem stránku. Tam stálo jméno, co mi nadiktoval pan Šrámek: *Rozálie Zandlová. Narozena 14. dubna 1921.*

Na kříži spolu s rodiči nebyla. Prošel jsem hřbitůvek až k márnici v rohu a zase zpátky. Její jméno jsem nenašel.

„Dobrý den, nechcete pomoci s tím kropáčem?“ oslovil jsem sehnutou stařenu. Blýskla po mně štěrbinou oka pod šátkem. Táhla plný kropáč k hrobu porostlému sametovými maceškami. Postál jsem na pěšince před studnou. Prošla zpátky kolem mě a pumpovala vodu.

„Zandlovi tu nemají jinej hrob, že ne?“

Trochu se narovnala, podívala se směrem ke mně a pumpovala dál. Nechala stát naplněný kropáč pod pumpou, ruce si otřela do tmavomodré zástěry s drobným vzorem.

„Je trochu zanedbanej, vázička vylitá,“ začal jsem zase, trochu víc nahlas. Stáli jsme na deset kroků od sebe, nevěděl jsem, jestli dobře slyší.

„Ten hrob není na prodej, říkal kostelník,“ promluvila.

„Já ho nechci koupit...“

„Tak co chcete?“ zeptala se kostrbatým hlasem.

„Měli dceru,“ řekl jsem a na chvílku se odmlčel. „Rozálie Zandlová...“

Pohnula prudce hlavou, jako by se lekla, když jsem vyslovil to jméno. Slunce rozpalovalo otlučenou zeď kostela, vysoká okna byla tmavá jako vodní hladina, nahoře temně prosvítaly barvy vitráží. Pohlédl jsem až ke zrezivělým okapům, k taškám obrostlým mechem a věžičce. Tam bývá zvon umíráček... Pevnými krátkými kroky šla po pěšině, trochu jsem se uhnul. Minula mě a pak se otočila, svraskalou opálenou tvář jsem zahlédl pod šátkem. A tmavé oči pod vráskami na čele, hluboko vpadlé. Muselo jí být hodně přes osmdesát.

„Ta leží jinde,“ řekla úsečně a pokračovala v chůzi.

„Kdo se tedy o ten hrob stará? Nevíte?“

Čekal jsem chvíli, jestli se zastaví. Pak jsem rychle vykročil ze hřbitovní brány na silnici, ani jsem se neohlížel, jen jsem cítil v zádech nějakou tíhu, které jsem chtěl rychle utéct. Odpolední slunce mě naplno zasáhlo, asphalt žhnul pod podrážkami, pach téru. Viděl jsem stařeninu nahrbenou drobnou postavu, mířila do vsi. Vydal jsem se pomalu stejným směrem a pak vlezl do auta, do těžkého dusna rozpáleného plechu a plastu. Vyjel jsem úzkou silničkou do kopečka a zajel na polní cestu. Dveře jsem nechal otevřené a vyběhl na stráně, odkud se otevíral výhled do kraje. Za vsí dlouhý kravín, neudržovaný, kopřivy sahaly pod okna. Usedl jsem na louku a pak se natáhl do pichlavé trávy. Kraťoučká tuhá stébla, sestřižená na ježka, jako vlasy mého syna Hynka. Usmíval jsem se při pomyšlení na něho a hleděl do nebe, které se pomalounku sunulo i s mráčky do stráně. Chvějící se vzduch trhal vůně travin a kytek a rozhazoval je všude kolem; až tady jsem se cítil zase lehký a bez mrazení v zádech. Slast se do mě nalávala, a když jsem přivřel oči a uvolnil se, závrat' mě mohla vzít do náruče a odnést. Otevřený kraj. Spokojeně jsem se usmíval do nebe, potvrdil se můj předpoklad, že až projdu ves, vzpomenu si. Zápisky o tomašických zvonech budou určitě u bratra ve Hvozdí. Někde v mé bývalé mládenecké světničce...

* * *

Daniela stála pod mohutným jírovcem, viděl jsem ji už od voliér s papoušky, bažanty a pávy. V červených kalhotách pod kolena, v bílém tričku, dívala se k zemi, snad na řemínky svých sandálků. Rozpuštěné vlasy padaly dozadu, ten plavý proud. Zpomalil jsem, proud turistů mě obtékal, bylo krátce po šesté odpolední.

„Hledáte kaštany? Na ty je brzo...“ řekl jsem těsně u ní, místo pozdravu.

„Konečně jste přišel... už jsem se bála, že čekám jinde.“

„Tak jste to našla...“

Jenom se usmála, stáli jsme naproti sobě, pohlédl jsem směrem k restauracím, všude bylo živo.

„Kam půjdeme? Do Šupiny? Nebo do Šupinky? Nebo jinam?“

Usadili jsme se na zahrádce před jednou z restaurací a objednali večeři, studená minerálka a láhev vína už stály na stole. Vzduch se nehýbal, vzadu za Danielou střechy pivovaru a cihlový komín s lapačem jisker. Jídelní lístek plný rybích pochoutek. Děti pobíhaly pod terasou a mezi stoly, skupinka studentů s těžkými krosnami narovnanými v rohu, Němci, Holanďané, angličtina, ruština.

„Hledal vás dneska v archivu nějaký pán,“ oznámila mi Daniela, když zvedla oči od rozevřeného jídelního lístku. Dál jsem se díval do příloh, americké brambory, rýže, krokety...

„Jmenoval se Šrámek?“ zeptal jsem se nezúčastněně. Trochu se mi rozbušilo srdce. Nepříjemný pocit kolem žaludku.

„Ne, nějaký Eliáš. Pila jsem zrovna kávu s paní archivářkou v kanceláři, když přišel.“

Trochu se mi ulevilo. Podobně, jako když ta stařena ze hřbitova v Tomašicích zmizela mezi chalupami.

„Jo, to je bejvalej klient.“

„Tak asi nová zakázka, ne?“ tázavě se zadívala přes okraj lístku. V jejích očích bylo světýlko zájmu, díval jsem se chvíličku do nich a pak zase zpátky do menu.

„To těžko. Pan Eliáš teď, pokud vím, jezdí po všech možných archivech v republice a shání své příjmení po matrikách a gruntovních knihách. Samozřejmě marně.“

„Jak to?“

„Protože mi nevěří a myslí si, že si to sám najde líp. Má za to, že všechno je tak, jak on předpokládá.“

„Teď vám nerozumím,“ řekla Daniela a třela si prsty svůj pihovavý nosík.

„Připomeňte mi to příště v badatelně, radši vám to ukážu přímo v knihách...“ Musel jsem se zasmát, zaklapl jsem jídelní lístek vázaný v kůži.

„Čemu se smějete?“ zeptala se a taky se usmívala. Tmavé brýle nad opáleným čelem ve vlasech. Mhouřila oči proti naklánějícímu se slunci. Jako bych odněkud znal tu vrásku soustředění nad obočím.

„Víte, není každé tím, kým si myslí, že je.“

„Tak tohle vám teda v badatelně připomenu,“ řekla po chvíli přemýšlení, „to mě opravdu zajímá...“

Naplněné číše s bílým vínem stály před námi. Vzala svou do ruky jako první.

„Tak na co?“ zeptala se.

„Samozřejmě na váš genealogický výzkum,“ řekl jsem.

„A na vaši práci, ať se daří! Já jsem...“

„Ať se daří,“ zopakoval jsem rychle. Přešel jsem její nabídku tykání. Zamluvil jsem ji, promlčel. Napili jsme se, veltlínské zelené bylo osvěžující.

„Tak vy si myslíte, že to do příštího pátku nestihnu?“

„Nechci vám kazit radost, ale jsou lidi, který sem jezdí roky. Shromáždit genealogický fond, to chce trpělivost.“

„Já myslím, že jde hlavně o to, najít si systém. Jako v každé práci. A to já umím...“ Přehodila si nohu přes nohu a napila se vína. V jejím hlase nebyly žádné pochybnosti.

„Ještě jsem nepotkala nikoho,“ navázala po chvilce přetrženou nit rozhovoru, „kdo by tohle dělal profesionálně.“

„Je to volná živnost. Vyhovuje mi to tak.“

„A jak se vlastně oficiálně jmenuje?“

„Ten název je trochu zavádějící,“ sám jsem se tomu musel usmát, „poskytování služeb osobního charakteru...“

„Jaký na to musí mít člověk vzdělání?“

„Dělal jsem knihovnickou školu,“ řekl jsem, „a pak jsem při práci studoval archivářství a pomocné vědy historické.“

Pustili jsme se do jídla. Ani jsem necítil hlad, zničený celodenním vedrem, fotoaparát a notebook v brašně visely na opěrátku židle po mém boku. Danielina jemně dráždivá přítomnost, šveholení turistů, auta a tlumená hudba z reproduktorů. Dusný letní večer se spouštěl na město Třeboň.

„Jste jako hodně lidí tady odtud,“ začala po chvíli trochu opatrně, „takovej nepřístupnej, trochu zamklej...“

Pokrčil jsem rozpačitě rameny.

„Když jsem jela z Prahy, za Budějovicema jsem zastavila stopařovi. Chlápek tak přes čtyřicet. Taky takovej mlčenlivej. Díval se z okýnka po krajině. Za celejch těch patnáct kilometrů řek tři holý věty.“

Dolil jsem jí víno z láhve, nám oběma.

„Jak se vám líbí v penzionu?“ zeptal jsem se.

„Děkuju, je moc hezkej. Bojím se, že mi ty dva tejdny moc rychle utečou.“

„Dost lidí teď tráví prázdniny v archivu hledáním svejch předků. Je to docela v módě.“

Podívala se trochu dotčeně. Možná se mi to jen zdálo. Její hlas zněl i nadále vesele. Byl příjemný. Jako by přicházel odněkud, kde jsem to znal.

„Vlastně ani uvnitř na zámku jsem ještě nebyla.“

„No jo, rožmberský apartmány... to vám řeknu tady u stolu. Dělal jsem zamlada průvodce, vždycky o prázdninách a o víkendech.“

„Chtěla bych taky podnikat výlety.“

„Máte plán?“

„To ne, ale určitě chci do Holašovic na jihočeský selský baroko... jsou v UNESCO a... proč se smějete?“

„Promiňte. Jen mi přišlo legrační, že já jsem tu v práci a vy jste vlastně turista. Co chce vidět hrady a zámky a to jihočeský baroko...“

„Máte něco proti Holašovicím?“

„Ale ne, vůbec. Akorát mě vždycky pobaví to *jihočeské baroko*. Holašovice bejvala vlastně německá vesnice. Hollschowitz po německy. Prostě samí Němci. Před válkou tam bydlely všehovšudy snad tři český rodiny. A taky to je trochu dál odsud, na druhou stranu od Budějovic.“

„To nevádí, mám dobrý auto,“ řekla trochu uraženě.

„Věřím.“

Pochutnávali jsme si na místní specialitě s bohatou oblohou.

„Vy tedy myslíte,“ odkašlala si po chvíli, „že bych neměla jezdit do Holašovic?“

„Ale ne, to vůbec. Chtěl jsem jen říct, že jezdím fotit po vsích, pro klienty, a je tu dost pěkných vesnic. Bez autobusů s japonskejma turistama...“

Mermomocí mi chtěla zaplatit večeři. Nenechala si to rozmluvit. Prý za tu pomoc v archivu. Vrchní se uklonil a poděkoval za spropitné. Doprovodil jsem ji před penzion. Byla už tma.

„Zajímalo by mě, jakej má znalec historie jako vy asi byt,“ řekla před vchodem.

„Jakej byste řekla?“

„Třeba v nějakým domě ze sedmnáctýho století, výklenky, kované kliky, klenby...“

„S mým bydlením je to na delší povídání. Tady v Třeboni si pronajímám byt v paneláku. Levně, od kamaráda. Jedna plus jedna na okraji města...“

„Myslela jsem, že jste Třeboňák.“

„Kdepak. Přespávám tu jen pár dní v tejdnu, kvůli práci. Jinak bydlím v jedný malý vesničce, jmenuje se Touchov...“

Dies mortis

Z Třeboně jsem to vzal oklikou, ale nedojel jsem až do Hvozdí. Vjel jsem na polní cestu a došel po stráni k lesu. Sedl jsem si a díval se na hvozdecké chalupy a na tu naši. Pořád budu říkat naše chalupa, i když už mi z ní nepatří ani cihla. Odhadoval jsem, jestli už je bratr doma, nebo ještě v práci. Kolik už je to let, co mi řekl tu větu. Deset? Víc? *Táhni do města*, vmetl mi tehdy do tváře.

Okna byla otevřená. Několikrát vyšla Vlad'ka. Nemohla mě spatřit, taky já ji na tu dálku viděl jenom jako pohybující se bod.

V sedniče, která má okno na druhou stranu do zahrady, po mně ještě zbyla plná skříň písemností, knížek, sešitů. Pokud už je brácha nespálil, napadlo mě. Proboha, nemohl snad spálit moje sešity, co jsem si psával jako kluk...! Historie Hvozdí, naší rodiny. To mi mohlo být dvanáct třináct let? Starý povídačky, řekl by můj bratr Vlasta. O našem dědovi, jak odcházel na vojnu, pěšky, přes tenhle kopec, za kterým je trať a žlutý domeček. Musel jsem se usmívat, když jsem si vzpomněl na to vyprávění našeho táty. Děda vylezl na stráž a díval se na rodnou chalupu, díval se a díval, tekly mu slzy, díval se až do odpoledne, ujely mu mezitím dva vlaky a on se pořád díval na chaloupku, z níž se mu nechtělo, až mu ujel i ten večerní vlak... a tak vojenskou službu za první československé republiky zahájil arestem. Děda válčil u koní. Pucoval oficířskou kobylu tak důkladně, až dostala prašivinu, smával se náš táta.

Kdybych pořádně prohrabal skříň, určitě bych tu historii tomašických chalup našel. No nic, zastavím se tu, až kolem pojedu někdy příště, řekl jsem na vysvětlenou sám sobě a vrátil se k autu.

Dorazil jsem do Touchova a zpocený vtrhl do chalupy, zamykalo se jen na noc, pan mistr seděl v kuchyni, před sebou prázdný talíř od polívky.

„Tak tys tady, Pavle? To je dobře...“ třaslavý hlas a už trochu prázdné oči.

„Pane mistr, přinesla vám poštačka důchod? Tu zahradu poseču zejtra. Nechte už radši kosu na pokoji, jo? A nechoďte přes den na slunce. To je teď vo zdraví. A pojd'te se mnou na pivo. Nechcete?“

Kroutil hlavou, že ne.

„Pod lípou ve stínu je už dobře. Jsou tam chlapi.“

„Který?“ chtěl vědět starý pán.

„No z lesního podniku a kluci Hlavatků a Kennedy...“

„Budu doma,“ řekl pomalu. „Dáš si polívku? Vařil jsem zeleninovou.“

„Děkuju, pane mistr, už jsem večeřel. A v lednici máte všeho dost, nakoupil jsem dneska v Třeboni.“

Před vrátky jsem potkal Evičku Hlavatkovou s malou sestřičkou.

„Kdy přijede Hýnek, strejdo?“

„Až za dva tejdny, Evo...“

Stolky z hospody byly vyneseny na návsi, lípa naproti kostelu házela stín, šel jsem tím prachem a drobnými kamínky, autobus byl zaparkovaný vedle konzumu.

Kennedy seděl u oroseného piva, modrou šoféřskou košili úplně rozepnutou, až mu pupek přetékal přes opasek. Rusé vlasy vyšísované sluncem. Mladší Hlavatka, Josef, starý mládenec, nesl zrovna piva, tak mi jedno přistrčil.

„Kennedy se má z nás nejlíp,“ řekl jsem, když jsem se dlouze napil, „celej den se vopaluje. Za čelním sklem autobusu...“

Ušklíbl se, hlasitě si odfoukl a natáhl si nohy.

„Kde máš mistra kamenickýho?“ zeptal se Milan Hlavatka a já jsem se ještě jednou napil.

Den pomalu vychládal, sem tam někdo přešel po vyprahlé návsi a děti jezdily na kole kolem požární zbrojnice. Vedly se řeči, koupil jsem piva, Hlavatkům a taky Kennedymu, přisunul jsem si židličku až k němu.

„Zjistils mi něco?“

„Jo, včera jsme seděli v Budějčích s klukem, co jezdí linku do Pelhřimova. Ale bydlí tam, v tom městečku, jaks říkal. A zná toho chlapa. Zandl? Nebo jak?“

Přikývl jsem, dlaněmi jsem objímal studený půllitr. Kennedy se napil z nového piva.

„Vyptal jsem se na všechno. Je to už dědek, Pavle. Přes šedesát, bydlí tam léta, ale prej se přistěhoval kdysi z nějaký vesnice tam okolo.“

„No a co teda dělá? Musí bejt v důchodu...“

„Právě že je v městský radě a chce kandidovat na starostu. Věčně prej reptá a šlape na paty těm, co jsou teď ve městě u vesla.“

„A to je všechno?“ zeptal jsem se zklamaně.

„No počkej, prej se po městečku povídá, že tam na radnici dělaj pěkný čachry s rozpočtem. Klika kolem současného starosty. A Zandl je starej kverulant, prej tam agituje proti nim a taky v těch vsích kolem má podporu. Zemědělci, drobný živnostníci a tak. Říká se, že má v příštích volbách velkou šanci.“

„Že by v tom bylo tohle?“ říkal jsem si nahlas, ale spíš sám pro sebe.

„Ty, co se tam teď na radnici pakujou, ho maj asi rádi jako vosinu víš kde,“ zasmál se Kennedy.

„Von tam ve městě má rodinu?“

„Na to jsem se taky ptal. Maj tam domek, bydlí tam se ženou a s dcerou a s vnoučatama.“

„A rodiče toho Zandla? Matka, otec...“

„O rodičích se nezmiňoval. Říkám, už je starej...“

Napil jsem se a viděl se v jeho zrcadlových slunečních brýlích.

„Takže jeho matka...“

„... bude někde na hřbitově,“ doplnil mě Kennedy.

„No to je jasný,“ připustil jsem, „ale na jakým? Potřeboval bych znát datum úmrtí. To jsou základní genealogický údaje, rozumíš, jsem zvyklej postupovat systematicky.“

„Tak to je zase tvoje práce, ne?“ řekl.

Díval jsem se na Kennedyho dorůžova opálené čelo a řídké světlé obočí. Musel jsem v duchu připustit, že mi toho zjistil dost. Nicméně jsem z toho byl otrávený.

„Mám se přehrabovat v mrtvolách?“ ujelo mi.

Rozesmál se, chlapi se na nás podívali, slyšeli moji poslední větu.

„A co jinýho asi tak pořád děláš?“ zahalekal mi Kennedy do ucha.

„No jasně, furt jen vyvoláváš duchy, vole. To je teda živnost,“ štouchnul do mě Pepa Hlavatka.

Dopíjel jsem druhé pivo, Kennedy šel na záchod, koukal jsem směrem ke kostelu, kolem otlučená zídka a kříže. Podobný hřbitůvek jako v Tomašicích. Ta bába, co jsem ji tam drapnul mezi hroby, ta to ví, kde leží stará Zandlová. Byl jsem si tím jistý. A taky mě čím dál víc zajímalo, odkud se tu vzal pan Šrámek.

* * *

Ze studovny vědecké knihovny jsem pozoroval pohyb po rušné budějovické třídě, slunce už nesvítilo do prosklené stěny, tak se v tom dusnu dalo u stolku snáze vydržet. Zato všecken hluk motorů sem doléhal otevřenými okny. A zase jsem si vzpomněl na Tomašice. Sehnutou babku už jsem na hřbitově podruhé nezastihl, zato jsem potkal staršího pána, jak nese do krámu přepravku od piva s prázdnými láhvemi. Dal jsem se s ním do hovoru. A teď jsem přemýšlel nad jeho větou: *Můj strejc, nějakej Sládek, tady z pětky, míval asi šestnáct hektarů, to už byl skoro kulak, víte...*

Viděl jsem přesně, s jakým výrazem v obličeji řekl tu větu. Obavy, nechuť ke vzpomínání. Brzy se vykroutil z mých otázek a vlekl se v tom horku dál přes náves směrem ke krámu. Musel jsem pořád myslet na to, jak z něho vypadlo to slovo: kulak. Automaticky, bez přemýšlení. Měl ho léty zažitě. Člověk, kterému tehdy, kolem roku devatenáct set padesát, mohlo být nanejvýš patnáct, použil toto

slovo ještě teď, na začátku jedenadvacátého století, a to proti vlastnímu, proti členu rodiny. Připadalo mi neuvěřitelné, jak měl ten výraz dosud zadřený pod kůží. Kde se u nás proboha vzalo tohle slovo, které několika generacím natloukli do hlav? Snad bych měl začít tady, pokud chci něco vypátrat...

Obešel jsem regály nacpané starými tlustými knihami, slovníky vázanými v kůži, encyklopediemi se zažloutlými listy. Narovnal jsem si z té sebrané moudrosti světa na okraji stolu vysoký komín.

Ottův slovník naučný, patnáctý díl; 1900.

Slovo kulak jsem tam nenašel. Poněkolikáté jsem přejížděl ukazovátkem po sto let starém potištěném papíru. *Kulakovskij, Julian Andrejevič, filolog ruský. Kulan, zool., viz Džiggetaj.* To bylo asi tak všechno.

Ottův slovník naučný nové doby, díl třetí, svazek druhý, 1935.

Tady už jsem heslo našel: *Kulak (doslovně „pěst“) je název pro zámožnějšího individualist. sedláka na rus. vsi (až do 200 ha). Tato sociální vrstva vznikla z původní homogenní ruské vesnice stolypinskou agrární reformou po revoluci roku 1905... V revoluci bolševické, zakončené kolektivisací vesnice, byli pojmem „kulak“ označeni všichni vesničtí odpůrci násilné kolektivisace. Krutý a bezohledný boj o vesnici se vedl a končil heslem „likvidace kulaků jako třídy“.*

Pokračoval jsem po proudu času dalším tlustým svazkem.

Komenského slovník naučný, svazek VI., 1938.

Kulak (r. pěst) – bohatý sedlák v SSSR, protibolševického smýšlení.

A nalistoval jsem o patnáct let dál.

Velký rusko-český slovník, díl II., K–O, 1953.

KULÁK – kulak, vesnický boháč; pejor. skrblík, š kudlil, držgrešle.

Dalších deset let poté.

Příruční slovník naučný, II. díl z roku 1963.

Kulak (rusky „pěst“) – velký sedlák, představitel vesnické buržoazie. Jeho hospodářství se zakládá na vykořisťování cizí, zejm. námezdní práce.

A další kniha, *Ilustrovaný encyklopedický slovník, II. díl O–Při, redakční uzávěrka 30. 6. 1980*. Těšil jsem se, že na barevné kresbě uvidím, jak kulak vypadal. Heslo bylo obdobné jako v minulé encyklopedii, bohužel ale bez ilustrace.

Nakonec nejnovější moudrá kniha, která byla po ruce.

Všeobecná encyklopedie DIDEROT, 2, g/l, 1997.

Kulaci – rus. název pro třídu stř. relativně prosperujících rolníků, kteří hospodařili v Rusku zejm. po Stolypinově agrární reformě 1906–11... v souvislosti s kolektivizací nařídil J. Stalin 1929 jejich fyzickou likvidaci, popř. internování do koncent. táborů nebo nucené přesídlení...

Roznesl jsem těžké svazky po knihovně a narovnal je zpátky do polic. Stačilo mi to.

Z centra města jsem odbočil na Rudolfovskou ulici, směr Třeboň, jako obvykle. Napadlo mě zastavit se ještě v okresním archivu. Proč pátrat po kronice Tomašic někde po chalupách, když můžu začít na tom nejpříhodnějším místě.

Do badatelského listu jsem automaticky vyplnil *genealogický výzkum*. Došlo mi to, teprve když jsem si sedl za stůl. Co to vlastně dělám, napadlo mě při pomýšlení na tu nezvyklou zakázku. K mému překvapení mi za chvíli kroniku přinesli. Položil jsem objemnou těžkou knihu na desku stolu a s trochou vzrušení jsem ji otevřel. Zklamal jsem se hned na první stránce. Kronika začínala rokem 1973. Chvíli jsem listoval a pak ji odnesl zpátky k pultíku. Starší díly tomašické kroniky archiv neměl. Až tak jednoduché to zase mít nebudu. Alespoň znám jméno kronikáře, pomyslel jsem si. A když už jsem tam byl, požádal jsem o soupis archiválií z MNV Tomašice. Procházel jsem stránkami, kapitola VII/1c měla název, který mě zajímal: *Založení JZD – složení přípravného výboru, získávání nových členů, ostatní*.

Do pěti hodin bylo času dost a fascikl dokumentů už mi přinesli.

* * *

Jeli jsme s mistrem kamenickým mezi poli na kolech, šťastní jako děti. Trochu jsem zaspal a podařilo se mi ho dojet až v polovině cesty. Vezl v koši na nosiči kohouta jako každou druhou sobotu, kdy byl ve městečku za kopcem trh. Zapomněl si v předsíni klobouk, za jízdy jsem mu ho posadil na hlavu, jen pokývl a šlapal dál. Po úzké asfaltce nejezdilo moc aut, naštěstí. Ráno jsem se zhrozil, že už ho nedohoním. Měl jsem o něj strach. Jezdil cik cak na tom svém zrezivěném kole.

„Mistře, jak to bylo s tím sedlákem z Tomašic? S tím Jirchou? Vy jste ho znával...“

„V Tomašicích bydlívala jedna mladá vdova,“ zakřičel mistr do lehkého větru, co šel proti nám.

„Ale Jircha. Jakub Jircha! Ve vsi mi řekli, že koupil do tomašického kostela zvon!“

Tomašické zvony se mi vracely na okraj paměti. Ale ten můj spisek ležel pořád někde na dně skříně ve Hvozdí.

„A co nějakej Šrámek?“

„Šrámková z Tomašic. Tu jsem znal. Co ji oběsili po válce...“

Bylo jasné, že z mistra nic kloudného nevydoluju. Ale mně to nevadilo, z polí šla vůně, neobyčejně teplé ráno, nebe jako vymydlené, slunce stoupalo pomalu nahoru a věstilo další parný den. Každou lichou sobotu nacpal mistr kamenický do koše s víkem kohouta, za každého počasí šlapal těch pět kilometrů tam a pět zpátky. Takhle to dělal, co byl v důchodu, přes dvacet let. Nikdy na trhu nic neprodal.

„A ten Šoucha? Jak to s ním bylo?“

„Největší svině na okrese,“ zahalekal mistr do protivětru.

Pak si začal notovat písničku, zpíval jsem s ním, už jsem ji od něho znal.

*Svítej, Bože, svítej
Aby novej den byl
Abych se podíval
V kterým vokně jsem byl...*

Mistr kamenický stál na náměstí u svého koše, řekl jsem mu, ať se pro mě zastaví v hotelové restauraci, než pojedou zpátky. Seděl jsem u kafe a probíral dokumenty, které jsem okopíroval v archivu.

INFORMAČNÍ SCHŮZE NA MNV TOMAŠICE 7. 4. 1949.

PŘÍPRAVNÝ VÝBOR USTAVEN NA SCHŮZI V KANCELÁŘI MNV 30. 5.

JZD ZALOŽENO 2. 7. 1949 ZA PŘÍTOMNOSTI INSTRUKTORŮ Z ONV.

POČET ČLENŮ JZD 18, CELKOVÁ VÝMĚRA 28,5 HA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY.

Rozmazané litery, snad vlhkem, psací stroj před více než padesáti lety vytloukal ten strohý zápis do hrubého nažloutlého papíru a já jsem procházel stavy živého a mrtvého inventáře, soupis členů družstva a čísla popisná. Když jsem zavřel oči, viděl jsem ty chalupy. Znal jsem tomašickou náves už nazpaměť.

„Ahoj Pavle!“

Zvedl jsem hlavu od lejster, Vlad'ka stála u mého stolu, v ruce sklenici s kávou. Jako bych ji přivolał.

„Á, jeden turek do skla, jako obvykle,“ usmál jsem se na ni. Statná vysoká žena v dlouhé sukni a bílé blůze, manželka mého bratra.

„Můžu si to vypít u tebe?“

„No jasně...“

Přisedla si, sklídil jsem papíry ze stolu.

„Seš na trhu s kytkama?“

„Jo, skoro všechno jsem prodala. Nebylo toho moc, ale každá koruna dobrá, ne?“

„To jo.“

„Dlouho ses neukázal,“ řekla a usrkla horkou kávu.

„Nemyslím, že by mě Vlasta viděl rád.“

„Prosím tě... Jste přeci bráchové?“

„A ty, Vlad'ko?“ odpověděl jsem otázkou.

„Co já?“

„Ty mě vidíš ráda?“

„Jak se můžeš takhle ptát,“ zakroutila hlavou, „nic jsme si neprovedli, nebo jo?“

Nechtělo se mi do toho, ale musel jsem to nakonec říct.

„Takže za všechno mohla Andrea? Rozeštvála rodinu? Jak to s oblibou říká Vlasta...“

„Přived sis na ves holku z města, Pavle...“

„No a?“

„Umělkyni! Jak o sobě sama prohlašovala. Dyt' sám víš, že to nešlo...“

„Vy jste jí nedali čas! Od začátku jste jí nevěřili, viděli jste jen, že ráno dlouho spí. Ale že dělala do dvou do rána...“

„Překvapuje mě, že se jí pořád tak zastáváš.“

„To, co se pak stalo mezi Andreou a mnou, to je jiná věc, čistě naše. Já jen nebudu kopat do někoho jen proto, že už tu není.“

„Nechceš si povídat o něčem jiným, Pavle?“

„Nechci! Ty taky věříš tomu, že vás chtěla vystrnadit z chalupy? Taková blbost! Vlasta už z toho měl ke konci normální paranoiu...“

Mlčela, pila kávu. Měla ve tváři zapsanou tu venkovskou dřinu. Vlasta by je jako truhlář uživil, byl šikovný, ale bez těch políček to prostě nešlo. Brambory, zelenina, k tomu záhony s květinami, ty si Vlad'ka nemohla odpustit. Díval jsem se jí na ruce, jak leží na ubruse. Moc často takhle nečinně nespočinuly. Vzpomněl jsem si, jak se někdy v polovině devadesátých let ve Hvozdí v hospodě objevil hrací automat, na monitoru běžel znalostní kvíz, do štěrbiny se házely kovové dvacetikoruny. To ještě brácha občas vzal Vlad'ku „do společnosti“. Chodíval jsem s nimi, Vlasta seděl u piva a Vlad'ka u kafe a občas mě vytáhla k automatu. Rozměnila u výčepu bankovku a dala mi do dlaně dvě dvacetikoruny. Cítil jsem vždycky její drsné dlaně, hrubé prsty s ulámanými nehty. *Dvakrát stačí*, řekla, *je to drahý*. A pak se dívala, jak tlačítka volím odpovědi, *a*, *b* nebo *c*. Sama nikdy nehrála, já jsem byl v rodině „ten študovanej“...

„Na podzim má Vlastík ty padesátiny,“ vytrhl mě její hlas ze vzpomínky, „doufám, že přijdeš.“

„Když budu pozvanej, tak rád.“

„Přece tě zvu...“

„Jsi hodná, Vlad'ko. Ale jsou to bráchovy narozeniny.“

„Jste oba stejný palice...“

Káva byla dopitá. Taky jsem se zvedal, že pojedem s mistrem Karáskem domů.

„Co Hynek? Viděla jsem ho naposled, když byl malinkej...“

„Je moc šikovnej. Krásně kreslí, to má po Andree... Od září jde do školy.“

„Přivez ho někdy.“

Místo odpovědi jsem se podíval na hodinky.

„Vlad'ko, něco bych potřeboval. Nějaký písemnosti, co mám ještě u vás...“

„No tak se stav. Nebo se nás bojíš...?“

„Nech toho...“

Nakonec jsem švagrovou přemluvil, že to její kafe zaplatím. Rozloučili jsme se na náměstí před hotelem.

Pokrevenství

Dorazil jsem kolem desáté do archivu, den už se opět rozpaloval, ale v badatelně bylo příjemně. Seděla tam. Doufal jsem, že ji uvidím, a zároveň jsem si přál, aby už byla pryč. Rozmrzelo mě to. Ten vnitřní rozpor, to, co mi ubíralo soustředění. Nevyhnal jsem Danielu ani z hlavy, ani z denního rozvrhu. Slíbil jsem jí přece ještě pomoc v genealogickém pátrání.

„Dobrý den,“ pozdravil jsem tiše mezi stoly v badatelně, „tak jste to ještě nevzdala?“ Podívala se na mě uraženým pohledem, zelené oči si mě přísně změřily.

„Je vidět, že mě málo znáte,“ řekla potichu, ale důrazně, „já nejsem zvyklá něco vzdávat...“

„Nemyslel jsem to tak...“ zakoktal jsem potichu zmatenou omluvu. Vyvedla mě z míry, nebo já sám sebe? Uraženě se dívala do knihy. Usadil jsem se za stolem před ní a došel do kanceláře požádat o matriky. Hledání pokrevní příbuznosti. Můj denní chleba.

„Můžu vás pozvat na kávu?“ pošeptala mi do ucha kolem poledního. Skláněla se nade mnou s úsměvem, jako by se nic nestalo. Přepadla mě náhlá touha dotknout se světlých vlasů, které byly v té chvíli tak blízko. Překročit její vůni a sáhnout si na ně. Připadaly mi důvěrně známé, že mi vlastně trochu patří... Zakroutil jsem hlavou na znamení odporu proti své pitomé myšlence.

„Nechcete...?“ řekla zklamaně Daniela.

„Ne, myslel jsem... že jo, dal bych si kafe,“ vysvětloval jsem popleteně. Seděli jsme na schodech před archivem s bílými šálky v rukou, průvodkyně právě svolávala další skupinku turistů na prohlídku třeboňského zámku.

„Hledala jsem vás včera doma,“ řekla Daniela. Trhnul jsem sebou.

„Kde doma?“

„No v Touchově. Nenašla jsem vás...“

„Dva dny jsem byl na cestách po archivech. Litoměřice a Zámorsk. Vrátil jsem se včera v noci.“

„Já vím, řekli mi, že asi budete někde v terénu.“

„Koho jste tam potkala?“

„Mluvila jsem s takovým srandovním chlápkem, tak kolem padesátky, v modrý košili.“

„V hospodě?“

„Jo, na tom plácku před hospodou,“ řekla Daniela a upila ze šálku.

„To byl Kennedy,“ pokývnul jsem hlavou.

„Kennedy?“ podívala se s povytaženým obočím.

„To je přezdívka. Říká se mu tak už dlouho, prej někdy od šedesátých let.“

„A proč?“

„Měl ty zrcadlový brejle, ne?“

„Jo, takový velký sluneční brejle.“

„Americkýho typu, co nosej piloti... a modrá košile – je to šofér autobusu, víte? Nazrzlý vlasy nosí vyčesaný nahoru a pořád žvejká žvejkačku. Teda pokud zrovna nepije pivo. Prostě Kennedy.“

„Prohlížel si mě celkem důkladně,“ uchechtla se, „ale jinak zábavnej pán. Pozval mě na limo.“

Dovedl jsem si to živě představit.

„Bylo tam víc chlapů, chtěli mi kupovat becherovku a zelenou.“

„Jsme všichni u hasičů,“ řekl jsem, že jsem nevěděl co říct.

„Vy jste taky hasič?“

„Jasně. V Touchově je skoro každej v hasičským sboru.“

„A co hasíte?“

„No hlavně žízeň...“ zasmál jsem se, „ale vážně, jezdíme občas i na soutěže.“

„Nějak si vás neumím představit jako hasiče.“ Rozpustile se usmála.

„Já jsem proudař!“

„To je kdo?“

„Jeden z těch dvou, co běží s hadicí. To máte levej proud a pravej proud...“

Chvíli si mě dobírala. Vraceli jsme se do badatelný státního oblastního archivu. Následoval jsem po schodišti její boky v bílých letních kalhotách. Z dosahu Danieliny vůně jsem se nedostal celé dopoledne.

„Jak jste to myslel, když jste říkal, že není každěj tím, kým si myslí, že je?“ zeptala se a přisedla si ke mně.

„Vy myslíte toho Eliáše?“ vybral jsem jednu gruntovní knihu z hromady na desce stolu. Nalistoval jsem ta jména.

„Podívejte se tady na ten zápis. To se přiženil nějakej Antonín Hajník na grunt, kde se říkalo u Eliášů. Vzal si dceru z tý chalupy. A dál už je ve všech pozdějších záznamech pouze jméno Antonín Eliáš. I jeho děti se tak jmenujou. Rozumíte? A teď pan Eliáš jezdí po všech čertech, obchází archivy a hledá svý předky po otcovský linii se jménem Eliáš. Ztratil stopu. A nedá si to vysvětlit.“

„Teda vy už znáte snad všechny fígle historie...“ Daniela už trochu unaveně hleděla do zápisů v knize.

„Až za Josefa Druhýho padl zákaz měnit příjmení. Ale stejně si lidi brali jména po chalupě. Pak najdete jinej zápis v matrice a jinej v gruntovní knize. Tak to choďovalo.“

„Myslela jsem, že co je zapsaný v matrice, je pravda,“ rozčilovala se potichu. „Proč se smějete?“

„Pravda... všechno může bejt vždycky i trochu jinak. Něco vám ukážu,“ listoval jsem ve staré matrice, tuhé zažloutlé listy měly na sobě jemňounký drsný povlak a zatuchlý pach dávno zašlých časů.

„Tohle je matrika z jedný farnosti v podhůří Šumavy, dělám odtud právě jeden rodopis. Lidi se moc nestěhovali, neměli ani kam... podívejte se na data narození. Šest dětí z jedný vesnice má naprosto stejný únorový datum narození roku 1758. Jak myslíte, že to asi bylo?“

„Asi...“ přemýšlela Daniela nahlas a mnula si zase pihovatý nos.

„Prostě toho února napadlo hodně sněhu,“ přerušil jsem ji, „farář se nedostal za svejma ovečkama, ani ony za ním. Když konečně přišla obleva nebo někdo proházela cestu, farář tam vyrazil a pokřtil ve vsi všechny narozený děti, chápete? Všechno to pokřtil na jednu hromadu a napsal jim tam všem jedno datum a hotovo. Něktěremu z těch nemluvnat už mohlo bejt i pár měsíců. Koho to tehdy zajímalo, nějaký datum narození? Lidi měli jiný starosti.“

„Takže se to nedá brát moc vážně?“ řekla zklamaně a hleděla do sloupců textu psaných starou němčinou zdobným gotickým polokurzivním písmem.

„To s tím sněhem byl jen příklad. Mohlo to tak bejt, nikdo dneska neví, kolik napadlo v roce 1758 sněhu. Ale je fakt, že v té době bylo taky málo farářů. Hodně far bylo neobsazenejch, vyloupenejch Švédama ještě z dob třicetiletý války. Nekatolický faráře tehdy vyhnali, těch katolickéjch bylo tak málo, že ani křtít nestačili...“

Zaklapl jsem prastarou knihu, Daniele zazvonil telefon, vyběhla s ním na chodbu. Taky jsem vstal a protáhl si záda. Pak jsem odsunul všechny staré matriky a civěl na monitor notebooku. Našel jsem si adresář, který jsem pojmenoval Tomašice. Procházel jsem jména sedláků, Kubach, Mařánek, Sládek, Jircha. Za zavřenými víčky se mi rozhořela tomašická náves zalitá světlem, slunce napíchnuté na špičce kostelní věže, pod ní hřbitůvek a ty litinové kříže.

* * *

Seděl zase na stejné lavičce, čekal na mě. V parku začala hrát kapela, letní festival, spustilo to kousek od nás. Houf lidí kolem, nechtěl jsem křičet, abychom se slyšeli. Stíny tmavly a pokládaly se na zem vedle stromů, vzali jsme to kolem pivovaru a ke hrázi rybníka Svět.

„Jsem rád, že už jste se tam byl podívat. Čím dřív, tím líp, pane Straňanský,“ opakoval povzbudivě Šrámek.

„Podívat... znám to tam dost dobře. A nemám to tam rád.“

„Na tom snad nezáleží,“ podivil se.

„Je to takovej temnej kout...“

„Já vím, ty padesátý léta...“

„Nevíte nic. Tam v těch chalupách kdysi zabíjeli nechtěný děti. Našel jsem to ve starejch zápisech. A taky největší statistika voběšenejch široko daleko. A tragédie v lomu před válkou...“

„Nebudte hysterickéj. Jste profesionál? Já po vás chci profesionální práci.“

„Pane Šrámek, já jsem vám říkal, že tohle nedělám. Moje práce začíná tak s přelomem století. Každěj si pamatuje svýho dědečka a někdy pradědečka. Dál už většinou ne. A tam v těch letech začínám hledat já.“

„Pane Straňanský, tohle už jste mi říkal.“

Vydali jsme se procházkovým krokem ke hrázi rybníku Svět.

„Ne, tohle já fakt nedělám. Přineste mi parte vašeho dědečka a já vám najdu celej rod do šestnáctýho století i s kopiema z matrik a z gruntovních knih, vyfotím vám rodnou chaloupku vašich předků, udělám diagram a všechno vám to svážu do desek.“

„A přesně takhle to udělejte, pane Straňanský,“ skočil mi do řeči, „seberte materiály, můžete to sepsat, příběh, story. A najděte k tomu ten dopis. Důkaz. A padesát tisíc na ruku. O co vám jde? Máte to za polovic času, než byste vyhrabal z matrik nějakěj rodokmen.“

Stáli jsme pod mohutnými duby, slunce pomalu barvilo hladinu Světa do oranžova, vzpomněl jsem si na Danielu. Chtěla vědět, čemu říkám mísení živlů. Tady to bylo. Voda a oheň. Kopal jsem špičkou boty do uschlých drnů kolem lavičky.

„Takže pak to na něj vybalíte, jo?“ zeptal jsem se tiše.

„Cože...?“

„To by mohlo bejt docela pozdvižení, na malým městě, to teda jo. Kandidát na starostu, tak oblíbeněj...“

Podíval se na mě, obranný škleb nebo snad úsměv. Kroutil pomalu hlavou. Pokračoval jsem, v dálce se slunce utápělo pod hladinou.

„Až ten štoural, co prohlašuje, že nechá prošetřit zadávání veřejných zakázek na radnici a veškerý účetnictví na městském úřadě za tři roky...“

„No počkejte, to...“ sedl si na lavičku, přisedl jsem si.

„... povídám, až se soukromí rolníci a záhumenkáři a počestní občané dozví, že jeho matka v padesátejk letech udávala sedláky, až skončili v base a přišli o všechno... Co? Když se to správně rozmázne, zahraje se na city, story, jak říkáte, nebude ho volit ani vlastní rodina.“

„Pane Straňanský, po tomhle vy ale nemáte pátrat,“ ozval se Šrámek nervózně, vstal z lavičky a stál teď nade mnou, „máte pátrat po dopise a po ostatních písemnostech! Tak zněla domluva!“

„Nejen že starej pan Zandl nebude starostou, ale nedostane se už ani do zastupitelstva, že?“

Vypadal, že odejde. Objal jsem si kolena a díval se na zapadající slunce.

„Chvíli ze sebe děláte blbce a pak je vám zase najednou všechno jasný,“ řekl rozmrzele, „nabízím vám polovinu jako zálohu, předem.“

Sáhl do aktovky. V bílých letních kalhotách a perforovaných střevících, oči mžikaly, nakřáplý hlas. Potilo se mu čelo a pleš.

„Nechci žádnou zálohu.“

„Vám ta zakázka nepřipadá jasná? Zadání je jednoduchý jak facka.“

„Víte, všechno může bejt i trochu jinak, než se vám zdá...“

„Nerozumím.“

„Při takovým pátrání se kolikrát přijde na různý věci.“

„Mluvte jasně...“

„Co vy máte společnýho s Tomašicema?“ zeptal jsem se přímo.

„Nic. A není to vaše starost.“

„Šrámkovi tam nebydlí, to ne. Ale jedný chalupě se tam říká *U Šrámků*.“

„A co má bejt?“

„Tady v tom počítači, kterej tahám pořád s sebou, mám databázi lidí, o který se vám ani nezdá. Většina z nich je mrtvá, to je pravda. Ale od mrtvejch vedou nitky k živejm...“

„No a?“

„A příjmení si holt předáváme, ať chcem nebo nechcem. Jméno Šrámek se mi v genealogickéjch stromech opakuje dost často. Zbytek se člověk doptá. Váš dědeček pocházel z Tomašic.“

„Prosím vás, netahejte sem mýho dědu!“

„Proč ne? Váš děda pracoval od padesátejch let v JZD a dělal funkcionáře v obci. Vy sám jste byl v družstvu, pod který spadaly od sedmdesátejch let i Tomašice, dělal jste tam do roku 1992. Posledních pět let dokonce v představenstvu.“

„Tohle jsem vám moh říct rovnou a ušetřil byste si čas. Co z toho jako plyne?“

Nechal jsem otázku viset ve vzduchu. Scházeli jsme k městu, svíral mě pocit nechuti, Šrámek naléhal, zavezl mě na sídliště až před panelák. Nakonec jsem mu slíbil, že budu hledat.

Horká noc, měl jsem otevřené okno a sám v poloprázdném bytě jsem nemohl spát. Stěny sálaly, já ležel nahý na posteli a po bílém stropě plavaly její světlé vlasy. I když jsem zavřel oči. Tranzistorové rádio plnilo pokoj tichou hudbou, svítilo, dioda blikala. První ranní zprávy a město bylo jako mrtvé.

* * *

Vzal jsem večer s sebou do hospody mistra kamenického, na náves už padl stín, pod lípou seděli všichni jako obvykle. Přisedli jsme si ke Kennedymu, přinesl jsem z výčepu dvě piva a jedno postavil před mistra.

„Hledala tě tu především ta tvoje blondýna,“ oznamoval mi halasně od vedlejšího stolu Pepík, mladší z Hlavatků. Kennedy se usmíval. Ťukli jsme si s mistrem púllitru.

„Povídám, celkem ujde. Přijela v takovém bílém autáku, kouřový skla... jak jsi s ní daleko?“ nedal se odbýt.

„To je klientka, Josef, buď v klidu.“

„Teda, Pavle, ty bílý kalhoty měla pěkně zařízlý,“ ozval se starší z bratrů, jeho dcerky se ještě před chvílí proháněly po násvi na kolech. Milan uznale pokýval hlavou a šklebil se nad čerstvě natočeným pivem.

„Teda nahoře ty míry slabší, ale dole dost dobrý. Nohy taky pěkný...“ přidal se hned Josef.

„Kluci, potřeboval bych pomoct s tím ohromným šutrem, co přijde tady pod mistrovo sochu,“ ukázal jsem na mistra kameníka.

„Nezamlouvej to, sakra, tak jaká je?“ otravoval dál mladší Hlavatka.

„Domluvíím tady s Kennedym odvoz a pak vám řeknu. Co říkáš, Josef? Milane? Chtělo by to někdy brzy ráno. Sami ve dvou to neruvem.“

Kennedy mlčel a mistr se držel púllitru.

„Tak co?“

„Ale no jo...“ zabručel Pepík.

Vytáhl jsem z aktovky desky a přitočil si židli ke Kennedymu. Otevřel jsem je, obracel jsem okopírované dokumenty. Kennedy si nasadil brýle.

ZPRÁVA O TRESTNÍCH VĚCECH VEDENÝCH PROTI VESNICKÝM BOHÁČŮM ZA MĚSÍC ÚNOR 1953.

V hlavičce byla uvedena krajská prokuratura, jako příjemce dokumentu ministerstvo spravedlnosti. Otáčel jsem pomalu listy.

„Je to jasný, Honzo. Šrámek se ani nesnažil mi to vymlouvat. Podívej se na tohle.“

JAKUB JIRCHA, TOMAŠICE ČP. 8, VÝMĚRA 31 HA. ODSOUZEN K 5 LETŮM TĚŽKÉHO ŽALÁŘE, K PROPADNUTÍ CELÉHO JMĚNÍ, ZÁKAZU POBYTU V DOSAVADNÍM BYDLIŠTI, PENĚŽITÉ POKUTĚ A ZTRÁTĚ OBČANSKÝCH PRÁV.

„Takovýhle zprávy chodily z okresu na ministerstvo každéj měsíc. Dá se to sehnat, když člověk ví kde. Jsou tam tresty v tom tomašickém procesu. Zatýkáni provedení na udání ze vsi.“

„Takže na tom děláš?“ zvedl Kennedy hlavu z těch lejster. Pokrčil jsem rameny.

„Máš recht,“ kývnul, „prostě je to práce, kterou jsi dostal.“

„Jenže trochu smrdí,“ řekl jsem tiše, spíš pro sebe.

„Padesát tisíc nesmrdí,“ opáčil Kennedy. Koukal jsem se ke kostelu a pak na mistra. Usrkával pivo, jako by pil víno někde v drahé restauraci. Napadlo mě, že jsem mu měl koupit malé.

„Podívej se na sebe, vole,“ pokračoval Kennedy, „taháš furt tu samou košili, na koho se podíváš, tomu něco dlužíš, tak co řešíš?“

„Z dluhů už jsem se vyhrabal,“ oponoval jsem chabě.

„No dobře, vyděláš taktak na alimenty a na chleba.“

„Já víc nepotřebuju, jsem spokojenej,“ řekl jsem. „Cos jí o mně napovídal?“

„Komu?“

„No Daniele. Říkala mi, že s tebou mluvila.“

„Neboj, jen to nejlepší.“

„Dík,“ řekl jsem navenek otráveně, uvnitř ale lehce nervózní.

„Máš s ní něco?“ diskrétně mi zachraptěl do ucha.

„Zdržuje mě s rodopisem, to je všechno. Neví nic, neumí číst matriky...“

„Ty seš vůl, taková baba...“

Taky jsem se k němu naklonil.

„Prosím tě, kdyžs ji viděl,“ zaváhal jsem, „nepřipomínala ti...?“

„Myslíš Andreu?“ ztišil hlas.

„To je tak zvláštní. Normálně bych se na ni vykašlal, abych jí pomáhal... do archivu chodí spousty lidí hledat předky.“

„Zajímá tě, co?“

„Já nevím, člověče. Nechci dělat šaška dámičkám z Prahy, co se přijely do jižních Čech hrabat v archivu, protože je to teď zrovna v módě, a přitom eventuálně zažít nějaký to prázdninový dobrodružství s domorodcem, co je zrovna po ruce.“

„Já mám docela čuch na lidi, Pavle. Připadá mi, že sakra ví, co chce. Má to v hlavě moc dobře srovnaný.“

„Hm... zatím bych řek, že ji zajímá hlavně romantika. Hrady a zámky, Holašovice a tak.“

Kennedy už mlčel a pili jsme pivo, zvon nahoře na věži bimbalo osmou večerní. Přehraboval jsem se v papírech, Kennedy se do toho taky začel. Cítil jsem, že s těmi několika okopírovanými dokumenty v ruce jsem teprve na začátku.

Tomašice, Černá Hůrka, Smrčí

Seděl jsem u hřbitova na lavičce, stará vitrína opodál byla plná muších tělíček, zašlé sklo napolo vysypané a pavučiny, pár vybledlých plakátů z voleb snad někdy ze začátku devadesátých let.

V Tomašicích byli po válce tři sedláci s výměrou nad dvacet hektarů. Zlověstná hranice pro cejch takzvaného vesnického boháče. Kulaka. Listoval jsem ve staré brožuře z roku 1951: *V bramborářských oblastech je kulak již od výměry 12–16 ha*, stála tam jakási definice rádobý vědeckým jazykem.

Pozdravil jsem za ty dvě hodiny pár lidí, co se courali poledním vedrem do koloniálu. Slunce si mě už našlo, vyšplhalo se nad kostelní věž. Shrábl jsem papíry do desek a nacpal je do pouzdra k laptopu. Cestou do hostince jsem prošel náves, celou historii: čp. 11, Mařánkův statek. Usedlost čp. 8, bývalý Jirchův statek, rozvalená brána, dlouhá zeď zarostlá kopřivami, vypadané cihly, na dvoře skládka, staré shnilé trámy, nějaké panely zelené mechem, rezavé železné trubky, černá plachta zchumlaná a zatížená ojetými pneumatikami, válec za traktor, řada starých valníků s oprýskanými modrými postranicemi. Prošel jsem nádvoříčkem a vyvráčenými vraty do stínu, světlo se cpalo pod střechu mezerami po chybějících taškách. Vůně starých opuštěných stodol rozvířená kroky, prosvícený prach se vznášel nad mlatem, pach přestárlého sena, zatvrdlá obilná zrnka pod podrážkami, zatoulaná z nějakých lepších časů rozpadlých napadrt'. Úzkost mě vytlačila ven do žáru slunce.

Vystoupal jsem po kamenných schodech ke dveřím hostince. Bylo zamčeno. Vrátil jsem se zpátky ke kostelu a zašel pro svačinu do krámu. Byl tam jeden pultík k stání, položil jsem si na něj dvě housky na papír a rozbalil krájený sýr. Prodavačka tahala bedny

s limonádami a s pivem z příručního skladu. Byla silné postavy, tak kolem padesátky, tučné růžové paže.

„Hledáte tu zase něčí předky?“ zeptala se najednou. Otočil jsem se přes rameno, stála nad těmi láhvemi, trochu se usmívala, zdálo se mi.

„Vy si mě pamatujete?“ překvapeně jsem přestal jíst.

„Jsou to tak dva tři roky, ne? Fotil jste si tenkrát i naši chalupu. Nechal jste nám vizitku, ještě ji doma někde mám.“

„Jestli můžu hádat, tak to byla usedlost čp. 21? Říkalo se tam u Horáků.“

„Pořád se to říká. Ale my se píšem Tolarovi.“

„Jasně, vzpomínám si. Ozvali se mi tehdy potomci sestry bejvalýho hospodáře. Z Plzně nebo z Varů...“

„S touhle vesnicí to jde od desíti k pěti,“ řekla paní najednou, utřela si čelo do zástěry. „Příští rok to tady zavřem. Družstvo je před krachem, víte to, ne?“

„Jo, něco jsem slyšel. Lidi odcházej?“

„Hodně. A starý umíraj... Prej sedáváte celý dopoledne u hřbitova?“ řekla váhavě.

Dojeda jsem housky, koupil jsem si ještě vodu v petláhvi. Kasa zacinkala.

„Ta stará paní, co chodí na hřbitov – nevíte, kde bydlí?“

Zasmála se. Taky jsem se usmál. Jasně, starých paní tam chodí asi víc.

„Minule zalívala hrob v rohu u márnice. Na náhrobku je vytesáno *rodina Navrátilova*.“

„Jo, to je stará Petrásková. Leží jí tam rodiče, synovec, myslím, že i sestra. Ještě mají dva hroby u zdi.“

„Ona znala Zandlovou. Rozálii Zandlovou.“

Cítil jsem, jak na okamžik zaváhala, než vytrhla účtenku z pokladny. Podívala se mi do očí, jen rychle, letmo, a zase sklopila oči, řasy světlé jako její kadeřavé vlasy. Znovu se na mě podívala.

„To já nevím,“ řekla jakoby dotčeně a zase se dívala na své baculaté prsty s ulámanými nehty.

„Hledám její hrob, vlastně...“

„Zandlovi tam mají jeden hrob,“ řekla rychle.

„Jo, ten jsem našel.“

„To byli její rodiče. A dva sourozenci, co umřeli někdy ještě před válkou. Ona přece odešla...“

„Já vím.“

„Vím, že to víte. Byl jste tu letos na jaře, ne?“

„Já? Nebyl,“ ohradil jsem se, trochu mě to polekalo.

„Sousedka říkala, že se tu po paní Zandlový ptal nějaký pán. To byl březek? Duben...?“

„Tak to musel bejt někdo jinej, paní,“ řekl jsem znovu, stál jsem před pultem toho maličkého koloniálu, jako bych si ještě něco přál. Klouzal jsem pohledem po konzervách a sklenicích, po balíčcích sušenek. Sbíral jsem odvalu k otázce, co se mi vzpříčila někde dole: „... a vaše maminka vám třeba nevyprávěla, jak to s ní tehdy bylo?“

„Pane, já mám práci...“ řekla trochu hrubě, přikývnul jsem a otočil jsem se k odchodu. Pak se ještě podívala na mou brašnu.

„Ta Petrásková chodívá na hrob k večeru, zalejvat,“ řekla smířlivě a zmizela za plentou nad vchodem.

S brašnou přes rameno a s novou láhví vody jsem se vydal do polí. Opustil jsem Tomašice a na stráni uhnul k lesu, prošel jsem ten řídký háj a v odpoledním žáru, košili ovázanou kolem pasu, jsem vystoupal k Černé Hůrce. Drobná vesnička, trojúhelníkovité návesní prostranství lemované malými domky. Hledal jsem čp. 12, rodný dům Rozálie Zandlové. Pár kroků a stál jsem před ním. Obyčejné staveníčko, s průčelím dost necitlivě poškozeným modernizacemi. Černé obkladačky kolem malých oken. Palubkové dveře s barevným sklem přehrazeným rádobou uměleckou mřížkou, svařenou z ocelové kulatiny. Prodáno dědicem někdy v sedmdesátých letech. To

jsem si zjistil předem. Raději jsem šel dál po malé návsi, k nádherné usedlosti čp. 7, zchátralá, ale staré štukové motivy stromů ve štítě byly zachovalé. Klenutá brána, omítka místy opadaná až na cihly. A zděná sýpka se štěrbinovitými větracími otvory.

A byl jsem na konci vesnice. Od dědečka v manšestrových kalhotách a v košili s vestou jsem dostal pár žlutých letních jablek, která právě posbíral na trávě v sadu. Podal mi je přes plot. Jako tenký stín se odlepil od kůlny v zahradě – vetřchý starý pán, tenký jako žiletka, jen šustil, když ke mně šel. U plotu jsme trochu probrali zdejší chalupy, sousedy. Pamatoval jsem si i jména po chalupách, trochu jsem to předtím nastudoval. Musel Rozálii znát. Ale bude se na ni pamatovat?

„Ve dvanáctce bejvali Zandlovi,“ nadhodil jsem. Přikývl, ale už se obracel, ohlížel se po lavičce u kůlny v hlubokém stínu. Muselo mu být horko v té košili a vestě.

„Znal jste Rozálii Zandlovou?“ nečekal jsem už na nic, díval jsem se do jeho zad.

Pokýval hlavou. Pak se přece jen ještě otočil ke mně.

„Byli jsme spolužáci. Pak vyšla ze školy a odešla do Tomašic. Ale můj kamarád,“ zdvihl pokrčený ukazovák, „Jůza, Šimon Jůza...“

Ukázal holí směrem k chalupě naproti. Podíval jsem se tam, dům s barevnými luxferami a břizolitovou omítkou, typická sedmdesátá léta. Raději jsem se otočil zpátky. Původní chaloupka, jak se zdálo, nepřežila nové časy.

„Co s ním bylo?“

„Ten si ji namlouval.“

„Vážně?“

„A když odešla do Tomašic, chodil za ní dál, než dostal jako přespolák přes držku...“

Děda se rozchechtal, taky jsem se zasmál, spíš překvapením nad jeho stařeckým rozpustilým smíchem. Víc už mi nepověděl, splynul zase se stíny pod jabloněmi.

Žlutoučké letňáky od staříka jsem snědl do jednoho cestou přes pole do osady Smrčí. Klopýtal jsem po kamenech a v kolejích vyjetých těžkými traktory. Ztracen uprostřed polí vynořil jsem se až před chalupami. Na louce sekali, připravovali odpolední krmení pro dobytek, zchátralou maštal jsem míjel po levé straně, z obou stran otevřená vrata a sladký pach krav a hnoje a nasečené trávy.

Návesní rybníček ve Smrčí měl stojatou zelenou vodu. Kolem pár jednoduchých domů s křídlovými štíty. Dům čp. 2 na západní straně návsi byl nově opravený, svítil čerstvou fasádou mezi ostatními. Jednoduchý štít se zvadlými volutami po stranách. Jasný pozdně barokní motiv. Před vraty naleštěné auto s tmavozelenou metalízou. Sedl jsem si na chvíli na trávu ke kapličce. Na moment mě ve stínu přemohl spánek. Lehounká dřímota, jen tak v polosedě. Probral jsem se asi po půl hodině, záda bílá od omítky, opíral jsem se ve spánku o tu malou zděnou kapličku. Vstal jsem a podíval se vzhůru, kulisovitá zvonička, jako malovaná. Kolem nikdo. Vzduch se chvěl žářem.

Někde u potoka za Smrčím, směrem na Tomašice, by měla být pila, kde se říkávalo U Šilhavých. Rozespálý jsem obešel rybníček a přeskočil strouhu, byla vyschlá. Dostal jsem se na silnici a po ní ven, směr Tomašice. Pila nikde. Už jsem se nechtěl vracet. Asi tak v půli cesty jsem si sedl pod jabloň u té šedé okresní silničky a zapíjel jablka, co mě tlačila v břiše, vodou z petláhve. Po mém putování mezi vesnicemi už byla skoro prázdná. Šlapal jsem po rozpáleném asfaltu těch pět kilometrů zpátky do Tomašic, za celou dobu kolem mě projelo jedno auto a jedna motorka.

Přišel jsem do vsi z druhé strany, než odkud jsem z ní po poledni vycházel. Koloniál byl ještě otevřený, ale já jsem se dal rovnou ke hřbitovu. Obešel jsem kostel a okolní hroby. Pak jsem si sedl na lavičku před branku a všiml si, že dveře hospody naproti už jsou otevřené.

V chodbě byl příjemný vlhký chlad, vešel jsem do malého začouzeného výčepu, v rohu seděl chlápek v montérkách a potrhaném

tričku, zahalený šedomodrým cigaretovým kouřem. Dal jsem si pivo. Hostinský byl muž kolem čtyřiceti, řídké světlé vlasy, unavený úsměv.

„Byl jsem tu už po obědě, ale bylo zavřeno,“ řekl jsem, když jsme se zase střetli pohledem, „nechali byste jednoho leknout žízní...“

„Pane, dělám to po práci,“ řekl důrazně a pak se usmál, „pět let byla ta hospoda zavřená. Můžou bejt rádi aspoň za tohle,“ přejel očima těch pár otlučených stolů s novými firemními ubrusy známého pivovaru. Rohová lavice, sešlapaná dlažba na podlaze a šedivé záclony v oknech. Prošedivělý muž v rohu u okna hleděl do ztracena, bez pohnutí, jen občas si přihnul z půllitru nebo si zapálil novou cigaretu. A pak jsem ji uviděl. Přes zakouřené šedivé záclony a zašlé okenní sklo. Šla pomalu o holi, v ruce kytičku z nějakých lučních květin. Rychle jsem dopil.

Znovu jsem strčil do pootevřené kovové branky, zavržala. Stařena v šátku se skláněla před hrobem, kytky už stály ve sklenici na kamenné obrubě pod leštěným černým náhrobkem. Pozdravil jsem a prošel kolem až ke hřbitovní zdi. Pročetl jsem si znovu všechna jména rodiny Zandlových: Josef, Alžběta, Barbora, Anežka. Pak jsem se otočil ke kostelu. Hleděla si svého, musel jsem přijít až k ní.

„Kdo ten hrob zalejvá?“ zeptal jsem se.

„Všichni už jsou mrtví,“ řekla.

„Znala jste je všechny?“ zeptal jsem se naoko nenuceně a ukazoval k hrobu Zandlových. Stála bez pohnutí, oběma rukama opřená o hůl, zatáté mlčení ve vráscité tváři. Tmavomodrá sukně a přes ni světlý, odřený svetr z tenké vlny.

„Jo,“ řekla. Otočila se proti mně, bezděky jsem ustoupil o krůček stranou, prošla a zamířila ven ze hřbitova. Zůstal jsem stát, před brankou se zastavila, krátce, ale neohlédla se. Vykročil jsem za ní. Šla pořád směrem do vsi a zastavila se až tak po padesáti metrech. Otočila se ke mně. Rychle jsem ji došel. Bylo mi to jasné. Nechtěla mluvit tam.

„Co je vám po tom?“ zeptala se tvrdě.

„Je to moje práce,“ řekl jsem trochu zaskočen přímou otázkou, ač jsem ji měl čekat.

„Žádněj vám nic nepoví. Lidi si už hovno pamatujou,“ řekla a vykročila po návsi, gumový konec hole zapírala do horkého asfaltu. Pořád jsem šel vedle ní.

„Zajímá mě Rozálie Zandlová,“ vyslovil jsem to jméno a příjmení hlasitěji a pomalu. Zastavila se. Taky jsem zůstal stát. Mlčela.

„Ta pocházela z Hůrky,“ řekla nakonec neochotně.

„Znala jste ji?“ nedal jsem se. Dívala se někam zpátky ke hřbitovu, k oprýskaným zdem porostlým psím vínem. Nevěděl jsem, jestli už nemám jít pryč.

„Ta kurva jedna,“ řekla potichu, ale rozhodně. Zamrazilo mě. Z toho tónu. Stáli jsme tam sami na návsi. A nějaká padesát let stará nenávist. Nechápal jsem. Stará paní odcházela, chvíli jsem váhal a pak ji nechal jít.

Tomašické zvony

„Nejsem žádná turistka. Nemusím jezdit do Holašovic, ani na nějaký hrad nebo zámek. Ani kvůli mně nemusíte vymejšlet romantický historky.“ Našpulila pusu a zamrkala očima. Musel jsem se rozesmát.

„A slíbil jste, že mě příště vezmete s sebou do terénu.“

„Dobře, dobře... ale musíte mít trpělivost. Třeba vás to ani nebude bavit,“ řekl jsem ještě trochu neochotně.

„Nebudu překážet. Slibuju. A vezmu své auto...“

„Ne, to nemusíte,“ namítal jsem.

„Ale jo. Určitě. Měla bych jinak výčitky, jak vám to oplatím.“

Seběhli jsme dolů na zámecké nádvoří, bylo už plné výletníků, mladičká průvodkyně zrovna svolávala ve francouzštině na prohlídku, která začíná v jednu. Prošli jsme bránou, další hlouček turistů se tlačil kolem barokní kašny. Na parkovišti jsem si vzpomněl, že ještě musím koupit film do foťáku.

„Budete řídit,“ řekla Daniela a dala mi do dlaně klíčky.

„To rozhodně ne,“ zaprotestoval jsem.

„Cestu znáte stejně vy, a kde mají filmy, víte taky vy...“

Řídil jsem to nablýskané auto, nikdy jsem s tak velkým vozem nejel. Byl jsem trochu nesvůj. Daniela seděla vedle mě a pořád něco žvatlala. Ukazovala mi mapy, které s sebou vozí, vyprávěla, jak má zařízený byt v Praze a jak ze všeho nejvíc miluje svou nezávislost a svobodu.

„Není vás tu škoda, takhle ztracenej na vsi?“

„Proč myslíte?“

„Co kariéra? Třeba univerzitní. Nebo vědecká dráha? Kolik je vám?“

„Třicet sedm.“

„To přece není pozdě! Neuvažujete někdy o tom?“ zatvářila se přísně.

„Chtěl jsem bejt na volný noze, tak to mám. Já mám taky rád nezávislost. Nevydržel bych zavřenej někde v kanceláři.“

„S vašima znalostma... měl byste toho pořádně využít. Byl byste skvělej profesor.“

„Myslíte? Vždycky na podzim vedu kurzy genealogie. Už třetí rok. Tak se přihlaste a uvidíte...“

Nakonec mě to klábosení svým způsobem uklidňovalo. Opět se vynořily ty neodbytné myšlenky a já se přistihl, že ji chvílemi nevnímám. Jako bych měl jet zase tím směrem. Tomašice, Smrčí. Zase ten pocit kolem žaludku. Musím tam tak jako tak, to bylo jasné. Pro kroniku. Na státovce směrem na Budějovice jsem ale dal blinkr doprava.

„Vyvezu vás z povodí Lužnice do povodí Vltavy. Tam jsem víc doma,“ podíval jsem se na ni, v bílé baseballové čepici a bílém tílku vypadala jako nějaká roztleskávačka. Obarvený blond culík jí koukal vzadu zpod čepice. Krátké červené capri, jako poprvé při večeři v Třeboni. Oči jí zakrývala skla slunečních brýlí.

„Máte ráda bílou barvu?“

„Jasně. I tohle auto jsem si vybírala spíš podle barvy,“ zasmála se, „prostě ženská, co jinýho byste čekal.“

„Ne, to já chápu, já se v autech taky nevyznám. Stačí mi, když to jezdí, a ta moje otlučená škodovka zatím, naštěstí, drží pohromadě.“

„To já jsem zase technickej typ. Prodávám čerpadla.“

„Proboha... o tom nevím zhola nic. Baví vás to?“

„Ale jo. Od letošního jara jsem ve firmě povýšila. Zástupkyně vedoucího obchodního oddělení.“

„Tak to gratuluju!“

Okresní silnice byla plná děr, jak mráz vydrolil v zimě asfalt. V mnoha předešlých zimách. Spolkl nás stín lesa, vyhoupli jsme se na kopec a tam se otevřela krajina. Zalil mě ten krásný pocit ze svo-

bodné energie, z tahu větru a vysokého nebe. Hlouček stavení tam v dálce byl náš cíl. Přišlápl jsem pedál, síla v motoru se probudila a auto poslušně zrychlilo po úzké silnici a kolem ohrad lesní obory.

Zakládal jsem ještě v autě film a Daniela už se procházela po návsi. Najednou mi došlo, že z ní nemohu spustit oči, z té chůze, pohybu boků, pohazování culíkem. Zamávala na mě. Na plácku kolem kapličky se nepohnula ani travička, před vražedným sluncem nebylo kam utéct. Z klimatizovaného interiéru jsem vystoupil do výhně.

„Dneska hlásili až šestatřicet,“ řekla Daniela.

Podal jsem jí otevřený notýsek.

„Jsou tam tři čísla popisný. Statek, pak bejvalá fara a takovej domek na spadnutí. Mohla byste to sledovat?“

Obešli jsme náves, Daniela s notýskem v ruce ukazovala na chalupy. Obývané stavení mi vyšlo jako poslední. Ještě mi trochu vadilo slunce pro správnou expozici.

Hledal jsem zvonek u nízkých laťkových vrátek, pak jsem do nich strčil, nebyla zamčená. Daniela se váhavě pustila za mnou. Zatůkal jsem na pootevřené okno. Po chvílce se pohnula záclona a pak se otevřely dveře. Na práh vyšla stará paní, měla sukni a blůzu a tenký svetrík, přestože vedro bylo na padnutí. Poprosil jsem o dovolení vyfotit její chalupu. Přinesla nám vodu se šťávou, domácí malinovou, každému v porcelánovém hrníčku. Můj měl uražené ucho, i na okrajích byl porcelán trochu vylámaný. Seděli jsme, květy z malinké zahrádky voněly až k omdlení; dostali jsme i makovec na talířku.

„Tahle chalupa patřila původně k tomu statku vedle vás,“ vysvětloval jsem stařence, „celý to bylo číslo 1, ale majitel to pak rozdělil mezi dva sourozence. Tak dostala tehdy vaše chalupa číslo popisný 38 a Matěj Zahrádek tu hospodařil až do roku 1906.“

„Tak tohle jsem nevěděla, pak to ale připadlo Mlejnkům, jejich dceři, kterou si vzal Mlejnek Jaroslav,“ doplnila mě paní.

„Já vím, byli dva synové...“

„Počkejte, to ale nebyl Mlejnek od těch, co jsou tady ze šestky,“ vztyčila ukazováček stará paní.

„Já vím, to byl Mlejnek od kapličky, ten měl taky dva syny a dvě dcery. Byla to přízeň přes Mlejnky, co byli na Horkách.“

„Jak to víte?“ zeptala se udiveně stařenka, „vy jste odsud? Mně to vyprávěla moje maminka.“

Daniela se potichoučku zasmála, upíjela šťávu z malovaného hrnku. Babička se po nás zmateně podívala.

„Ale to určitě nevíte, kam se poděl Zahrádek. Toho moje maminka moc dobře znávala.“

„To náhodou vím, paní Svárová, kvůli tomu jsem teď tady. Odjel za svejma příbuznejma do Ameriky. Ti tam odešli už v roce 1870. Takže se tam shledali už s jejich potomkama. A víte kde? V Chicagu.“

„Božíčku,“ vydechla stará paní Svárová.

„A to není všechno, tady vám něco ukážu,“ vytáhl jsem brašnu, rozložil jsem laptop. Za chvíli se tlumeně rozzářil monitor. Paní Svárová zírala na tu věc, položil jsem si notebook na kolena a natočil ho k ní. Rozklikl jsem přílohu jednoho e-mailu ze Spojených států. Vynořilo se úmrtní oznámení, černě orámovaný naskenovaný dokument.

„Tady je parte Mlejnkovy manželky z chicagskejch krajanskejch novin z roku 1944, paní Svárová. Podívejte se, přežila manžela o patnáct let.“

MARIE ZAHRADEK, ROZ. MALEK, OBYDLÍ 2349 ALBANY AVE., NAŠE DRAZEMILOVANÁ MATKA, TCHYNĚ, BABIČKA, PRABABIČKA A ŠVAKRUŠE, ZEMŘELA ZAOPATŘENA SVÁTOSTMI UMÍRAJÍCÍCH VE STŘEDU, DNE 28. ČERVNA 1944 VE STÁŘÍ 78 ROKŮ. ZESNULÁ NAROVENA BYLA V KROVICÍCH V KRAJI BUDĚJOVICKÉM, V AMERICĚ DLELA 38 ROKŮ. PŘINÁLEŽELA KU SPOLKU SV. ANNY Č. 117 Č. K. J. ZA TICHOU SOUSTRAST PROSÍ: FRANK, SYN; ANNA, KAROLINA, DCERY...

Babička si nasadila brýle a pokřižovala se před blikajícím monitorem, četla nahlas ty názvy a data a jména pozůstalých. Byli jsme s Danielou zticha jako přeny.

Slunce už zase o kousek popojelo po nebeské dráze, zaostřil jsem v hledáčku chalupu i se stařenkou a Danielou na lavičce vedle zápraží.

„Budou mít rodnou chaloupku předků i se současnými obyvateli,“ zavolal jsem na ně.

„Ale já sem nepatřím...“ protestovala Daniela. Schoval jsem foťák do pouzdra a šel se rozloučit.

„To máte jedno, myslíte, že v Chicagu to poznaj? K *tree of life* a ke kopiím z matrik jim přidám fotku a bude to pro ně *babička s vnučkou před stavením čp. 38*,“ zasmál jsem se.

Po silnici to zase rychle ubíhalo. Nemělo už cenu vracet se do archivu. V jedné vesnici po cestě jsme si dali v hospodě oběd a pak jsem za volantem Danielina auta odbočil ze silnice na Jindřichův Hradec.

„Nebude vám vadit, když cestou vystoupím?“ otočil jsem se k sedadlu spolujezdce. Napolo v něm ležela, po sklech slunečních brýlí jí běžela krajina, kterou jsme projížděli. Usmála se a zapnula rádio. Popová hudba zaplnila vnitřek vozu vonící plastem a vanilkou.

Zastavil jsem v Touchově na návsi. Byla liduprázdná, ani u stolků před hospodou nikdo neseděl. Bylo ještě moc horko.

„Vyjedete do kopce a na první křižovatce doleva. To je směr Třeboň.“

Vystoupil jsem, aby si přelezla za volant. Tvářila se neurčitě.

„Nezlobte se, mám do konce tejdne dokončit ty rodopisy pro Ameriku... a děkuju.“

Usmála se, že se nic neděje, zamávali jsme si, zesílila rádio a bílé auto vyrazilo, po jemném písku na asfaltu se protočily pneumatiky. Zůstal jsem na té chudičké návsi s uschlými jeřáby a vydroleným asfaltem, stál jsem v plném srpnovém slunci. Přehodil jsem si brašnu s laptopem na druhé rameno. Košile se mi lepila na tělo.

Mistr Karásek připravoval v kuchyni plné much svou oblíbenou večeři. Brambory na loupačku. Zapíjeli jsme je studeným mlékem.

„Příště vařím já, mistře. Takhle to nejde, jíme furt to samý...“

„Když jsem míval v chlívku prase, vařil jsem to každéj den a jak mlaskalo.“

Podíval jsem se pobaveně na mistra kameníka, co tím chtěl říct. Usmíval se, tváře vyboulené, cpal se bramborama.

„No dobře,“ povídám, „tak mi to příště posypte šrotem.“

V okně se objevila tvář Milana Hlavatky, koukal nám do talířů.

„Dobrý odpoledne přeju, mistři,“ řekl s pitvornou obřadností.

Hodil jsem po něm jednu bramboru z mísy. Chytil ji a civěl na ni, jako kdyby tu věc viděl poprvé v životě.

„Jdete na jedno, poustevníci?“ zeptal se už bez ironie.

„Na chvíli zajdu, ale musím ještě sjet do Hvozdí, mám tam nějaký knížky.“

„Tak knížky, jo?“ zamrkal Milan, „všechno vím...“

„Co víš?“

„Zase tě dneska přivezla.“

„Prosím tě, ty máš starosti.“

„Stará Kociánka to říkala naší mámě.“

„Takže už se to rozneslo po celý vsi? Proboha, ta Kociánka musí mít snad v kuchyni periskopy...“

Autem do Hvozdí je to slabá čtvrtodinka. Zastavil jsem zase před vsí a sedl si na chvíli na své místo u lesa. Naše chalupa s otevřenými okny, květiny kolem plotu, Vladčina pýcha a radost. Už to bylo let, co jsem přes tenhle vršek chodil na vlak já, neděli co neděli, když jsem jezdil na internát. A můj táta stál na vršku, občas jsem ho zahlédl, když už jsem scházel k trati. Stál vždycky bez pohnutí, zvedl ruku na pozdrav, když jsem si ho všiml a zamával na něj. Z vlaku už na kopec vidět nebylo, představoval jsem si vždycky, jak asi dlouho tam táta stojí. A v uších ta Vlastova oblíbená věta: *Tatínek se na tebe moc zlobí...*

Ještě jsem se usmíval, když jsem zase nasedal do auta. Sjel jsem po silnici, která prudce padala do údolíčka, kolem prvních plotů doprava. Obešel jsem chalupu, našel jsem Vladku na zahradě.

„Vlastík není doma,“ řekla. Stála u sudu na dešťovou vodu. Byl zoufale prázdný.

„Je ještě v truhlárně?“

„Dodělávají dneska u někoho schodiště nebo co, bude tam až do tmy.“

„Děti jsou kde?“ zeptal jsem se.

„Anička je v tý Anglii, celej měsíc. Neříkala jsem ti to?“

„Ne.“

„Pracovala tam a teď cestujou... a Matěj má přijet až příští tejdén, střídá směny. Jsou dovolený, to víš... proč se směješ?“

„Stejně v týhle chalupě nakonec zůstanete sami. Rozutečou se vám.“

Sklopila oči do země. Ale usmívala se. Copak děti.

„Běž dovnitř, vem si, co potřebuješ. Přijdu za chvíli.“

Otevřel jsem dveře malé sedničky s oknem do zahrady. Válenka, kterou vyrobil Vlasta, zarovnaná přikrývkami, květovaný přehoz, na něm narovnané polštáře. Skoro nic se tu nezměnilo. Sklenice medu a nějaké zavařeniny na psacím stole. To jediné tu přibylo. Ve spíži už asi nebylo místo. Přistoupil jsem ke staré skříni s ozdobným zčernalým klíčkem v zámku. Dveře povolily, s důvěrně známým zavráním se otevřely. Vrátilo mě to zpátky, okamžitě. Na tu vůni jsem čekal, a ona tam uvnitř pořád byla. Už slabá, odcházející. Ale onen bylinkový dech skříně po babičce, která v ní léta skladovala sušené léčivky, ten nemohl úplně vymizet nikdy. Do tohoto aroma se mísila ještě jiná vůně. Vůně knih, vyrovnaných v policích. Mých knih.

Bral jsem do rukou jeden svazek za druhým a roval je na podlahu. Když jsem se propracoval na dno skříně, kde ležely knížky ve dvou vrstvách, konečně jsem se dostal k sešitům a svázaným spisům. Našel jsem, co jsem hledal. Natukané na psacím stroji,

jednotlivé listy spojené dohromady jen kancelářskou sešívačkou. Počet stran 28. Na první stránce stálo: TOMAŠICKÉ ZVONY.

Seděl jsem na prkenné podlaze a listoval ve spisku. Rok 1988. Podtitul zněl: HISTORIE TOMAŠICKÝCH ZVONŮ A CHALUP. PAVEL STRAŇANSKÝ.

Jméno autora hrdě podtrženo přerušovanou čarou.

Vlad'ka se objevila asi za půl hodiny, opatrně nakoukla do dveří. Svazoval jsem komínky knížek motouzem.

„Nemusíš je odvážet, jestli nechceš,“ řekla tiše, „nám tu nepřekážejí.“

„Prodám je do antikvariátu. Vaše děti je beztak nečtou.“

„To víš, je to samá historie, moc je to nezajímá.“

„No právě. Je to samá stará historie.“

„Pavle, jestli to chceš udělat kvůli penězům, tak...“

„Tak co?“

„Jestli honem potřebuješ, tak ti půjčím.“

„Ne, děkuju, Vlad'ko.“

„Neřekla bych to Vlastíkovi...“

„Já nic nepotřebuju,“ zasmál jsem se, „vážně.“

Seděli jsme v kuchyni u čaje. Tam vězela zase jiná vůně. A v přístavku na dvoře! Nebyl jsem tam léta, ale znal jsem vůni, co se schovávala za dveřmi pobitými palubkami.

„S ničím jsme tam vlastně nehejbali, u tebe v pokoji,“ řekla Vlad'ka, jako by mi četla myšlenky.

„V tý skříni, je tam zavřená vůně mého dětství. Tam jsem já...“

„A Vlasta?“

„Vždyť víš,“ řekl jsem tiše.

„Nevím.“

„Vyprávěl jsem ti to stokrát, ty lhářko...“

„Tak mi to řekni znova.“

„Vlastova je vůně dřeva. Je zavřená v dílně na dvoře. Je tam pořád ten starej ponk? A bedna na hobliny?“

Přikývla.

„Už musím, Vlad’ko.“

Podívala se smutně, že jsem své vyprávění, které vždycky tak ráda poslouchala, vzal takhle zkrátka. Vyprávění o nás dvou bratřech. Od Vlasty, který moc řečí nenadělal, se toho nikdy mnoho nedozvěděla.

„Přivez někdy Hynka. Vážně! Prostě přijed’te a hotovo.“

„Chci mu po prázdninách koupit počítač,“ řekl jsem. Vlad’ka měla v opálené tváři rýhy, několik hlubokých vrásek, které, hádal jsem, už nešly vyhladit.

„Není na to malej?“

„Vůbec ne. Na jaře jsem mu koupil mobil, voláme si. Z počítačů si můžem posílat dopisy, až bude umět psát.“

„Víš, že vůbec nejsi Vlastíkovi podobnej? Ale paličáci jste oba stejný.“

* * *

Když jsem brzy ráno nasedal v Třeboni do auta, bylo ještě příjemně chladno. Teď kolem sedmé už o sobě dával vědět další tropický den. Měl jsem štěstí, paní z krámu už měla odemčenou mříž na vchodu, štrachala se uvnitř. Ani jsem moc netoužil ji potkat, mluvit s ní. A naštěstí jsem před obchodem nemusel čekat dlouho. Viděl jsem tu shrbenou postavu už z dálky, přicházela po silnici od hospody. Zašel jsem za krám a opřel se chvíli zády o zídku. Byla ve stínu, takže nebyla horká, ale chladná taky zrovna ne. Bylo v ní to letní slunce, nahromaděné teplo v cihlách pod omítkou.

Zaslechl jsem kroky a vyšel na světlo. Pozdravil jsem. Nepolekala se. Sítovku s chlebem v ruce. Jenom se na mě mlčky podívala.

„Myslel jsem si, že vás tady ráno zastihnu,“ řekl jsem, snažil jsem se o vlídný tón, i když v hlase byla nervozita.

„Je po sedmý, co tu děláte tak brzo?“ zeptala se bez nějakých cavyků.

„Vím, že ve čtvrtek vozí chleba.“

„No a?“

Mlčela, šli jsme od krámu, po pravé straně jsme minuli hřbitovní branku.

„Ptal jsem se vás minule na Rozálii Zandlovou.“

„A proč?“

„Říkal jsem vám, že moje profese je sestavovat rodokmeny.“

„Rodokmeny?“ poprvé její nazlobený hlas zazněl pobaveně, „což to byla nějaká hraběnka, že měla rodokmen?“

„Každýmu sestavím rodokmen, nemusí mít zrovna modrou krev. Každý měl přece někdy tátu a mámu, bábu, prabábu...“

„Vždycky chtěla na grunt,“ řekla najednou paní Petrásková a na chvíli se zastavila, „jo, to bylo její, přidat se na bohatej grunt.“

Stáli jsme u silnice, uhnul jsem se před projíždějícím autem, čekal jsem, co bude dál, byl ještě stín, ale odevšad dýchalo horko.

„Její rodiče měli holou prdel, víte? Moje máma je znávala moc dobře. Pět husí, kozu a políčko pár strychů. Zandl byl tesař a Běta, jako Zandlová, ta říkávala – *Rózička bude selka*... každému to mlela.“

„A ty její sourozenci?“

„Obě holky umřely jako hodně malý, před Rózou.“

„Na hrobě nejsou letopočty,“ řekl jsem.

„V životě jsem je neviděla. Byly malý, povídám, když umřely. Běta potom zařídila Rózině službu u sedláka tady v Tomašicích. V pětce, u Sládků.“

„Slyšel jsem, že to bejvala moc krásná holka...“

„Jo, copak Rózina,“ zachrčela stará paní, pod šátkem ty tmavé oči, upřené před sebe, „nosila nos nahoru, ale neměla nic než tu sukni, co měla na sobě. To Běta, ta pořád říkala, *naše Róza je nejhezčí holka ze vsi, naše Rózina*... a jak to dopadlo.“

„Jak?“ zeptal jsem se hned, protože paní Petrásková už měla nakročeno k domovu.

„Jednou moje máma Běťe řekla, zrovna tady před kostelem, *aby ses z tý tvojí Rózy neposrala...*“

„A jak to tedy bylo?“

„... Sládků byli kravaři a volaři, mívali celkem velký polnosti, asi patnáct hektarů. Začala si s jejich klukem. Měli dva, ten mladší nebyl k ničemu, ale Honza byl do ní celej blázen.“

„Co z toho bylo?“

„Coby?! Vy jste zvědavej...“

Už to vypadalo, že z ní nedostanu ani slovo. Přešlapoval jsem vedle ní.

„Starej Sládek,“ vyrazila najednou ze sebe, „hospodář, řek NE! *Takový trdlo a ještě bez koruny? To tak!* Jó, ten měl pro Honzíka vyhlídnutou jinačí nevěstu. Tak holt musela pryč, nedělalo by to dobrotu.“

„Tak se vrátila do Hůrky?“

„I hovno! Uháněla Francka Kubachů, prej za ní lez, ještě když spávala jako děvečka u Sládků. Tak ji Běta upíchlá ke Kubachům. To bylo něco! Koňář, po Jirchovi největší sedlák ve vsi. A starej Kubach nechtěl! Věděl, jakej je Franc kanec...“ Chrčivě se zasmála.

„No a dál?“

„Co byste ještě chtěl?“ vyjela zostra.

„No tak. Když už jste začala...“

„Vydržela tam u nich asi dva roky a pak se vrátila s vostudou k mámě do chalupy. Francek jí prej potom řek, *co to ke mně no-síš, moje to není, tahala ses s kdekým.* Rózina nechala toho malýho pokřtít František, kvůli němu. To už bylo za války...“

„Nevzal si ji?“

„Ale kde! Francek nebyl dnešní, ten tak tancovat vo každý tancovačce s jinou. Ten a ženit se...“ zmlkla a podívala se na mě, snad jestli má pokračovat.

„A mladej Sládek?“

„Ten za ní páčil i ke Kubachům. Jednou dostal pořádnou nakládačku, povídalo se to po vsi.“

„Od Francka?“

„Kdepak! Ten se všemu jen smál. Franc byl na sukně a rád se napil, ale nerval se... starej Kubach prej Honzu Sládků zlejštil holí. Přímo pod voknem, že mu nemá co lézt do baráku za děvečkama... Pak spolu Sládků a Kubachů rok nemluvili.“

Čekal jsem na pokračování. Už se jí nechtělo. Bleskla po mně těma ostrýma tmavýma očima.

„Tohle už nikdo neví. A taky už to nikoho nezajímá, víte?“ řekla přísně. „Musím domů.“

Vykročila a já jsem zůstal stát u hospody, dokud nezmizela za zatáčkou.

Nálezy v krajině

Mistra Karáska zase rozbolely nohy. Druhý den odmítal vstát. Navařil jsem plný hrnec čočkové polévky.

„Čerstvej chleba taky máme, mistře, tak tu hlady neumřete. Vrátím se večer, slibuju.“

„Líbila se mi tam jedna mladá vdova...“

„Kde?“ zarazil jsem se už na odchodu.

„No v Tomašicích.“

Myšlenkové pochody mistra Karáska poslední dobou ztrácely logiku.

„Říkal jste, že v Tomašicích jste nebyl léta.“

„Dyť jo. Tohle bylo před druhou válkou.“

„Už musím, mistře.“

„Dočti mi to o těch zvonech!“

Znělo to spíš jako rozkaz než prosba. Došel jsem do kuchyně a vzal ze stolu štůsek papírů sešitých kancelářskými sponami. Psal jsem to kdysi pro národopisnou expozici do muzea. Nakonec to ani nepoužili. Kopie mi zůstala. Průklep přes fialový kopírák.

„NEJSTARŠÍ TOMAŠICKÝ PAMÁTNÝ ZVON BYL ZVON SV. VÁCLAVA. JIŽ Z ROKU 1598 POCHÁZÍ DOCHOVANÁ PÍSEMNÁ ŽÁDOST NA TEHDEJŠÍ VRCHNOST O OPATŘENÍ ZVONU PRO TAMĚJŠÍ KOSTEL. ZVON VŠAK BYL ULIT AŽ ROKU 1637, TEDY TĚMĚŘ PO ČTYŘICETI LETECH, COŽ SE DÁ VYSVĚTLIT DLOUHOU TŘICETILETOU VÁLKOU...“

„To byl ten, co puknul,“ doplnil mistr.

„TENTO STAROBYLÝ ZVON PUKL ROKU 1936. ZA PŘÍSPĚNÍ MÍSTNÍHO SEDLÁKA JIRCHY (5000 KORUN) BYL POŘÍZEN ZVON PANNA

MARIA. VYSVĚCEN BYL NA PODZIM ROKU 1937 DĚKANEM TOMÁŠEM KYZOUREM V ZASTOUPENÍ VIKÁŘE A BYL TOHO DNE I ZAVĚŠEN.“

Seděl jsem u jeho postele, mistr ležel opřený na vysokých polštářích a díval se se mnou do strojopisu.

„Tohle už jsem vám ale čet,“ ukázal jsem mu dotyčnou stránku.
„To nevadí...“

„ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY VŠECHNY TŘI ZVONY SEBRÁNY, TEDY SV. VÁCLAV, PANNA MARIA I UMÍRÁČEK Z MALÉ VĚŽIČKY, A ODVEZENY DO NĚMECKA, ÚDAJNĚ DO HAMBURKU. PO OKUPACI BYL VRÁCEN POUZE UMÍRÁČEK.“

Přinesl jsem mistrovi z kuchyně brýle. Hrnek čaje a spisek jsem dal na židli přistavenou k posteli. Do okna ložnice ještě nesvítilo slunce. Oslnilo mě až na prahu domu.

Na parkoviště jsem dorazil pozdě. Nikde jsem ji neviděl. Obešel jsem její auto, rozhlížel se kolem. Opírala se o pultík u kiosku naproti přes silnici a upíjela něco z kelímku. Musela mě zdálky vidět. Nezavolala, nezamávala.

„Omlouvám se, vím, že mám zpoždění...“

Dopíjela nerušeně kávu, na mě se podívala až za chvíli.

„To je tady běžný, takhle se chovat k ženě?“

„Mrzí mě to.“

„To už je podruhý. Nezlobte se, ale takhle se chovají vesnický burani...“

Mlčel jsem a koukal se otráveně do nebe. Podívala se na hodinky.

„Telefon asi nemáte, že ne? Čekám tu už přesně... pětatřicet minut.“

„Nemusíte mě vozit, jestli už nechcete...“

„Já své sliby plním.“

Znělo to už mírněji.

„Můžu to nějak odčinit? Třeba že bych vás vzal do těch Ho-
lašovic...?“

Tentokrát si mě změřila svýma zelenýma očima už s úsměvem.
Vyjeli jsme za město.

„Nebude vás to nakonec mrzet, tyhle výlety?“ zeptal jsem se
Daniely, její krásné jemné ruce s pěstěnými nehty byly položeny na
volantu, světlé kalhoty z režné lněné látky končily nad opálenými
koleny, proužkovaná košile s krátkým rukávem. Vlasy měla vzadu
sepnuté obyčejnou gumičkou. Napadlo mě, jak asi velké musí být
její cestovní zavazadlo, když má na sobě pokaždé něco jiného.

„Jsem ráda, že mě berete s sebou. Celý dva tejdny v archivu přece
prosedět nemůžu.“

„Ale nevidíte žádný ty zámky a hrady tady kolem. Jen samý ves-
nice, který vám nic neřeknou... Čím se pochlubíte doma v Praze?“

„Rodokmenem přece. Máma bude mít radost. Myslím, že je to
dobrej nápad, dát jí to k narozeninám.“

„Nemusíte mě ve všem poslouchat, nejsme v archivu,“ zasmál
jsem se trochu nervózně. Les skončil a kolem dokola obilná pole.

„Je to ještě hodně živý?“ zeptala se najednou, podívala se tak
měkce, „s tím rozvodem, jak jste říkal...“

Chvilí jsem nevěděl, jak začít.

„Člověk na to musí myslet, i když nechce... a za malým Hynkem
můžu jen v lichý víkendy... je to daleko a někdy mi to nevyjde, kvůli
práci.“

„Vadí vám, že se ptám?“

„Ne. Kdybych nechtěl, tak vám nic vyprávět nebudu.“

„A ona?“ zeptala se opatrně. „Jak se jmenuje?“

„Andrea. Pochází z Brna.“

„A teď?“

„Vrátila se tam. Prej někoho má.“

„Proto já jsem raděj svobodná. Nevázat se. Není to lepší?“

Neodpověděl jsem a sledoval silnici před námi.

„Jak máte dlouho po rozvodu?“

„Tři roky? Necelý... bylo toho moc najednou. Ona dělá keramiku. Krásný věci. Mysleli jsme, že to rozjede v chalupě po našich. Ale byla to past.“

„V jakým smyslu?“

„S bráchovou rodinou pod jednou střechou, to za první. A pak lidi ve vsi...“

„Aha,“ pokývla hlavou, že rozumí, „že byla naplavenina, jak tady říkáte?“

„Přesně tak. Nikdy ji nepřijali. Koupila pec a zařídila ateliér, na dluh. Nedokázali jsme se z toho vyhrabat. Nemoh jsem ji moc podpořovat, z platu knihovníka. Přivydělával jsem si bokem sestavováním rodokmenů, taky jsem chvíli pracoval pro památkáře a pro jednu realitku, co se specializuje na vesnický chalupy... Nestačilo to.“

„A brácha? Nepomoh?“

„To je těžký. Za čas nám začali předhazovat, že u nich zadarmo jíme... na tomhle vlastně ten její krásnej sen zkrachoval.“

„To je přece úžasný, mít sen...“

Znělo to tak procítěně, opravdově, až mě zamrazilo, jako bych slyšel Andreu.

„Chtěla svojí keramikou udělat vesnici jméno, plánovala, že za ní přijede pár dalších lidí, taky výtvarníků, aby se necítila opuštěná, že třeba časem otevřou vesnickou galerii... Nikdo tam na to ale nebyl zvědavěj. Navíc když se narodil Hynek, neměla čas pracovat. Nakonec jsme se vystěhovali z chalupy, musela prodat pec. Skoro rok jsme bydleli v Třeboni...“

„A kde?“

„No právě, to byl problém. Sehnal bych levnej podnájem v paneláku, ale museli jsme bydlet v centru! V tomhle jsem ji nechápal. Ty její estetický nároky za každou cenu. Neutáhli jsme nájem, vrátila se i s klukem k rodičům do Brna. Říkali jsme si tehdy ještě, že jen provizorně. Pak zažádala o rozvod.“

„A vy?“ přerušila chvíli ticha.

„Knihovnu zrušili, zůstal jsem najednou úplně bez peněz, kšefty mi nešly nikde, protože jsem jedny zanedbával pro druhý. Zadlužil jsem se, musel jsem si půjčovat i na alimenty. Zpátky do chalupy k bráchovi jsem nechtěl, odešel jsem na ubytovnu. Bydlel jsem jeden čas taky u lesa v buňce s lesníma dělníkama. Jenže to nejde přes zimu.“

„Nevěděla jsem, že to bylo takhle zlý, promiňte,“ řekla tiše.

„Zlý, zlý... nebylo to zlý,“ ztišil jsem zase hlas, když jsem předtím z rozčilení trochu vybuchl. Cítil jsem, jak se lekla, i když jsem se na ni nepodíval.

„Mrzí mě to kvůli klukovi. Já se o sebe postarám. S bráchou jsme se nakonec zase jakž takž dali dohromady. Když viděl, že jsem úplně v prdeli, tak mě vyplatil, ta chalupa po našich byla napsaná na nás oba. Poplatil jsem nějaký dluhy a za zbytek koupil tenhle notebook.“

„A pak jste se nastěhoval k tomu kameníkovi?“

„Do Touchova jsem chodil do školy, znal jsem tam spoustu lidí. Mistra Karáska jsem znal léta z hasičského sboru. Když už jsem tehdy myslel, že budu spát na lavičce v parku, nabídl mi, ať zůstanu u něj. Tak to teď střídám. Pár dní v Třeboni, zbytek tejdne u Karáska. Zvyk si na mě, pomáhám mu, vlastně se o něj teď starám, už je dost roztržitej, nezastane skoro žádnou práci. Udržuju stavení, aby mu to nespadlo na palici.“

„Vy jste skvělejší,“ řekla Daniela vážným hlasem.

„Prosím vás... Tam ve vsi si dost lidí myslí, že to dělám proto, abych mistra Karáska připravil o chalupu. Kašlu na ně.“

Byl jsem nesvůj z toho, kam až jsme se v hovoru dostali a jak dlouho jsem mluvil.

„Je tu nádhernej výhled do kraje,“ řekl jsem tedy a ukázal jí, kde odbočit, „to já miluju. Otevřenej kraj...“

V polích stálo stavení, samota, červené tašky v moři klasů barvy zašlého zlata. Daniela vjela na polní cestu, dál jsme šli pěšky a za

námi se zvedaly obláčky prachu z vyschlé pěšiny. Hledal jsem to nejlepší světlo a záběr. Na pozadí pšeničného lánu obílené stavení s kulatou bránou a dřevěnými vraty. Když jsme došli blíž, zaslechli jsme ze dvora štěkot. Bílý štít se vešel do záběru i s kusem modré oblohy. Vrata se neotevřela, chvíli jsem jen tak postál a pak se otočil k Daniele, že se vrátíme.

„To byl poslední snímek,“ oznámil jsem jí, „mám po práci.“

Na stráni u lesa zůstal opuštěný včelín, jako stará střelnice, kterou komedianti zapomněli odtáhnout. Barva oprýskávala z rozeschlých prken. Pavučiny a zašlé sklo ve vyvrácených dveřích. Vešel jsem dovnitř za Danielou. Dřevo bylo dávno bez mízy, vysušené teplým větrem, rozežhátý vosk, rozpadlá včelí tělíčka rozfoukaná průvanem, zhnědlé jehličí, rozvalené úly bez života. Na podlážce starý plechový hrnec, plný mrtvých brouků a nějaké zaschlé hmoty, pavouci křížáci v polotmě. Danieliny vlasy zářily ve světelných čarách, sluneční svit se cpal škvírami mezi prkny a vůně suché trávy ve vzduchu, magický okamžik rozehrál tu jemnou hru uvnitř... Musel jsem najednou ven, nešlo to, stát v tom stísněném prostoru spolu s ní.

Stráň hučela, bzučela, sálala teplem a pulzovala životem, touha jako horkost šla od země, brala s sebou chmýří trav, stvoly a vůni bylin. Došel jsem až k mezi, kamenité pole se svažovalo ze západní strany k silnici. Sedl jsem si pod břízu, brašnu položil vedle sebe. Hlava mě pálila, zavřel jsem oči a stejně jsem cítil, jak Daniela přichází, pak už jsem slyšel její kroky. Usadila se na nějakém vyvráceném kamenném patníku opodál. Tvářila se přísně. Otráveně nebo uraženě. Přestal jsem zkoumat její tvář a díval se na ten hrubě opracovaný kámen, který zčásti zakrývaly její hladké opálené nohy.

„Co je?“ podívala se na mě, najednou tak cize.

Pomalou jsem zamířil k ní. Vstala, odešla přede mnou do slunce, nastavila mu tvář, zády ke mně. Klekl jsem u povaleného kamene, na němž ještě před okamžikem seděla, vyhrabával jsem ho prsty

ze suché země a z loňského listí. Převalil jsem ho na druhý bok, pak ještě jednou a dlaní jsem čistil tu hrubou kamennou plochu.

„Je tam něco vyrytý,“ zaslechl jsem za sebou.

Stoupl jsem si a očistil si dlaně o kalhoty.

„Je to mezník. Teda bejval to mezní kámen. Přečtete ty písmena?“

„Ano. Ká vé. Co to znamená?“

Dvě velká písmena K. V. vtesaná do kamene.

„To je zkratka *Katastral Vermessung*. Víte, co byl Tereziánský katastr? A Josefský katastr? Ne? Nakonec vydal František I. patent, roku 1817, a zaved úplně novou katastrální soustavu...“

„A proč?“

„Kvůli daním přeci, aby měla vrchnost přehled. I v třeboňském archivu jsou duplikáty katastru. To byste měla znát, jako pokročilej genealog. Jsou tam čísla parcel a pozemků, majitel, výměra, bonita půdy...“

„Ještě mám mezery,“ usmála se, v hlase se zlomil ten uražený tón. Venku, mezi poli a pod širým nebem, bylo v jejím hlase víc pokory. V autě byla ve své vůni, ve svém světě. Sebejistá.

„Tehle kus šutru tady přestál všechny pozemkový reformy, scelování polí, všechny možný restituce a privatizace. To je přece nádherný! Dávno už nic neznamená, ale pořád je tu...“

„Nechcete si ho vzít domů? Do obejváku...?“ Provokativně zamrkala.

„Dobrej nápad. Naložíme ho do auta? Třeba byste si ho mohla nechat vy. Zařadit ho do svého genealogického fondu, vedle kopií z matrik a fotek...“

Scházeli jsme do vsi.

„Vy pořád mluvíte o tom, co bylo,“ řekla Daniela.

„Všechny ty příběhy tu pořád jsou. V krajině, na polích, v chalupách s lidma, který už o nich třeba dávno nevědí.“

„Vy jste někdy tak patetickéj,“ řekla podezřívavě.

„Není to krásný?“ nedal jsem se. „Na mezi najdete starej patník, v archivu slovo, o kterým už nikdo neví, co znamenalo. A něco nenajdete nikde. A nikdy...“

„A to je taky krásný?“

„To mi právě na tom všem připadá nejkrásnější, že některý věci už se nikdy nedohledají.“

Už nic nenamítala.

„Víte, dělám teď na jedný zakázce z padesátejch let, sbírám materiály o represích státu proti sedlákům. A našel jsem v archivech jakýsi usnesení, co přišlo na okres z nejvyšších míst. Usnesení o likvidaci vytipovanejch zchátralejch a opuštěnejch usedlostí...“

Podivil jsem se sám sobě, proč jsem s tím začal. Na nic se neptala.

„... to byly statky násilím vystěhovanejch sedláků. Přebíraly je JZD nebo MNV, ale nestačily to všechno udržovat. Nakonec komunistům ty ruiny v krajině začaly vadit. A tím, že je odstraní, chtěli mezi lidma nadobro vymazat povědomí o selskejch usedlostech a rodech...“

Vraceli jsme se z výletu, jak tomu Daniela říkala. Uvědomil jsem si s podivným neklidem, že se docela těším na klimatizovaný vzduch auta. A na její blízkost.

Mistra Karáska jsem zastihl v chodbičce, otevřenými dveřmi jsem ho viděl už zdálky. Až když jsem stál na prahu, uviděl jsem rozložený dřevěný metr v jeho rukách. Už jsem věděl, o co kráčí.

„Zase tak zle vám není, mistře, když tu takhle pobíháte...“

„Je to jasný, Pavle!“ stál s metrem v ruce uprostřed úzké chodby se zašlými dlaždičkami.

„Ale jděte, to vaše věčný vyměřování...“

„S rakví se tady nevytočí,“ ukazoval na dveře z ložnice, „co budem dělat?“

Šli jsme na pivo. Podanou holí mistr mrštil do kouta a cestu přes náves zvládl bez problémů.

Pozdě večer jsem ležel na váleňdě v kuchyni, kde jsem spával, okno na náves otevřené. Horký vzduch se tlačil dovnitř, žízeň mi nedala usnout. Napil jsem se z kohoutku nad dřezem a rozsvítil lampičku, listoval jsem svým starým elaborátem o historii tomašických chalup.

Jméno Jircha se vyskytovalo už na seznamu tomašických hospodářů z roku 1624, kdy domy ještě nebyly číslovány. Z historie chalupy čp. 8 jsem před lety vypátral toto:

STAVENÍ ČP. 8 PATŘILO OD ROKU 1694 JISTÉMU SAMUELOVI, SYNU ŘEHOŘE Z NEDALEKÉ OBCE CHLUMEK, OD NĚHOŽ JEJ KOUPIIL ZA 85 KOP R. 1713 MÍSTNÍ HOSPODÁŘ MIKULÁŠ JIRCHA. OD TOHO ROKU ZŮSTAL STATEK, POZDĚJI PŘESTAVĚNÝ V DUCHU TZV. VESNICKÉHO BAROKA, V DRŽENÍ TOHOTO RODU. ODEDÁVNA SE TAKÉ PODLE PAMĚTNÍKŮ NAZÝVÁ JIRCHOVNA. PO MIKULÁŠOVI HOSPODAŘIL V ČP. 8 JEHO SYN JANEK, KTERÝ TAKÉ KOSTELNÍČIL A ZHOTOVOVAL HRÁBĚ, DŽBERY, CEPY, DÍŽE A JINÉ DŘEVĚNÉ VÝROBKY. DÁLE V GENERACÍCH RODU JIRCHŮ JAKO MAJITELÉ NÁSLEDOVALI ANTONÍN. (1788 AŽ 1833), FRANTIŠEK (1861 AŽ 1888) A JAKUB (1888 AŽ 1924) – OTEC POSLEDNÍHO MAJITELE ZAPSANÉHO V KNIHÁCH – JAKUBA JIRCHY, KTERÝ BYL I S RODINOU VYSTĚHOVÁN V ROCE 1953.

Zavřel jsem oči a v duchu jsem se pokoušel přeříkat, kolik panovníků, válek a režimů přestál rod Jirchů ve své chalupě. Bylo jich dost. Až lidově demokratické zřízení z roku 1948 Jakuba Jirchu, svobodného sedláka, odrovnalo, a to za necelé tři roky.

The River of Vltava

„Pojedeme mým autem,“ řekla Daniela v Třeboni. Sedl jsem si tedy vedle ní a za okýnkem ubíhalo parné léto, suchem se drolily polní cesty a pukala zem. V autě bylo příjemně, klimatizace udržovala 23 stupňů Celsia. Konec týdne se blížil, začínal jsem být nervózní, že nestihnu odevzdat zakázku v termínu.

Jezdil jsem vždycky bez mapy a Daniele jsem teď ukazoval popaměti cestu. Listoval jsem v deskách, materiál pro klienta byl způli hotový. Strom života vytisknutý z počítače, kopie matričních zápisů, archivních listin, latina ze stránek gruntovní knihy, překlad do češtiny. Chyběly jen fotografie.

Na rozpálené návsi nás udeřil horký vzduch. Fotografoval jsem dva statky. Jeden krásný obílený štít s nikou na sošku svatého, kdoví kolik let už byla prázdná. A jeden přestavěný dům; prosklená veranda se k původní chalupě hodila jako pěst na oko. Daniela seděla na lavičce u rybníčka. Nádrž na vodu pro hasiče. Kvetla zelenou řasou, stojatá hladina v nehybné mrtvolnosti. Z bílého trička zářily bronzem její opálené paže, usmívala se a vlasy jí padaly dozadu na ramena. Černé sluneční brýle jí ukradly kus obličeje.

„Vzal jste si plavky?“ zeptala se vesele, když jsem k ní došel.

„My se budem koupat?“

„Proč ne?“ vstala a v modrých šortkách mi šla naproti. „Znáte tu nějaký dobrý místo?“

„Znám tu jeden krásnej kout, přes pole za vsí, kousek po proudu řeky.“

„Zvládneme to pěšky?“

„Jasně,“ přikývl jsem.

Daniela vytáhla z kapsy šortek klíč a namířila na sněhobílé auto. Krátce štěklo a zablikalo světly.

Šli jsme kolem čerstvě sklizeného pšeničného pole, šedozlaté strniště mělo barvu jako její vlasy. Lehounce ve mně narůstala nervozita, že ji vedu na stejné místo, kam jsme chodívali s Andreou. Někdy na samém začátku... Sundal jsem si košili a nesl ji v ruce i s taškou, ve které byl fotoaparát a laptop. Slunce mi pražilo na ramena a do vlasů, kráčel jsem po pěšině za Danielou, za jejími boky a opálenými lýtky a pramenem vlasů poskakujícím na bílém bavlněném tričku.

„Proč to s sebou vláčíte?“ otočila se na mě.

„Vy se budete koupat a já budu psát. Pro mě je dneska normální pracovní den.“

„Obdivuju lidi, který tvrdě pracujou. A když mají svůj cíl...“

„Kam vy to chcete dotáhnout?“ zeptal jsem se.

„Naše rodina neměla nikdy nic zadarmo. Nikdy jsem neměla vyšlapanou cestičku. Nechci mluvit o podrobnostech, ale naši si nemohli dovolit koupit mi třeba vybavení na lyže, když jsem byla malá. Dokázala jsem se vypracovat sama.“

„Věřím, že za pár let budete tý firmě ředitelovat.“

Ve vzduchu už bylo cítit blízkost řeky.

„Ten váš brácha,“ otočila se znovu, „musím na to pořád myslet. Proč se hádáte?“

„S tím se vůbec nezatěžujte, proboha...“

„Jde o tu zděděnou chalupu?“

„Ale ne. Já nikdy nic nechtěl. To brácha na ní nejvíc dřel.“

„Tak co jste si udělali?“

„Brácha je úplně jinej typ. On uznává jen ty, co dělaj rukama, víte? Vždycky mě měl za flákače, kterýho dali rodiče na školy a kterej směl celý dny jen ležet v knížkách, a on zatím jako starší brácha oddřel doma všechnu práci.“

„Řek vám to někdy? Myslím takhle natvrdo?“

„*Jste jako komedianti.* To mi říkal.“

„Proč, proboha?“

„Jezdili jsme s Andreou na trhy. Po celejch Čechách. Prodávali jsme její keramiku ve stánku. Byly to fajn časy...“

Došli jsme k pásu řídkého lesa, mezi větvemi už prosvítala voda. Ukázal jsem jí, kudy po cestičce sejít kolem trnitých keřů k řece. Sedli jsme si do stínu stromu. Vltava, široká, rozlitá, její vůně na břehu se mísila se silicemi trav. Voda jako by stála, proud byl neznametelný. Naproti se prudce zdvíhal zalesněný kopec, za ohybem řeky po naší straně byly vidět první chalupy další vesnice.

„Tady to znám skoro jako doma. Každou chalupu.“

„Na tom kopci je kostel?“ ukázala Daniela naproti, druhou paží si objímala kolena.

„Vy jste si všimla té věžičky za lesíkem? Už je vidět skoro jenom křížek, jak stromy rostou. Ta patří k vesnici, co je za kopcem. A taky támhle k té,“ ukázal jsem po proudu na chalupy.

„Tam, co jste teď fotil, je taky kostel,“ řekla.

„To už je ale jiná farnost. Lidi támhle z té vsi jsou pochovaní na hřbitově přes vodu.“

„To je zvláštní...“ Dívala se do kalného širokého proudu Vltavy.

„Kdysi, než byla přehrada a voda se zvedla, tam byl přívoz. Převozník se jmenoval Křínek. Ale říkali mu Poříčnej. Takovej vltavskej Cháron...“

„Převážel ty rakve...?“ zeptala se tiše.

„Jo. O pohřbu vždycky přišel průvod k řece, převozník naložil rakev a dva nosiče. Pak se postupně vracel pro zbytek lidí, dokud nebyli všichni na druhý straně. Celej pohřební průvod vyšplhal za rakví po pěšině do toho kopce, hřbitov odsud není vidět, je ukrytej v lese. Křínků měli dlouhý léta u přívozu chalupu. Teď je všechno dávno zaplavený...“

„Jak to všechno víte?“

„... a ta chalupa měla malovanej štít a malou stodolu.“

„To přece nemůžete vědět.“

„Doved mě sem rodokmen jedný starý paní, co teď žije v Písku. Dcery má povdávány někde v Německu a v Praze. Zadali si u mě kompletní genealogickou studii. Dali jí to k šedesátinám.“

„Ale jak můžete vědět, jak vypadala ta chalupa?“

„Jedna babička tady ze vsi mi řekla, náhodou, opisoval jsem si tam tehdy čísla domů, že Poříčnejch mívali v kuchyni nad stolem obraz svýho stavení. Pamatuje si to jako malá holka, když tam chodila s maminkou, která kamarádila s převozníkovou dcerou. No a já jsem ten obraz objevil.“

„Kde? V tý vsi?“

„U jednoho starýho pána v Příbrami, kterej ho zdědil. On je z pokrevní linie od matky tý poslední převozníkovy ženy. Dovolil mi ten obraz vyfotit. Má ho nad gaučem. Přidal jsem jim tu fotku do dokumentace k rodopisu.“

Sledovala moje rty a oči při vyprávění a kroutila nevěřičně hlavou.

„Není to žádný umělecký dílo, to si zas nemyslete, nějakej místní malíř asi. Jméno už jsem nezjistil, podpis jsem nerozluštil.“

Daniela vstala a sešla k samému břehu, strčila nohu do vody. Najednou jsem přesně věděl, co řekne.

„To je kafe!“ ohlédla se ke mně.

Tohle se už jednou stalo, někdy před šesti lety, na tomto místě, úplně stejná gesta. Zavřel jsem oči, trochu zmatený.

„Tak vážně nejdete?“

Pod tričkem a šortkami měla plavky, stočila si vlasy do drdolu a ponořila se do pomalého proudu. Plavala doprostřed řeky a pak na mě mávala a křičela.

„V životě jsem nezažila takhle teplou vodu v řece!“

Položil jsem si svůj přenosný počítač na kolena a rozsvítil monitor. Skládal jsem strom života jakéhosi rodu, který mi byl naprosto ukradený, dědci, pradědci, prabáby, jména, příjmení, data narození a úmrtí... a pak jsem zůstal hledět do listí nade mnou,

slunce ho prosvěcovalo a já jsem zahlédl kousky modrého nebe a bílých roztrhaných mráčků a nalila se do mě všechna úzkost z té chvíle, kterou jsem nedokázal přidržet ani na vteřinu. A hluboký smutek a marnost, jakou to má všechno cenu... na matném monitoru malého počítače svítla jména lidí, které už nikdo nezná, které nikdo neviděl, nemají tváře, většina už nemá ani příběh, jen data narození a úmrtí, kolíčky a hroby, kolíčky a hroby, pořád dokola a já je vytahuju na světlo z plesnivých knih archivů a lidi mi za to platí...

Držel jsem oči zavřené a dýchal tu lužní vůni od řeky a horký vzduch nad trávou a mechem. A když jsem je otevřel, řeka tekla nepozorovaně pořád dál, hladká tmavá hladina, co odráží sluneční svit. Daniela ležela na zádech na břehu, oči zavřené před sluncem, nehybná, horní díl plavek měla svlečený a celé její tělo bylo světlounce hnědé a hladké, jen šňůrky kolem boků...

V hlubokém stínu jako bych byl sám, ona ležela ve sluneční výhni, taky sama. Přesto ten čas, co mnou procházel, trochu bolel, pomalé minuty, šelsty trávy a plynoucí vody.

Přišla oblečená do svého bílého trička. Bosa, v ruce bleďmodré šortky a horní díl pastelově žlutých plavek. Rozpustila si vlasy.

„Jste zase nějak smutnej.“

Nevěděl jsem, co odpovědět. Tak jsem hleděl do laptopu a procházel novou poštu, co jsem ještě nestačil přečíst.

„Asi přijdu o kšeft. V dolarech,“ řekl jsem, jen abych něco řekl.

Sedla si vedle mě, na záhybech bílého bavlněného trička bylo znát, že je pod ním nahá, musela vědět, že to vím. Podal jsem jí plastovou láhev s vodou. Byla už zteplalá.

„Jak to?“ zajímala se.

„Poslal jsem mu na ukázkou část stromu života, jeho český předky, co odešli do Ameriky...“

Ukázal jsem jí poslední e-mail z Minnesoty. Zrušení zakázky. Daniela nakloněná těsně k mému rameni, cítil jsem její parfém i její sůl. Četla nahlas anglický text.

„Co že tam píše? Že má lepší databázi předků?“

„Našel si v americkéjch internetovejch databázích údaj, kterej je mylnej. Ted' mu to nesouhlasí s mými údaji. Upozorňoval jsem ho, ale nechce to pochopit. Podívejte: *Josef Krejčicek, born July 19, 1843 in Hnevice, a small village at the river of Vltava...* je to nesmysl. Žádněj Krejčiček se v Hněvicích toho data nenarodil. Prošel jsem matriky narozených z těch let den po dni. Nic.“

„Tak kde to vzal?“

„Vypadá to, že se jim tam dostala chyba, kterou ted' přebírají další lidi. V Hněvicích byli Krejčíčkovi, co odešli do Ameriky, ale z jiný chalupy a jinýho data narození. Bohužel mu to nevysvětlím.“

Zaklapl jsem notebook, vydali jsme se kolem pole zpátky k autu. Slunce už se sklonilo níž nad pole a pralo nám ted' přímo do očí. Mělo ještě úpornou sílu. Šel jsem ted' před ní, dostali jsme se na loučku, její hlas překřikoval orchestry lučních kobylek, sarančat a cvrčků.

„Co vám teda napsal?“

„Že mi nedůvěřuje a že si to přijede do archivů najít sám. Tak jsem mu odepsal, jestli umí německy, latinsky a česky.“

„A on?“

„Že prej počítá s tím, že takhle důležitý informace musí bejt v angličtině. Ale na *german* že si vezme slovník a *latin* že by šlo, že na univerzitě měl dva semestry španělštiny.“

„Ten je mimo, ne?“

„Amíci jsou většinou v pohodě, tohle se mi stalo prvně. Asi mě má za podvodníka, kterej z něj chce jen vytáhnout jeho dolary. Vypsal mi do toho mailu všechny univerzity a školy, co vystudoval, všechny společnosti, pro který kdy pracoval, a dokonce že na základní škole byl nejlepší v ručních pracích, v nějakým vyřezávání či co.“

Procházeli jsme návsí, pod lípou byl stín a v něm auto, Daniela nasedla jen v tričku a dolním dílu plavek, asi už na ní uschly. Dopili jsme vodu z petláhve.

„O kolik byste přišel?“ zeptala se, když řídila to velké auto po okresní silničce.

„Přijde na to. Tak o čtyři sta dolarů. Podle toho, kam až bych v rodopisu došel. Ale já ho přesvědčím, nebojte se. Já mu to vysvětlím! Angličtina v našich archivech! Ledaže by tam někde mohly být uloženy nějaké anglicky psané dopisy, manželka Fridricha Falckého totiž byla anglická princezna, pokud si dobře vzpomínám... ale jinak? Co s angličtinou, v českých archivech? Mě bude učit hledat v archivech nějaký mistr světa ve vyřezávání z Minnesoty...“

Zastavili jsme na malém náměstíčku, došel jsem do krámu koupit něco k pití. Zbývalo nám do Třeboně ještě asi dvacet kilometrů. Daniela seděla na kamenné obrubě kašny. Sáhl jsem na ohlazený kámen, byl vyhřátý po letním dnu jako litinová plotýnka. Opřel jsem se lokty a podíval se do kašny. Voda byla kalná, po hladině plavaly papírky a klacíky od nanuků.

„Vy jste bydleli s rodičema vždycky v paneláku?“ optal jsem se.

„V bytovce. Na malém městě. Bylo to příšerný.“

„Proč?“

„Proč! Ta snaha nevybočovat, neupozorňovat na sebe!“ rozčílila se. „A naši byli taky takoví. Dneska už vím proč, takže jim to nemám za zlé. Ale když mi bylo sedmnáct osmnáct, nedalo se to vydržet.“

„Odešla jste do Prahy?“

„Jo, hned po škole. Po naprosto pitomý střední škole, která mi byla k ničemu. To stačí, říkali naši. Buď ráda, že tě vzali, že ses dostala... to bylo jejich, držet se zpátky. Ale už dost o tom. Kterej dům jste mi tu chtěl ukázat?“

Obrátil jsem se zády ke kašně a ukázal před sebe.

„Támhle ten rohovej dům s modrou fasádou, vidíte? Jak jsme mluvili o těch emigrantech. To bejvala v devatenáctém století krčma. Je doložený v archivech, že hostinský tehdy obchodoval s lodními lístky do Ameriky. Dostával je přímo z Hamburku. Jeden stál kolem osmdesáti zlatejch, což byl tehdy dost slušnej peníz.“

„Takže si pěkně namastil kapsu?“ pokývala znalecky hlavou Daniela.

„Myslím, že nakonec ho zavřeli. Prodával totiž i těm, co neměli zaplacený daně nebo si ještě neodbyli vojenskou službu, a takový se vystěhovávat nesměli.“

„Jak to můžete všechno vědět?“

„Většina Jihočechů tady odsud odcházela v tom devatenáctém století právě do Minnesoty. Taky do státu Iowa nebo do New Yorku. Byl tu chudej kraj...“

Chvíli jsme ještě seděli na lavičce v tom ospalém městečku a pak jsme nasedli a pokračovali dál. V Třeboni jsem vystoupil naproti pivovaru.

„Děkuju za krásnej výlet,“ řekla z okýnka.

„Ne, ne, já jsem dlužník,“ zakoktal jsem poděkování. Vypnula motor. Zase to bylo na chvíli otevřené. Ta chvíle mezi námi. Nedo-
tažená, nedořečená.

„Nedopověděl jste mi to s tou sochou mistra kameníka.“

„Co přesně máte na mysli?“

„Co vlastně představuje a tak...“

Stál jsem těsně u staženého okýnka, kolem projížděla auta.

„Svolal jsem na to schůzi hasičů,“ zasmál jsem se, „na zahradu jsme si vypůjčili stolky a židle z hospody, koupili soudek piva a přitom jsme se dívali na tu sochu. Co jako každému nejvíc připomíná.“

Smála se moc krásně a já byl jako na jehlách, že se to loučení zase nebezpečně protahuje.

„A jak to dopadlo?“

„Skoro nijak... padaly tam různé názory, komu se to jako podobá. Jména lidí ze vsi, třeba. Nebo státníků. Někomu připomínala ta socha Golema, někomu Brežněva, někomu King Konga...“

„Taky bych ji někdy ráda viděla.“

„Já doufám, že už brzy ji uvidí všichni...“

Zmlkl jsem uprostřed nedořečené věty. Nastartovala, lekl jsem se a zároveň se mi ulevilo. Přešel jsem silnici a ještě jí z protějšího chodníku zamával. Přišlo mi, že odtud utíkám jak malej kluk. Od hráze Světa šel trochu čerstvý vánek. Sedl jsem si na lavičku a otevřel laptop. Lázeňští hosté korzovali podvečerem a já jsem mohl pracovat. A taky jsem myslel na to všechno z dnešního dne a na Vltavu a na další cestu do Tomašic, na tu mou podivnou zakázku.

Čp. 11

Některé kroniky prostě zůstanou mezi lidmi, do archivů se nedostanou. Opakoval jsem si, co mi řekli v okresním archivu a co jsem nakonec sám věděl taky. V autě, vzadu na sedačce, jsem měl plastovou bednu, že udělám odpoledne velký nákup v nějakém supermarketu, abychom s mistrem měli v chalupě co jíst. Zdi města sálaly už od rána, spěchal jsem na desátou dopolední do jedné budějovické kavárny.

I když jsem dorazil o pět minut dřív, seděla už u okna, u stolku se dvěma židlemi. Ve světlém kostýmku, šedivé vlasy s trvalou ondulací. Modré oči, opálená vrásčitá tvář a laskavý úsměv. Okamžitě ze mě spadla tíseň, to nabízené přátelství viselo ve vzduchu, přivítali jsme se, stisk ruky měla pevný, drsná dlaň. U chladicí vitríny se zákusky jsme si vybrali něco ke kávě.

„Byly to zlé roky,“ usmívala se, i když říkala tohle. Po smrti otce v jednašedesátém roce už v Tomašicích nemohla vydržet. I když byla ze selského, odešla do města. Všichni se divili, vdala se, i práce se našla. Po zaučení ve fabrice.

„A přitom tatínek dlouho věřil, že to nějak půjde. Ještě v devětačtyřicátým byla pout' s kázáním v Římově, vždycky jsme tam chodili. Toho roku se tatínek potkal na vsi se Šouchou a ptal se, jestli s námi půjde Hanka, jeho žena. Chodívala tam s našima, ještě před válkou. Zbláznil ses? křičel prej na něj tehdy Šoucha. Už ji nepustil, byl od pětačtyřicátýho v komunistický straně... Kázání pod lipami se tatínkovi líbilo, věřil ještě, že zase bude dobře.“

„Vím, že na to nerada vzpomínáte...“

„Vesnický boháči jsme podle nich byli,“ řekla tiše, „náš tatínek dřel od rána do večera, byl na nás přísněj, ale spravedlivej, neublížil by nikomu, to mi věřte, měl v srdci zlato... V neděli kostel a občas

zašel na karty, na mariáš, to byl takovej jeho jedinej hřích... a další hřích, samozřejmě že nechtěl vstoupit do JZD.“

Oči měla živé a příjemné světlo v nich bylo, jak se zaradovala, že jsem znal všechny ty tomašické chalupy. A všechna jména velkých sedláků, Kubach, Sládek, Jircha. A pan Mařánek, její tatínek, čp. 11.

„A přitom my jsme si nesměli v komoře vzít ani vajíčko, aby se splnily dodávky. Tak vysoký byly a tatínek byl zavřenej, že neplní. Dostal měsíc natvrdo, v době polních prací! Jak mohl potom plnit? Sousedé pomohli, maminka s babičkou dřely a my děti po odpolednách... a dělaly se tehdy domovní prohlídky. A ty pokuty! Dvacet tisíc korun za nesplnění dodávek.“

Pod námi hučela ulice, auta, lidí plné chodníky, všední den. Jedli jsme lžičkami sachr dort. Dívala se z okna, když mi to vyprávěla, jako by se ten starý film promítal na zeď protější budovy.

„Pak za ním přišli na pole, že se zabavuje samovaz. Tatínek se jen zastavil, klidně se na ně podíval, na ty funkcionáře z družstva, a řekl, ať si ho vezmou. A pracoval dál... my jsme doma s maminkou brečely, povídalo se, že kdo má nad dvacet hektarů polí, vystěhujou ho na druhej konec republiky... a pak přišli na domovní prohlídku, všechno prolezli, jestli nezatajujeme zásoby. A pak tatínka povolali na vojenský cvičení... maminka brečela, byly žně! Chápete to? Byly žně...“

Bůh nám pomoh a my jsme všechno přežili, tehdy byly věci ještě na lístky, jako za války, a my jsme nedostali žádný potravinový lístky, žádný šatenky ani lístky na mýdlo... maminka se šla ptát na národní výbor. Ukázali jí jen nějakou vyhlášku, pamatuju si přesně, jak to maminka říkala: *Výhod vázaného prodeje nesmí se účastnit zbytky vykořisťovatelských živlů na vesnicích...*“

„A v kterým roce váš tatínek podepsal ten vstup?“ zeptal jsem se. Přerušil jsem její příběh, přetrhl ten film.

„Tohle, co povídám, bylo v padesátým. A tatínek na podzim v jednapadesátým vstoupil do družstva. Radil se s maminkou, chodil za

panem farářem... Byla z toho zlá krev na vsi, ale tatínek už věděl, co bude, chápete? Věděl, že se už jinde zavírá. Že stěhujou a vyvlastňují a někde i věšej sedláky. Chtěl toho ušetřit všechny ty, co měl rád, myslel to dobře, aby nebylo u nás na vsi takový neštěstí. Tak proto jim to podepsal... a taky si myslel, že když on vstoupí, že třeba nechají na pokoji ostatní...“

Její hlas nabyl na naléhavosti, jako by mě přesvědčovala, jako by bylo důležité mi to vysvětlit, více než padesát let po tom všem.

„Říkali tomu družstvo vyššího typu nebo jak, sváděli dobytek. Ta naše kravka, Lasička jsme jí říkali, byla poprvé březí, když ji vyváděli, zastavila se před vraty maštale a nechtěla dál. Byl tam takovej schůdek, jen takovej nizounkej schůdek a ona se ho bála a ten jeden krok ne a ne udělat. Pro pána boha, ty ji tak bili, tak ji tloukli... Tatínek u toho naštěstí nebyl, nevím, jak by se s tím srovnal, ale maminka na ně vyběhla, nebijte tu naši kravku, a oni jí řekli, mlčte, ta už není vaše... tak ji zbili a pak ji nemohli dostat z vejtržku dolů, bylo to hodně z kopce... Nosila jsem pak Lasičku tajně do kolchozní stáje naše dobrý seno, na přilepšenou, než se otelí. Oni ani nevěděli, co taková kráva s telátkem potřebuje...“

Poprvé slzy, ale jen v očích, netekly, protože kapesník měla paní Hermová pořád v ruce.

„A tatínek tam v JZD potom vlastně dělal nádeníka, dávali mu ty nejhorší práce. Na bejvalý Jirchovně dělal, to když Jirchovy potom vystěhovali. Ty pole ležely ladem. Ale tatínek poctivě a bez reptání pracoval, aby jim ukázal, že je pořád sedlák, kterej má svoji hrdost, a že všechnu práci dělá dobře...“

„Jircha dopad asi ze všech sedláků nejhůř, co?“

„Těžko to poměřit, pane Straňanský, kdo zažil víc bolesti. Jircha byl vždycky takovej jako... furiant, víte? Nedal se zastrašit, někdy je i provokoval, ty funkcionáře, myslel, že tu dobu překoná, byl to svobodnej sedlák jako jeho táta a dědek a pradědek...“

„Ve vsi ho neměli moc rádi. Mluvil jsem s pamětníkama z Tomašic.“

„Neměli, to máte pravdu. A mrzelo ho to, i když dělal, že ne. Závídel našemu tatínkovi, že je oblíbenej.“

„A proto nechal koupit novej zvon?“

„Vy to víte, o tom zvonu?“

„Překvapilo mě, že zrovna Jircha...“

„... kterej si utahoval z našeho tatínka, že je tak zadobře s pánbíčkem,“ doplnila mě paní Hermová.

„Za války stejně všechny zvony odvezli Němci,“ řekl jsem.

„Ano, to máte pravdu. A tatínek po válce říkával: *Do Tomašic se vrátil jenom umíráček.*“

Než jsme snědli zákusky a vypili kávu, ty nejhorší časy pominuly, vyprávění paní Hermové se zadržlo. Hleděla na mě, že už nemá víc co říct.

„Udřel se tam, náš tatínek,“ dodala ještě po chvíli.

„A pak jste odešla?“

„Nemohla jsem se na to dívat. Ale víte, byl u nás pan farář, to už tatínek ležel, byl moc marodnej. Často si povídali. Tehdy zrovna přišel Šoucha, funkcionář MNV. Taky byl nemocnej, a jak tam viděl pana faráře, tak tatínka před ním prosil za odpuštění. Deset let po tom, co nám to všechno udělali. Že prej doba byla krutá a dělaly se přehmaty. Tak to řek, přehmaty. A můj tatínek,“ pokračovala paní Hermová a znova si utřela oči, „můj tatínek mu řekl, že mu to odpouští, víte?“

Přikývl jsem. Taky mě to tlačilo v krku.

„A pak jsem taky slyšela, jak tatínek jednou říkal panu farářovi: *Nedonutili mě nenávidět.* A s tím můj tatínek umřel a já jsem s tím šla dál a jsem teď tady s váma, stará bába...“ Paní Hermová se dala do smíchu, aby nebrečela. Opakoval jsem si tu větu a taky bych s ní býval mohl odejít, ale paní Hermová ještě důležitě zvedla prst.

„Na to hlavní jsme zapomněli, ne?“

„Co myslíte?“ Nedošlo mi hned.

„Vy jste se přece do telefonu ptal na tomašickou kroniku. A já tady povídám a povídám...“

„To je pravda, paní Hermová. Ten kronikář už umřel.“

„Ano, ano...“ řekla roztržitě.

„Mluvil jsem v Tomašicích s jeho dcerou a ta...“

„Počkejte,“ zarazila mě, „Markyta přece neměl dceru.“

„Kdo?“

„No Markyta, kronikář.“

„Kroniku psal ale Veselý. Našel jsem ji v archivu.“

„Veselý ze šestnáctky?“ podivila se. „O tom nevím, ale co já pama-
tuju, psával v Tomašicích kroniku vždycky Markyta. Byl to domkář,
ale takovej písmák, taky knihovnu ved, sbíral všechno, co se o obci
napsalo. Bejval zamlada jedna ruka s učitelem, starým Matějkou.
Kronika byla společná i pro Smrčí a Černou Hůrku...“

„Takže pan Markyta, říkáte,“ zapisoval jsem si jméno do notesu.

„Ano. Měl s tím ale potom patálie, prej to tehdy kontrolovali
odněkud z okresu. Víím, že se několikrát hledal novej kronikář, ale
nakonec mu to přece jen nechali. To ale víím jen z doslechu, to už
jsem v Tomašicích nebyla.“

„Takže v archivu je jenom nová kronika,“ uvažoval jsem nahlas,
„to by souhlasilo. Já ale potřebuju nějakou starší – protektorát,
padesátý léta...“

„Možná že je někde ve vsi.“

„To jsem si právě myslel. Ale ta dcera od Veselých nic nevěděla,
doma že nic nezůstalo. Ani ji to nezajímalo, moc se se mnou ne-
bavila.“

„Tomašice hodně upadly, vííte, občas tam jedu za vnukem, je teď
se ženou na naší chalupě. Ale moc ráda tam nejezdím. Bolí mě, jak
je už všechno jinak...“

Stáli jsme už na ulici, stará žena, která zažila hodně špatného,
se usmívala a na oči si nasadila sluneční brýle s tlustými hnědými
obroučkami, určitě šíleně nemoderní.

Došli jsme až k zastávce trolejbusu, nechtěla svézt autem.

„Že o kronice nikdo neví, to mě ani nepřekvapuje,“ řekla na rozloučenou, „lidi mají dneska jiný starosti...“

* * *

V pátek odpoledne jsem podruhé marně zvonil u dveří jednoho budějovického bytu. Sjel jsem výtahem zase dolů a pak seděl uprostřed panelového sídliště mezi pískovištěm a oplechovanou ohradou. Rozmrzelý, že mi nic nevychází, jsem si rozbalil na lavičce laptop a pokoušel se pracovat a neztrácet čas. Maminky s kočárky, neposlušné dětičky. Nešlo to, ani když jsem se hodně soustředil. Sledoval jsem nervózně vchod a nakonec jsem se dočkal. Hubenou ženu s vlnitými kaštanovými vlasy jsem chytil ještě dole u schodů.

„Dobry den, čekám tu na vás už přes dvě hodiny...“

Omlouvala se, zdržela se na ranní směně ve fabrice. Jeli jsme výtahem do sedmého patra. Zblízka vypadala starší, než když šla po chodníku. Věděl jsem, že jí má být kolem čtyřiceti. Křestním jménem Miluše, rozená Lánová, z touchovské chalupy čp. 19. Zvláště nažloutlá, nezdravě vypadající pleť, únava v obličejí. Podivně vystouplé oči poutaly veškerou pozornost. Mluvila tiše.

„Kupec přijede už příští neděli odpoledne, nemáme moc času,“ stačil jsem jí říct, než se výtah zastavil.

„Nebudete se zlobit, když vás nepozvu dál?“

„Vůbec, dost spěchám. Stačí, když se domluvíme, v kolik přijedete.“

„Pane Straňanský, už jsem vám říkala, že tam nepojedu.“

„Prosím vás, uvědomte si jednu věc. Ta chalupa není v tak špatném stavu, jenom je v příšerném nepořádku. Oni půjdou i dovnitř, samozřejmě. Když se místnosti vyklidí, vysmejčí, vytře, umejou se okna...“

„Ne, já tam prostě nepojedu, slíbil jste, že všechno vyřídíte...“

„To jo, prodej, smlouvu, katastr, to se spolehněte. Ale tohle je na vás.“
„Ne,“ řekla pevně, „nechci tam už nikdy vkročit. Nebudu vám vysvětlovat proč.“

„To nemusíte, ale řeknu vám to na rovinu. Čím líp bude ta chalupa vypadat, tím víc dostanete a tím větší bude i provize pro mě. Byla by to škoda pro nás oba.“

„Počkejte chvílku, prosím...“ Zmizela ve dveřích.

Netrpělivě jsem sledoval hodinky na zápěstí. Už jsem měl být v Třeboni.

„Tady jsou klíče,“ podávala mi kovový kroužek s jedním velkým klíčem a jedním malým od visacího zámku.

„Přece tam nepůjdu bez vás...“

„Můžete. Ten malej klíček je od kůlny. Už ani nevím, co tam je.“

Pocit stísněnosti z té ženy se mne držel ještě v autě, když jsem uhaněl rovinatou krajinou. Lil ze mě pot. Spěchal jsem se rozloučit s Danielou.

Bylo to takové nervózní a nijaké, ve spěchu. Já jsem musel jet na Moravu, ona do Prahy, chvátali jsme oba. Navíc jsem se zase zpozdlil.

„Tak dovolená je u konce, co?“ prohodil jsem místo omluvy.

„Já určitě ještě přijedu, nemám to přece hotový...“ stála tam s deskami plnými listin v ruce, tiskla si je na hrud', mrzutý výraz. Já se svou brašnou přes rameno, taky jsem nedočkavě přešlapoval.

„Jedu si pro syna...“

„Škoda, že jste tak nedochvilnej. Byli jsme domluvení v jednu hodinu...“

„Lituju, ale zdržela mě práce.“

„Taky lituju, musím ještě dneska vrátit do firmy auto,“ zadržla se uprostřed věty, jako by ji vzápětí mrzelo, že to řekla.

„Myslel jsem, že je vaše.“

„Ne, ne, to je firemní.“

Na sobě měla ty červené kalhoty, jako při naší první večeři. Ale tón hlasu komisi.

„Tak se mějte hezky, fakt už musím,“ řekl jsem rychle a podal jí ruku.

„Děkuju za všechno, kde bych byla s rodokmenem bez vás... příště se vyrovnáme.“

„To nestojí za řeč.“

„Nerada někomu dlužím.“

Loučila se ještě v kanceláři, já už jsem běžel dolů po schodech. Bylo to za mnou a ve mně se otvírala ta známá radost, víkend s Hynkem, jen přestat cestu tam a zpátky v srpnovém vedru.

* * *

Malý Hynek se těšil na vycházku do lesa, na fotbal na zahradě za domem mistra Karáska a hlavně na Hlavatkovic holky. V sobotu odpoledne jsme otevřeli vrátka do dvora u Hlavatků.

Milan, jen v trenýrkách, stál uprostřed a natíral rámy oken. Obcházel kolem nich, byly položeny na dřevěných kozách, ostatní vysazená okna stála opřená o chalupu.

„Pupek máš bílej a záda spálený,“ zakřičel jsem od vrat místo pozdravu.

Podíval se na nás a automaticky zahalekal: „Evino! Hanino!! Blanino!!!“

Dcerušky se jako na povel vynořily ze stínu stodoly a seběhly se k nám. Od nejmladší tříleté Blanky až po nejstarší Evu, která byla asi o dva roky starší než Hynek.

„Tak co, ty kloučku z paneláku,“ štouchnul Milan do malého Hynka pupkem, „těšil ses k nám na vesnici?“

Hynek přikývl.

„Tati, můžem dneska spát u Karásků?“ zeptala se Eva.

„Zeptejte se tady strejdy Straňanskejch,“ odbyl je Milan a namočil štětec do bílé barvy páchnoucí acetone.

„U Karásků spát můžete, ale nejdřív se musíte zeptat maminky,“ řekl jsem výchovně třem obličejíčkům, které se ke mně obrátily.

Holky se rozpištěly radostí a hned mi synka odvěkly někam na zahradu.

„Kdo na to přišel, vyklízet hasičárnu?“ zeptal se Milan.

„Dohodli se prej včera v hospodě. V televizi říkali, že bude pršet,“ řekl jsem.

„Taková hovadina,“ ulevil si starší Hlavatka, „mohli jsme jenom rozdělat oheň a sedět venku. Takhle budem muset tahat lavice do hasičárny a zase ven...“

Po dni plném her a práce, když se děti konečně zaženou domů, přijde čas na zábavu pro tatínky. V hasičské zbrojnici na násvi čekal soudek piva, lavice a stoly snesené bůhví odkud. I občerstvení bylo připravené. Dokonce i jakýs takýs program. Měla se připravovat podzimní hasičská schůze. Všechno bylo, jak má být, jen ty mraky, co se dopoledne objevily na obloze, zase odplavaly. Předpověď nevyšla, vedra nekončila.

Mistr Karásek seděl s námi skoro do půlnoci, taky Kennedy, Hlavatkové, ostatní dobrovolní hasiči, i omladina ze vsi si přišla natočit desetistupňové pivo ze sudu. Střídali jsme se s Milanem Hlavatkou v dozoru nad dětmi, který vypadal asi takto: Přeběhnout náves ke stavení u Karásků, bez zaklepání vrazit do sednice, vyzadat těm čtyřem malým nocležníkům na matracích, kteří se mlátili polštáři, že ještě nespí, a jít zpátky do hasičské zbrojnice, kde se rej komárů a můr pod lampami u stropu teprve rozjížděl.

„Evino, Hanino, Blanino...!!!“ zaslechl jsem až ke zbrojnici Milanův zvučný hlas, jak napomíná své ratolesti.

Před půlnocí litry vypitého piva vyostřily diskusi mezi starohasiči a mladohasiči. Ani jsem nevěděl, jak jsem se ocitl uprostřed víru.

„Vážně nevím, proč by Straňanský měl bejt zvolenej do výboru,“ hulákal přes stůl starý pan Krohan.

„Já se nikam necpu, krucinál,“ ohradil jsem se, Krohanovi se leskl v očích vztek a slintal.

„Ne, vážně, můžeš mi říct, cos udělal pro obec?“ přidal se Šíma. „Udělals velký hovno, mladej!“

„No dobře, pane Šíma, když myslíte. Ale větší hovno než vy bych udělat nedokázal, tomu věřte.“

Sáhl po mně přes stůl, natrhl mi tričko u krku, jeho pevná pěst mě přitáhla k desce stolu, povalil jsem hlavou půllitr.

„Na to, že jsi naplavenina, jsi drzej dost!“ syčel na mě. „Ale umíš akorát žvanit, takovýhle lemply a vyžírky tu nepotřebujeme!“

Marně jsem se zmítal nad deskou, uviděl jsem koutkem oka Kennedyho, jak pije pivo a kouká se na nás...

„... máš plnou hubu keců o vesnici a o tradicích, ale pomáháš prodávat chalupy Pražákům...“ slyšel jsem z druhé strany od Krohana. Konečně mě Šíma, mohutný chlápek kolem šedesátky, uvolnil ze sevření, Milan ho držel za ruku a tlačil ho zpátky do židle. Tričko jsem měl přetažené už přes hlavu, skoro jsem se z něho vysvlékl, vlasy navlhle od piva rozlitého po stole.

„Co jsem vám udělal, proboha...?“ křikl jsem na ty rozpálené ksichty.

„Nechte toho, chlapi!“ přeřvával nás všechny Milan.

„Jen ať to někdo řekne,“ přidal se další hlas, „s těma chalupama je to pravda! A pak Pražákům prodává k těm chalupám jejich historie, co vypíše z archivů. Dobrej kšeft.“

„Řekni, cos udělal pro Touchov?!“ dorážel pořád Šíma, byl celý rudý v širokém obličejí. „Jsi tu dva roky a nikdo tě neviděl, že bys pracoval. Ale spíš do deseti, to ví ve vsi každě!“

Šel jsem se zchladit na vzduch. Vyhrnul jsem si tričko a utíral si do něho zpocené čelo. Z hasičárny se vykolébal Kennedy. Nevšiml si mě. Opíral se o útlý kmen mladého stromu a močil do trávy.

„Dík, že ses mě zastal,“ řekl jsem ironicky, když se vrávoravým krokem vracel.

„Co blbneš?“ zašklebil se na mě. Měl už taky nakoupeno.

„Souhlasíš s nima, se staříkama?“

„Nech toho, znáš je...“

„Nenechám! Jsou pořád lepší než ty. Do vočí se nikomu nic neřekne, že jo? Vždyť jsme v Čechách...“

„Byla to sranda...“

„Jdi do hajzlu!“

Vrátil jsem se do hasičské zbrojnice, jen abych si natočil nové pivo. Pak jsem si sedl ven na trávu. Pár lidí už tam posedávalo, protože uvnitř bylo dusno. Odcházející den vychládal, naše hlavy taky. Kolem půl druhé ráno už zůstala uvnitř i venku jen hrstka věrných hasičů. Zamkli jsme vrata hasičárny a vraceli se domů, šel jsem ještě kus s Milanem, až ke vratům jeho chalupy, drželi jsme se kolem ramen a zpívali národní písně.

„Pssst...“ ztichnul najednou, „ať nevzbudíme holky!“

„Vždyť spí u Karáska, ty blbče...“

„No jo, vlastně...“ vydechl Milan, zaklonil hlavu a dýchal chvílku ten vlahý vzduch přímo z nebe.

„Zakřič to, vole...“

„Co jako?“

„Vždyť víš.“

„Neblbni.“

„Tak dělej, zakřič to.“

Milan se na mě shovívavě podíval, jako na nezletilce, který chce, aby mu znovu vyprávěli pohádku, co už zná nazpaměť. Pak se nadechl, podíval se na nebe nebo snad ke štítu chalupy a zařval na celou ves: „Evinóóó, Haninóóó, Blaninóóó!!!“

Žuchnul jsem smíchy do trávy, Milan se taky pochechtával, rozjařený litry piva, a sedl si na podezdívku plotu. Vánek už měl hořkokyselou pachut' proflámané noci a načatého rána.

„Tohle ti závidím, člověče.“

„Co, prosím tě?“

„Že máš ty holky všechny na dvoře, pěkně pohromadě i se ženou...“

„Někdy je to spíš na blázinec,“ zabručel Milan.

„Taky jsem myslel, že budeme s Andreou a s Hynkem...“

„Ser na to, teď už s tím nic nenaděláš.“

„... ve hvozdecký chalupě nebo v Třeboni.“

„Hele, vono mít tři holky taky není žádněj med,“ zafilozofoval si na zídce Milan.

„Už jim šetříš na věna?“

„Pche, chalupa je dost velká, zahrada jak kráva a pořádnej kus lesa! Ale stejně vodtáhnou, až budou velký...“

„Milane, poslouvej mě! Všichni staví pro děti baráky, spoří jim na vkladní knížky a kdesi cosi... víš, co já jednou dám svému Hynkovi? Všechny svý databáze! Ty statisíce jmen, ty příbuzenský vztahy, vazby! Chápeš to, vole? To je pavučina! Oprádám celou republiku, Severní Ameriku, i Jižní Ameriku...“

„Jo, taky Grónsko a Afriku...“ přidal se Milan.

„Nesměj se, tohle bohatství mu jednou dám, svému synovi, bude král mezi všema genealogama!“

„Jo, možná, ale jenom...“

„Ne možná! Určitě!!!“

„... jenom jestli tě brzo nepošle do prdele i s těma tvejma genealogiema. Jako jeho máma. Co když se bude chtít živit rukama, nebo dělat třeba ekonomu, co...?“

Vracel jsem se od Hlavatkovíc stavení domů a zastavil se na okamžik za vrátky. Žárovku nade dveřmi jsem nechal už předtím schválně rozsvícenou. Dva malé stíny přejely po zdi a zmizely. Hynek a Eva. Potom tři ohlušující rány, bylo mi to v tu ranní hodinu už všechno celkem jedno, ale když jsem otevřel dveře do sednice, čtyři dětská tělíčka ležela vyrovnaná na matracích a dvě z nich vzorně přikrytá až po uši a nápadně hlasitě oddechující...

„Spíte, děti?“ zašeptal jsem. Nepohnuli se.

„Spíš, Hynku?“

Viděl jsem křečovitě zavřené oči.

„Ty jsi ten nejlepší kluk na světě, Hynku, kterej všechno dokáže,“ mluvil jsem k němu šeptem, „uvidíš, jednou budeš velkej historik, kterej objeví něco hrozně důležitýho, a já ti dám všechno, co budu moct, to ti slibuju...“

Pod zavřenými víčky znatelný pohyb očí, koutky úst mu cukaly, ale vydržel to. Zato Evička ne, zvedla hlavu a vykulenýma očima na mě koukala, co to ten strejda Straňanských blábolí...

Musel jsem se usmát. Pohladil jsem Hynka po vlasech, který píchaly jako posečená stráž nad Tomašicemi.

„Anebo aspoň slavnej fotbalista...“

Ráno jsme se trousili do kuchyně, mistr Karásek už měl navařeno, hrnec čaje na plotně a v druhém hrnci bílé kafe. Lovil jsem ze sklenice kyselý okurky a přitom jsem krájel chleba pro děti, seděly všechny čtyři za stolem u otlučených porcelánových hrníčků, které panu Karáskovi ještě zbyly v kredenci. Máslo a med přinesl on sám ze spíže.

Seděli jsme všichni u stolu a pan mistr povídá: „Neslyšel jsi v noci nějaký rány, Pavle?“

Podíval jsem se po dvou provinilých obličejích nad snídaní a zakroutil jsem hlavou.

„To ti bylo zvláštní. Já jsem slyšel, jako by někdo u chalupy střílel.“

Nad zárubní kuchyně visela na skobě zarámovaná destička s vybledlým nápisem DEJ BŮH ŠTĚSTÍ. Staré hodiny, které nad oprýskaným dřezem visely už taky drahně let, ukazovaly devátou ranní.

„Probudím se a říkám si, co se to ksakru děje? Vtrhli sem Němci? Nebo Rusáci...?“ povídal mistr Karásek. Díval jsem se po nevinných tvářičkách u snídaně a říkal jsem si, že vyšetřování, kdo z dětí přitáhl do chalupy petardy zbylé od silvestra, odložím na neurčito.

* * *

Do Tomašic jsem se dostal až v polovině týdne. Usedlost čp. 11 stojí na jihozápadní straně návsi. Obyčejné dva bílé štíty s vepsaným letopočtem LP 1874. Strohá brána bez zdobení, uzavřený dvůr s hospodářskými staveními, stodola, pak podivná nízká roubená stavba a mezi nimi průchod do sadu.

Zazvonil jsem u dveří, i když brána byla otevřená. Přivolał mě mladý ženský hlas vycházející z okna otevřeného do dvora. Kulatý obličej ženy kolem třiceti, usměvavý. Zavolala mi manžela.

„Posílá mě vaše maminka, mluvil jsem s ní nedávno v Budějčích...“

Objevil se v montérkách a bez košile, opálený a trochu při těle, spravoval auto. Vyučený autoklempíř, za prací dojíždí, ale chtěl by si otevřít vlastní dílnu tady v Tomašicích. Prošli jsme dvorem. Dvě další auta stála na trávníku.

„Opravujeme barák, jak jsou peníze,“ vykládal pan Herma, byl trochu upovídáný. Stodola zchátrala nejvíc. Stoupali jsme do vršíčku k maštálím, byly přestavěné na garáže. V jedné motorka a v druhé auto. Vyprávěl mi o závadách a ukazoval mi něco pod zvednutým krytem motoru. Zkoumal jsem vjezd do garáže, znatelný schod byl zmírněn vybetonovanými šikmými plochami na dvě pneumatiky.

„Je to tu všechno z kopce,“ všiml si mladý pan Herma, že tak úplně nesleduju jeho výklad nad motorem auta, „chci sem nechat navězt zeminu a trochu ten dvůr srovnat...“

Dal jsem si s nimi pak ve stínu u domu kávu. Bylo odpoledne. Ani jsem nemyslel, že by mělo cenu mluvit o kronice, ale začal sám.

„Babička volala, že k nám asi zajdete,“ řekla mladá paní Hermová, „a máme vám vyřídít, že o kronice by mohl vědět tady soused.“

Ukázala za plot. Někdo seděl ve stínu na zápraží do dvora. Zavolali na něho. Vzal jsem si hrnek s kávou k plotu. Starší pán, skoro plešatý, narvaný do kalhot od montérek jako mladý Herma. Přikolíbal se k plotu, těžká váha. Díval se nedůvěřivě. Jak zaslechl jméno paní Hermové, trochu se rozpovídal.

„Už jsem ji dlouho neviděl, Marušku,“ posteskl si.

Mluvil za mě mladý Herma, nemusel jsem říct ani slovo.

„Kroniky má mladej Markyta,“ potvrdil soused, „je to už let, ale viděl jsem je na vlastní oči. Tenkrát jsem mu dělal v chalupě elektriku. Ukazoval mi i tu tajnou.“

Zbystřil jsem. Mladý Markyta byl zhruba padesátiletý traktorista z družstva. Mladý proto, že starý už umřel a syn zůstal sám v chalupě.

„Tajnou kroniku?“ zeptal jsem se.

„Pane, já toho moc nevím. Jen to, že starýmu Markytovi zakázali psát kroniku po osmašedesátým. To říkával táta. Byl z toho dlouho špatnej, ten Markyta. Tak prej doma sepisoval tu tajnou kroniku.“

„Co je v ní?“

„To já nevím. Nedíval jsem se do ní. Jen mi ji mladej ukázal.“

„Myslíte, že by mě nechal nahlídnout?“

„Ani tam nechod'te, jestli nechcete přijít k úrazu,“ řekl rovnou soused elektrikář, „všechno mu tam padá na hlavu. A zakopává tam člověk o všelijakou starou veteš. To víte, starej mládenec když zůstane v baráku sám... ale tu kroniku měl zabalenou v igelitu, to vím. Teda bylo to několik knih.“

Zazvonil mi telefon, vzdálil jsem se, abych vyřídil hovor, a než jsem se vrátil, hlouček u plotu se rozešel. Stáli jsme na dvoře.

„Prej píšete rodokmeny?“ zeptal se mladý pán. Usmál jsem se, nevypadal, že by chtěl pátrat po předcích.

„Naše chalupa není nějak extra stará,“ řekla jako na omluvu jeho paní.

„Já vím, ve štítu je letopočet, ale tahle stavba, pane Herma,“ řekl jsem a ukázal přes dvůr, „ta už tu musela stát daleko před tím. To je totiž vzácnost.“

„Naše stará kůlna?“ zhrozil se pan Herma. „Vždyť je to taková dřevěnice...“

„No právě...“ pokynul jsem jim, ať mě následují.

Obešli jsme kůlnu, v sadu byly kolem stěny kopřivy. Sešlapal jsem je a sáhl na dřevěné trámy s opadanou omítkou.

„Vsadím se, že ta dřevěnice, jak říkáte, tu stojí minimálně tři sta let,“ prohlásil jsem a díval jsem se z jednoho na druhého.

„Ne...“ vydechl mladý pan Herma.

„Týhle omítkce, co už je skoro opadaná,“ ukázal jsem jim na zbytky mezi trámy, „tý se říkalo mazanice. Dělal se z plev a hlíny, rovnou na trámy.“

„To je fakt?“ ptala se mladá Hermová a sahal si oba na tu podivnou drolící se hmotu, které si dřív nevšímal.

„Trochu to prozkoumejte, pane Herma,“ řekl jsem do jeho udiveného obličej, „podívejte se na ty trámy, jak jsou poskládaný na sebe. Vsadím se, že tam nenajdete jedinej hřebík. A pokud opravdu ne, tak to mohlo bejt postavený někdy v sedmnáctým století.“

„A já to chtěl zbourat,“ řekl pan Herma ohromeně své ženě, po kolena v kopřivách.

Dopisy

V tomašické hospodě hluboký stín, zaprášené parkety, modro od cigaretového dýmu. Byl pátek večer, u zdi dva hrací automaty, točily se tam ty švestky a jablka, hrací bedny cinkaly. Mladý Markyta na ně pošilhával přes mé rameno. Tři lidi hráli šipky, tři rozpitá piva postavená na okraji stolu. Mladá holka v maskáčových bokových kalhotách s kapsami, bílé tílko na ramínka, věk jsem tipoval tak na osmnáct. S ní dva kluci, snad o něco starší, jeden v montérkách a v tričku. Markyta do sebe lil další pivo, oči mu plavaly, nebyly ani zlé, ani hodné, byly nijaké. Přisedl jsem si...

Před pěti lety za ním na pole přijela delegace, rostlinář, bezpečák a předseda. Ve služebním autě, v polobotkách šlapali po zoraném lánu. Markyta zastavil traktor, který stál miliony. Bezpečák vytáhl z pláště balonek. Markyta se držel volantu, ale nakonec fouknout musel. Balonek zezelenal. Krev nedal. Na to měl svaté právo. Ten den pracoval naposled na traktoru John Deer, který měl krásný lak, uvnitř samý budík a klimatizaci, a který družstvo horko těžko splácelo na leasing. Z pole šel pěšky. Dvě hodiny šel z pole pěšky do Tomašic. Potupa. Přikývl jsem, že rozumím, jak mu tehdy bylo.

„A já jsem s pitím přestal, rozumíš? Přestal...“

Ujistil jsem ho, že mu to věřím.

„Ale stejně mě z toho traktoru sundali. Šmejdi! Že prej mě nechaj jezdit. Jenže jsem dostal ten nejhorší starej krám v celým družstvu. Já, kterej tam dřu od osmnácti let...“

Šlo to snáze, než jsem předpokládal. Zaplatil jsem mu další pivo. Byl vláčný jako rozteklý asfalt, měkký jako shnilá sláma. Věděl jsem, že to půjde. Pít jsem s ním nestačil, piva se ve mně rozlézala, stoupala a šuměla. Po třetím půllitru jsme si potykali.

„To je Míša, co na ni furt čumíš,“ nahnul se ke mně Markyta, „Míša Šouchová.“

„A ty kluci, co s ní hrajou šipky?“

„Ten v montérkách je její brácha a ten druhej šamstr.“

Chodil jsem k pultu pro panáky myslivce a na Josefa Markyту přišla kolem desáté krize, už se s ním nedalo moc bavit. Další panáky kořalky jsem tedy přinesl k rozsvícenému terči, zabodávaly se do něho šipky a na displeji se odečítaly body. Vzali mě do hry a po dalším kole už jsme si všichni tykali jako nejlepší kamarádi. Euforie ze hry se mísila s euforií z vypité kořalky, v hustém kouři jsem jen koutkem oka kontroloval Markyту, aby se nevytratil, aby mi nikam nezmizel. A než Míšin brácha s Petrem dohráli šipkový souboj, klábosili jsme s Míšou u baru. Michaela Šouchová mě zajímala, hlavně její příjmení. Byla milá, vlasy nakrátko, obarvené na nepřírozenou havraní čern, moc jí to nešlo k bledé pleti. Se svým klukem se seznámila před rokem, jezdí do Tomašic za babičkou.

„Promiň, že se ptám, ale v jaký chalupě má Petr babičku?“

„To neznáš, když nejsi odsud.“

„Číslo popisný,“ trval jsem na svém, Míša se usmívala a šermovala mi před očima rukama, prsty ukazovala nějaká čísla, měla už taky slušně naváto.

„Nevím,“ řekla nakonec a paže jí spadly na pult, „číslo nevím, ale říká se tam u Sládků.“

„U Sládků? Ta usedlost tam za zastávkou? To je číslo pět.“

„Tak vidíš,“ hlesla unaveně Míša.

„Takže Petrova babička pochází ze Sládkovic statku?“

„No asi jo, když tam bydlí... proč tě to tak zajímá?“

„To je profesionální deformace, toho si nevšímej, sestavuju rodokmeny...“

„Pátráš po předcích...“ opakovala po mně Míša, „to víš něco i o mejch babičkách a prababičkách?“

„Jo, i o tvejch dědečcích a pradědečcích...“

„Povídej mi něco o nich,“ žadonila přiopilým hlasem, to už jsme zase stáli před barevným terčem a házeli na něj šipky, „Petře, Pavel zná tvoji babičku i tvýho dědu.“

„Víš, někdy je lepší nic nevědět,“ zasmál jsem se.

Pak jsme šli znovu na panáka, něco jsem blábolil o těch předcích, jak Míša chtěla, poslouchala nesoustředěně a pak se někam vytratila, hostinský se mě zeptal, kam má napsat ty kořalky, vytrhl mě z letargie, v hlavě přesýpací hodiny, šumění písku, vláčné pohyby. Vrátil jsem se k Markytovi, ztěžka jsem dosedl na židli.

Posledního myslivce si dal už sám, beze mě. Čekal jsem na účet. V chodbě za otevřenými dveřmi jsem viděl Petra a Míšu, on se opíral zády o navhlou zeď a ona na špičkách přitisknutá k němu.

„Na co tam pořád čumíš?“ zafuněl Josef Markyta.

To, na co jsem čuměl, ale Markyta ani hostinský přinášející účet nemohli vidět. Na zatuchlé chodbě tomašické hospůdky se vášnivě líbali prapotomci někdejších třídních nepřátel z téhle vesnice.

Zaplatil jsem, ale peněženku jsem neschoval, ukázal jsem Markytovi jen tak ledabyly onu bankovku, povystrčil jsem ji z peněženky. Pak jsem ten tuhý, drsný kousek papíru vyndal. Promnul jsem ho v dlani a zase schoval. František Palacký na tisícovce se tvářil moudře. Vodoznak, šifra pro slepce, stříbrný proužek. Slovy jeden tisíc korun českých v hotovosti. A to za jednu starou plesnivou kroniku.

Plácli jsme si, spokojenost na obou stranách. Šněrovali jsme si to po návsi, Josef zpíval bručivým hlasem. Když jsem mu před vrátky stavení připaloval cigaretu, zatál mi dlaň za krk a přitáhl si mě k sobě, dýchl na mě svůj obvyklý odér, pivo a myslivce.

„Poslouchej, Pavle...“ zapotácel se, málem mě strhl s sebou na zem, vyrovnali jsme to.

„Poslouchej mě... jednou se v tý chalupě voběsim...“

Opřel jsem se o zídku, v hlavě se mi roztočila zběsilá polka, pulzovalo to nahoru a dolů, zhluboka jsem dýchal tu šumící tmu, kolem

špatně osvětlená náves, sem tam modře blikalo nějaké okno. Čekal jsem, dusno bylo k omdlení, sjel jsem zády po zdi a sedl si do rosy. USEDLOST ČP. 28, MARKYTA JOSEF, SYN MARKYTY VÁCLAVA, KOVO-ROLNÍKA, A MARKYTOVÉ BLAŽENY, ROZENÉ KONÍČKOVÉ, ČTYŘI HEKTARY ZDĚDĚNÝCH POLÍ, V JZD OD ROKU 1950...

Objevil se ve vratech. Držel něco světlého, velkého, šustil igelitem, prošedivělé mastné vlasy mu padaly do zpoceného čela. Opilé oči napolo schované pod převislými víčky. Tisícovka se bledě leskla do noci, podal jsem mu ji, náš obchod proběhl mlčky. Potmě. Vytáhl jsem knihu, byl to vlastně tlustý sešit v tvrdé vazbě, na bílém štítku tuší nadepsáno: KRONIKA OBCE TOMAŠIC.

S těžkou knihou v igelitu pod paží jsem klopýtal hrbolatou návsí, jak ožralej lancknecht, když táhne se svou kořistí domů z války. Odemknul jsem auto, z rozešitých zadních sedaček stáhl deku a vydal se na louku, dupal jsem ztěžka kupředu, palouk ponořený ve tmě voněl a já hodil deku na trávu, stébla mě píchala. Tropiccká noc ležela na krajině, šíleně vysoké nebe mě zasypalo světlem. Stulil jsem se na deku, s tvrdými deskami kroniky pod hlavou. Ze tmy vystoupily šedé obrysy, visely nad stébly trav a lístky jitrocele. Noční zvuky a záhadné šelesty si mě hned rozebraly, rozkradly, kousek po kousku mě hbitě roznesly po stráni, až jsem najednou nebyl...

V sobotu kolem osmé ráno jsem dorazil do Touchova, bolela mě hlava, žaludek jako na vodě, celý rozlámaný, mokrý od rosy. Na louce jsem se moc nevyspal. Mistr kameník už se po mně sháněl. Ano, jedeme na trh, málem bych zapomněl! Pod pumpou jsem pil, dlouhá žízeň, omyl jsem si tvář. Už měl připravené kolo, přivedl ze zahrady i druhé pro mne.

„Moment, mistře, dojdu se jen umejt a převlíct...“

Hrnul jsem se ke dveřím a málem jsem do někoho vrazil. Zvedl jsem hlavu a překvapením jsem naprázdno polknul. Můj bratr. Ťukal zrovna na okno a pokoušel se nahlédnout dovnitř skrze záclony.

„Ahoj Vlasto.“

„Ahoj,“ řekl tiše. Zaznělo mi to jaksi vlažně, znal jsem přece jeho sytý, hlučný hlas.

„Stalo se něco?“ vypravil jsem ze sebe. Vlasta byl o hlavu větší, měl kostkovanou košili a plátěné kalhoty, seprané, ale vyžehlené a čisté. Kožený opasek se zašlou mosaznou přezkou. Vlasy, které lemovaly zvětšující se pleš, už byly hodně prošedivělé.

„Máš u nás dopis,“ podával mi bílou obálku. Vzal jsem si ji a zběžně na ni pohlédl, byla tam ještě stará adresa.

„Děkuju. Zdržíš se?“

Cítil jsem jeho zdrcující pohled, nemusel ani mluvit. Stál jsem před ním jako strašák do zelí, zpocení a zvalený z té noci pod širákem, kalhoty na kolenou zelené od trávy, uvědomil jsem si, jak ze mě táhne líh.

„Slyšel jsem na tebe pěkný věci,“ začal zostra, „přespáváš po známejch, půjčuješ si od lidí...“

„Co to povídáš...?“ snažil jsem se oponovat jeho odměřenému hlasu.

„Co sis pořídil za ty peníze za chalupu?“

„Vlasto, byl to můj díl, nevyčítej mi to.“

„Jen se ptám, co sis za to koupil. Můžeš mi to říct?“ pokračoval.

Zdvihl jsem ruku s černou brašnou na popruhu, otevřel jsem ji a ukázal mu notebook. Díval se na tu věc, zase jsem ji schoval zpátky. Věděl jsem, že to nepochopí. Jeho sukovité ruce podél těla, vzpřímená postava, trochu povolená čelist, opálená tvář, hluboké vrásky kolem úst.

„Ty peníze jsme nahospodařili za léta práce...“

„Neměls mi je dávat.“

„Za pár let ti bude čtyřicet. Nic nemáš, seš jak bezdomovec.“

„Já chci žít po svém, Vlasto, nemáš mi do toho co kecat!“

Jenom se podíval a sedl si na schod přede dveřmi. Položil jsem na zem brašnu, a jak jsem se sehnul, rozbolela mě zase hlava, bylo

mi na nic. Posadil jsem se naproti němu na trávnick a natáhl si nohy. Koukal jsem do trávy.

„Mysleli jsme s Vlad'kou, že si pořídíš nějaký bydlení,“ začal zase.
„To je dneska drahý, přece...“

„Zbytek sis moh půjčit. Za byt na vsi, v nějaký bytovce, nezaplatíš tolik.“

„Žádná banka mi hypotéku nedá, když nedoložím stálej příjem.“

„A jsme u toho,“ řekl a pokyvoval hlavou. Vydržel jsem jeho přísný pohled. V ústech jsem měl sucho a nepříjemnou pachut' po včerejší neplánované pitce v Tomašicích. Najednou mě to všechno zlomilo, v jediném okamžiku. Nějaká blbá sentimentalita.

„Pamatuješ, jaký to bylo dřív, Vlasto? Když ještě byli živi naši?“

„Jo, pamatuju,“ řekl pomalu bratr, „pracovali jsme s tátou do tmy na záhumenku a tys seděl doma a psal ty svý nesmysly.“

Zabolelo mě to. Jako pokaždé. Věděl jsem přece, že na sentiment si Vlasta nikdy nepotrpeľ.

„Táta mě měl rád...“

„Jo, to já vím,“ skočil mi do řeči, „ale dodnes mi není jasný, proč na tebe byl tak vysazenej. Víím, že tě měl vždycky radši než mě. Ale proboha proč???“

„Nemyslím, že mě měl radši než tebe, to ne...“

„Ale jo. Měl. Nemusels dělat, šel jsi do školy, ale co z tebe je? Seš doktor? Nebo farář nebo učitel? Nejseš... Co vlastně seš? Podívej se na sebe. Není ti to blbý?“

Můj starší bratr přitvrdil. Krutou shodou náhod mě viděl v tomhle zbědovaném stavu. Měl jsem hroznou žízeň, v hlavě mi bušilo tisíc drobných kladívek kocoviny.

„Nevím, co ti o mně kdo napovídá, snad mě znáš, ne? Ale je to tvoje věc, čemu uvěříš.“

„Mně nikdy nevadilo, že seš knihovník. Bral jsem tě takovýho, jakejs byl, do tý doby, než sis přived Andreu. Pročs ji k nám přived?“

„To jsou ale pitomý otázky, proboha! Proč ty sis přived Vlad'ku?“

Odmlčel se. V hovoru stále zachovával svůj rozvážný tón.

„Rozhodně ne proto, že uměla hezky kroutit zadkem a měla pusu nabarvenou na červeno...“

„To nemá cenu, Vlasto... jsme zase tam, kde jsme byli před léty.“

„Andrea se nikdy neomluvila. Ani Vladče, ani mně.“

„A za co? Můžeš mi přesně říct za co?“

„Ty se ptáš? Málem se jí povedlo za zády nás všech zastavit chalupu bance.“

„Já jsem o tom přece věděl...“

„Tím hůř!“

„Nepochopils to tehdy...“

„Pavle, nebudem to znovu rozebírat. Musím jít.“

„Mluvil jsem nedávno s Vladčkou, nebere to takhle.“

„Je moc hodná. To je všechno,“ řekl.

Bratr zmizel za plotem, auto odjíždělo, mistr stál na rohu domu, držel se řídky svého starého zrezivělého kola. Já jsem držel v ruce bílou obálku. Na starou adresu už mi několik let žádná pošta nechodila. Ani jsem neměl čas obálku otevřít, nestihl jsem se ani nasnídat, protože jsem chytal po dvoře kohouta, mistr ho naložil v uzavřeném koši na nosič a vyjeli jsme na naši obvyklou trasu. Rohlík s máslem jsem dojídal cestou při šlapání a dopis jsem strčil do brašny s počítačem, kterou jsem měl přes rameno.

Celou cestu po záplatované silnici jsem měl před očima Vlastu, obraz čerstvě dospělého muže, který už jezdí na motorce. Jeho vážná tvář, vždycky když mi říkal: *Tatínek se na tebe moc zlobí*. Tohle opakoval léta, i když už jsem jezdil na střední školu. Nepamatoval jsem se, že by to kdy byla pravda. *Tatínek se na tebe moc zlobí...*

Na trhu stolky se zeleninou, čerstvá vejíčka, sklenice lesního i lučního medu. Mistr se uvelebil na rozkládacím rybářském sedátku, kohout koukal z koše, jak trhal hlavou, červený hřebínek mu poskakoval.

Dal jsem si v hotelu na náměstí vychlazenou minerálku, kávu a tatrunku a vyndal si práci. U otevřeného okna do zahrady bylo příjemně, cítil jsem se už mnohem lépe a čas ubíhal. Zastavovali se známí, pak se trhovci pomalu začali trosit na oběd a na pivo, uvědomil jsem si, že je skoro poledne. Vyběhl jsem na náves, mistr tam seděl u kohouta a diskutoval s nějakými babkami. Úplně jsem na něj zapomněl. Vtom mi došlo, že jsem taky zapomněl na dopis. Zalovil jsem v brašně, roztrhl obálku.

Zíral jsem na dopisní papír, na rukou psaný půlstránkový dopis, a přečetl jsem ho, nevím kolikrát, snad desetkrát, snad dvacetkrát. Mistr stál nade mnou, s košíkem a s kohoutem, byl čas vyrazit domů. Pokynul jsem mu, ale seděl jsem dál, hostinská přinesla dvě piva, asi je objednal on. Civěl jsem na podpis. Stálo tam to jméno, modrou propisovací tužkou, trochu archaickým nevypsáním rukopisem. Stálo tam: ROZÁLIE ZANDLOVÁ. Složil jsem papír a zastrčil ho zpátky do obálky, jako bych ho chtěl uklidit, na chvíli ztratit z očí. Pili jsme s mistrem pivo, studené, perlivé.

Můj syn je čestný člověk, nikdy nic špatného neudělal.

Měl jsem ty řádky před očima, měl jsem je už v hlavě, šlapali jsme zpátky do Touchova, mistr přede mnou, sledoval jsem jeho křivolakou jízdu.

Prosím Vás, neubližujte mu, vím, že pátráte v Tomašicích po těch věcech, co se tehdy staly...

Opřeli jsme naše obstarožní kola na zahradě o strom, vypustil jsem kohouta na dvůr. Zůstal jsem sedět ve stínu domu na lavičce, mistr šel ohřívat do kuchyně polívku. Znovu jsem vytáhl dopis z obálky.

Bude Vám vděčná i celá jeho rodina... byli za ním už na jaře, všichni jsme mysleli, že už to skončilo, nechte ho, prosím, na pokoji. On neví, že jsem tenhle dopis napsala...

Seděl jsem s hlavou v dlaních, kocovina odeznívala, mistr na mě volal z otevřeného okna, tak jsem se tedy zvedl a doploužil se do kuchyně. K sobotnímu obědu.

Díval jsem se na bílou obálku, která ležela na stole, měl jsem ji na očích všechny ty horké dny, kdy jsem se vracel večer do Touchova. Byla založená v kredenci za sklem. Ve středu jsem zůstal přes noc v Třeboni. Divné dny, léto už mělo pohasínat, ale pořád ještě hořelo naplno.

* * *

Bylo odpoledne, hledal jsem ho v Tomašicích, pak jsem se dal autem kolem jetelové louky až k dlouhému kravínu, jeden pruh byl čerstvě vysečený, jel jsem po stopách traktoru. Obešel jsem dvouřadý kravín, z šikmého transportéru padal hnůj na rozlámáný valník, mezerami v postranicích protékala močůvka. Horko ještě zesilovalo těžký zápach hnoje, seděl ve starém otlučeném traktoru, který naprázdno blafal, za ním zapřažený valník. Pak se trhavě rozjel, kodrcal se k polnímu hnojišti. Počkal jsem si na něho při zpáteční jízdě mezi přerostlou mátou a poházenými cáry černé plachty ze silážní jámy.

Seděl v kabině, kouřil a mrzutě si mě měřil. Vytáhl jsem z brašny knihu zabalenou v igelitu a vyskočil na schůdek traktoru za ním. Motor pořád běžel, křiknul jsem mu do ucha. Zuřivě kroutil hlavou.

„Nesu ti to zpátky...“ seskočil jsem na zem. Nahnul se od volantu, jako by chtěl vylézt z kabiny, mračil se a čuměl na to, čím jsem mu mával před očima.

„... a dáš mi zpátky tu tisícovku! A rychle.“

Jeho ztrhaná tvář nedávala znát žádné další pohnutí. Pak se najeďnou zašklebil a zahodil nedopalek.

„To je tajná kronika mého táty!“ zachrčel do klapajícího motoru.

„Tohle jsem nechtěl, tohle ne...“

„Táhni do hajzlu,“ zabouchl za sebou dveře traktoru. Vyskočil jsem na schůdek a zachytil se za kliku, otevřel jsem a odskočil na zem.

„Tyhle žvásty si strč někam!“ hodil jsem zabalenou kroniku za ním do kabiny, nezachytil ji, padla na podlahu a odtud vypadla na zem. Vyhoupl se z traktoru a těžce seskočil na zem.

„S svým tátou tady nebudeš házet na hnoji, ty sráči...“ Sehnul se pro knihu, zvedl ji a koulel očima.

„Ty víš, co jsem chtěl, víš to. Podved jsi mě...“

„To je tajná kronika, ty...“ Položil knihu do kabiny na sedačku, malými krůčky jsem couval. Markyta brunátněl, ten jeho fialový ksicht. Zašmátral poslepu rukou na podlaze kabiny, napřáhl se, zahlédl jsem montážní klíč, ustupoval jsem, udělal pár kroků směrem ke mně a já sebou hodil doleva, div jsem se nenatáhl do močůvky, kolem hlavy mi prosvištěl ten kus železa.

„Přijdu si pro to, cos mi slíbil,“ volal jsem už z bezpečné vzdálenosti.

„Jen přijď, rozbiju ti palici!“ zařval chraplavým hlasem a rozkašlal se dlouhým kuřáckým kašlem, z kravína vyšly dvě zvědavé ženské v šátcích a v zelených gumových rukavicích.

* * *

Vstal jsem ráno ještě dřív než mistr kamenický, uvařil jsem kafe z melty, seděli jsme spolu v kuchyni za stolem, lámal si chleba do plechového hrnku s horkou kávou a lžící nabíral rozmočené kousky.

„Jed' pomalu,“ řekl mi jako vždycky.

„Dneska nikam nejedu, mistře. Říkal jsem vám to včera. Vyklízím tu Lánů chalupu.“

„Aha,“ pokýval hlavou, „už to bude rok, co je Lána v Pánu...“

„Jenom jsem tam včera nahlídnul, ale je tam neuvěřitelně svinčík.“

„Co Květa umřela, se tam neuklízelo.“

„Tak to sedí,“ řekl jsem si spíš pro sebe. Ranní vzduch, který přicházel otevřeným oknem z návsi, byl příjemný. Čekal nás další horký den.

„Přijď k obědu!“ volal za mnou mistr Karásek.

Dopoledne uběhlo, ani jsem nevěděl jak. Přistavený kontejner se pomalu zaplňoval. Vynášel jsem ven padesát let staré prošlapané koberce, zaprášené linoleum shrnuté do role jsem tahal ven smykem, jak bylo těžké. Kartony, dřevěné bedničky od ovoce, stovky prázdných láhví. Bylo neuvěřitelné, co pan Lána všechno doma skladoval. Už jsem chápal, proč měl pověst nejlakomějšího člověka v Touchově.

Když jsem vysypával do kontejneru další kbelík odpadu, chytila mě za ruku paní z vedlejšího čísla.

„Květa měla ty velký hrnce, celou sadu, při zabijačkách nám je půjčovala... ale potají, rozumíte,“ ztišila stará paní hlas, „Lána by to nikdy nedovolil.“

Utíral jsem si tváře, pot smísený s prachem se mazal jako jemné blátíčko. Díval jsem se na tu starostlivou ženu.

„Byly to moc pěkný hrnce,“ řekla.

„Nezlobte se, paní, ale já mám vyklidit jen tu veteš, co tam překáží, nemůžu z toho nic dávat pryč.“

„To vám řekla Miluška? Měli jsme ji rádi.“

„Všechno ostatní mám shromáždit v komoře.“ Nedokázal jsem jí zabránit, aby nevníkla do sednice. Byla to vlastně i kuchyně, kachlová pec, hromada ztuchlých dek, tam jsem se ještě nepropracoval.

„Měla recht, že odešla,“ řekla a rozhlížela se pozorně po místnosti, „utrápil by je obě.“

Snažil jsem se sousedku vytláčit zase zpátky do dveří. Koukala mi přes rameno, stavěla se na špičky. Hrnce nikde. Sám jsem byl zvědav, kde na ně narazím. Vypadala, že už to vzdává. Zamračila se.

„Víte, von to byl pěkněj hajzl, starej Lána,“ ulevila si. Neříkal jsem nic.

„Vidíte ten otoman?“ ukázala prstem k oknu.

„Jo. Co je s ním?“

„Tady spával. U televize. A támhle,“ ukázala na pec, „tam spávala nebožka Květa. A pokaždý večer musela vona, chudák stará, slézt z tý pece a vypnout televizi. Vona s tím svým revma. Von se jen převalil na druhěj bok.“

Když jsem ji dostal ven z chalupy, raději jsem hned zamknul a šel na oběd. Mistr podřimoval za domem na zahradě. Socha stála nehnutě u plotu jako Golem...

Odpoledne jsem narazil v komoře Lánovic stavení na ty hrnce, ale hlavně na stovky sklenic se zavařeninami, vše potažené prachem a plísní. Vynášel jsem ty patnáct let staré kompoty a povidla, v gumových rukavicích jsem je házel přes okraj kontejneru.

K večeru jsem si sedl na otoman, o kterém tak zasvěceně mluvila sousedka. Stolek pod obstarožní televizí měl zásuvku. Otevřel jsem ji. Vytáhl jsem do šera místnosti starý stolní kalendář a jakýsi zápisník. Zkušeným okem znalce archivů jsem chvíli studoval zápisy pořízené obyčejnou tužkou. Až jsem na to přišel. Bylo to jednoduché. U každého data v kalendáři měl pan Lána zaznamenanou denní útratu. Na haléře. Prolistoval jsem se až do října. Jedenáctého vyplňoval celé okénko velký kostřbatý kříž, několikrát obtažený. Třináctého října v kalendáři stálo: *Vykopána levá polovina hrobu*. Čtrnáctého Lána hrob pro svou ženu dokončil.

Hodil jsem kalendář zpět do zásuvky a otevřel jsem zápisník, jen z profesionálního zvyku jsem otočil pár stránek. Zase čísla,

ceny, stejnou tužkou. Pročítal jsem jednotlivé položky na stránce nadepsané Květa.

Tepláky obnošené 3 ks po 5 Kč
Holiny zábovní č. 61 pár 100 Kč
Deštník, opravovaný 1 kus 50 Kč
Zástěra, nepoužitá 2 kusy po 70 Kč

Probral jsem se výčtem těch bizarních věcí a věčiček až ke konci. Bylo to jasné. Seznam všeho, co po Květě Lánové zůstalo. Pod čarou součet. Ocenění nebožky manželky v korunách českých...

Musel jsem ven; a rychle. Opřený o plot jsem hltal podvečerní teplý vzduch, sklánějící se slunce prosvětlovalo neumytá okna a trochu jeho zlatého svitu dopadalo do temné sednice za mými zády.

V kapse mi zazvonil telefon. MILAN, svítilo na displeji. V tom okamžiku jsem byl tak rád, že mám spojení s nějakou živou bytostí...!

„Kde jsi? Už se vracíš?“ zaznělo v telefonu.

„Odkud bych se měl vracet?“ divil jsem se.

„Sedíme na pivu a mistr Karásek je tu s náma. Říká, že už se každou chvíli vrátíš z Třeboně.“

Vyprskl jsem smíchy. Mistr si to celé popletl. Ještě ve dvanáct jsme spolu u stolu dlabali polívku.

„Jsem přece tady.“

„Kde tady?“

Vyšel jsem od plotu na náves a zamával směrem k lípě a ke stolkům a židličkám.

„Pořád mě nevidíš?“

„Děláš si prdel? Myslíš, že vidím až do Třeboně?“

„Podívej se k Lánům. Jsem u Lánů, blbče...“

Mávali jsme na sebe přes náves, mobilní telefony u ucha. Za chvíli Milan přišel s natočeným pivem. Do půl těla, jen v kalhotách od montérek.

„Dík.“

„To koupil Kennedy,“ řekl Milan, „prej aby ses už na něj nezlobil.“

Držel jsem v dlaních studené sklo, pěna přetékala a rozmáčela prach na mých prstech.

„Co tady blbneš? Seš tu zalezle jak horník v dole...“

„Jo, i žízeň mám jak horník.“

Pil jsem dlouhými doušky, taky jsem už měl hlad. Milan Hlavatka nakoukl do kontejneru.

„Panebože... tos všechno vynosil vlastníma rukama?“

„Hele, Milane,“ utíral jsem si pivní pěnu hřbetem ruky, „ten Lána byl fakt takovej škrť“

„Starej Lána? Ty vole... myslíš, že kupoval rohlíky tady v Touchově? Každý den pro ně jezdil na kole do Chřastavy! Šest kilometrů tam a šest zpátky, protože tam byly vo deset halířů levnější.“

„Milane, kolik stojí vykopání hrobu?“

Díval se na mě dost nechápavě.

„Už ti z toho hrabe, ne?“

„Je to tak drahý?“

„Nech toho a pojď na pivo.“

„Nemůžu. V neděli přijede kupec.“

„Takže Miluše to prodá?“

„Neváhala ani chvíličku.“

„Ani se jí nedivím. Neměla to tu lehký. Když měl Lána svůj den, seřezal je obě.“

„Stavil se tu starej Šíma. Byl najednou jak mílius. Proč prej jsem neřek, že by to koupil jejich Michal.“

„Kecá,“ řekl Milan, „kde by na to vzal? Zadlužil se na auto.“

„Hlavně bych nechtěl vidět, co by z tý chalupy Šimové udělali. Do tohohle krásnýho průčelí,“ ukázal jsem na klenutý štít s opa-

danými ozdobnými štuky, „by narvali plastová okna, protože jsou nejlevnější... chápeš? Takhle to koupí chlápek, kterej má ženu architektku, je celá blázen do venkovskéjch stavení.“

„Tak přijdeš si na chvíli sednout?“

„Vyříd' Kennedymu, že děkuju,“ podával jsem mu prázdný půllitr.

Milan odcházel k hospodě. Otočil jsem se zpátky ke své celodenní práci. Chalupa už budila o poznání lepší dojem. Otevřenými okny protahoval čerstvý vzduch a vynášel ven zatuchlinu, plíseň a sto let starý smutek.

* * *

Zastavil jsem večer na tomašické návsi, ale ztrácel jsem trochu kuráž, jak jsem se blížil k místní hospodě. Vešel jsem, seděl na svém místě v rohu, v modrošedém oblaku kouře, půllitr před sebou. Hostinský pozdravil opatrně, trochu rozpačitě mě sledoval. Objednal jsem si u pultu minerálku a otočil se k Markytovi.

„Co tu chceš?“

„Ty víš co,“ opáčil jsem.

„Pánové, klid,“ pokoušel se do toho vložit hostinský, jeho sympatický úsměv trochu zmrzl.

„Nasrat,“ zabručel Josef Markyta do poloprázdného půllitru.

„Dobře, zaplatím ti.“

„Neprodám svýho tátu, ty šmejde...“

Do hospody přišlo pár chlapů, pil jsem u výčepu minerálku ze skleněné láhve. Hostinský dotočil několik piv. Občas jsem se k Markytovi obrátil. Měl sebevědomý výraz, hrál si s krabičkou cigaret na ubrusu. Naklonil jsem se k hospodskému.

„Kolikátýho v družstvu berou?“

Chvíli sledoval chytrýma, veselýma očima, jak vyndávám z peněženky mince.

„Brali předevcírem, pane...“

Přikývl jsem a otočil se k odchodu.

„Ale...“ zaslechl jsem už v půli cesty ke dveřím, „... nahází to do tejdne do hrací bedny...“ Zastavil jsem se. „... a pak pije na sekeru až do další vejplaty...“

Říkal si to spíš sám pro sebe.

* * *

Dával jsem si vodu u kiosku na budějovickém nádraží, těch litrů vody všeho druhu, co jsem do sebe nalil v tomhle parném létě! Koupil jsem si obloženou housku a čekal na lavičce pod rozpálenými plechovými střechami. Najednou probleskla vzpomínka. Vražedně rychlá, jako ostrý hrot šípu. Žár léta pod plachtou dřevěného stánku. Stojíme pod ní já a Andrea, všude kolem malované hrnečky, džbány a talíře. Hemžení tržiště. Muzika. Kde to mohlo být? Všude, kam jsme spolu jezdili. Potkávali jsme se s kamarády kováři nebo pekaři na náměstích a návších...

Konečně se objevil mezi stanovišti, procházel pruhem ostrého slunečního světla, vydal jsem se za ním. Před jeho autobusem jsem ho došel.

„Nazdar, Pavle!“ zahalekal. „Tak už tě to pustilo?“

„Co jako?“

„Urazil ses, ne? Tam v hasičárně...“

„Nemluv o tom, prosím tě. Vezmeš mě domů?“

Kennedy nechal otevřené dveře, aby to větralo, seděli jsme vpředu na sedačkách, naproti sobě přes uličku.

„Zase ti to kleklo?“ nevěřil.

„Nediv se. Už má svý odslouženo. Jenom tý hrncířský hlíny, co jsme s ním navozili. Zapřáhli jsme vozík a vyrazili s Andreou na druhej konec republiky...“

„Co tam zlobí tentokrát?“

„Spojka. A kdo ví, co tam ještě najdou. Stojí to tady v servisu,“ řekl jsem odevzdaně, „bojím se, kolik to zas bude peněz.“

Do odjezdu scházelo dvacet minut, nezbývalo mi než se projet s Kennedym oklikou po všech možných vesnicích, než se dostanu do Touchova.

„Johnny, něco jsem ti chtěl říct...“

Vyzul si perforované polobotky a natáhl si na chvíli nohy. Podal jsem mu láhev s minerálkou. V zrcadlech jeho pověstných brýlí jsem byl já, autobusy zaparkované kolem a to lesknoucí se vedro.

„... celou dobu, co jsem ji hledal po všech možnejch krchovech, v Tomašicích a okolních vsích, jsem si říkal, že může ještě bejt naživu. I tam na Vysočině jsem byl, kde bydlí její syn s rodinou, celej městskej hřbitov znám nazpaměť... nenašel jsem ji. A teď se podívej!“

Vytáhl jsem obálku a podal jsem mu dopis. Četl a mračil se do toho bělostného listu papíru, který mě už dva týdny strašil v kredenci.

„Takže bába žije?“ vzhlédl ke mně od dopisu, do očí za slunečními brýlemi jsem mu bohužel neviděl. Přikývl jsem a povzdechl si. Opatrně mi podal papír zpátky.

„Já jsem to tušil, fakt...“

„Kolik jí je, proboha...?“ zabručel Kennedy.

„Třiaosmdesát. To není až zas tolik. Asi se nikdy nevdala, příjmení má stejný.“

„Nechceš toho teď doufám nechat?“

„Honzo, já nejsem žádněj fízl, jsem genealog... já mu to říkal, Šrámkovi, krucinál...“

„Volals mu?“

„No jasně. Že prej nic nevěděl, že měl za to, že už dávno nežije... nevím, jestli mu mám věřit.“

„A co se tím mění, mi řekni? Přece nic... Prostě to doděláš, odevzdáš práci, vyinkasuješ peníze a nazdar.“

„Šrámkova stavební firma tam má samozřejmě taky zakázky, na tý Vysočině.“

„To se dalo čekat, ne?“

„Chtěl jsem si to jen ověřit. Dělal přes pět let šéfa stavebního střediska u družstva. Přidružená výroba, jak se tomu tehdy říkalo. Po revoluci vystoupil ze všech funkcí, pak i z družstva. Osamostatnil se. Firma prosperuje, má zakázky různě po Čechách i na Moravě...“

Plahočili jsme se po vesnických zastávkách, vezl jsem se bez jízdenky, jediný klad toho odpoledne. K opěradlu sedačky se mi přilepilo zpocené tričko, probíral jsem se dokumenty v drnčícím autobuse, listoval jsem tou už téměř zapomenutou historií. Skoro už jsem ji měl poskládanou. A v brašně, která ležela na sedačce vedle mě, byl dopis od ženy, která znala ten příběh celý, měla k němu klíč. Svou paměť. A pokaždé když jsem rovnal listiny zpátky do desek, skončil jsem u té jediné věty. Ta nebyla nikde zapsaná. Nevlastnil jsem originál, ani opis, ani kopii. Byla jen vyslovená. Poprvé před desítkami let a přednedávnem znovu v jedné budějovické cukrárně. *Nedonutili mě nenávidět.* To řekl pan Mařánek, bývalý sedlák z Tomašic, jednou v zimě roku 1961, v sednici svého stavení, když už mu zbývalo jen pár dní života.

* * *

V diáři jsem nalistoval poslední srpnový týden. Na čtyřiadvacátého tam byla poznámka TOMAŠICE – HOSPODA. Byl čas vyrazit tam.

Seděl ve svém koutě, v nikotinovém oblaku, v modrákách, za nehty tu svou zatracenou černou práci, v očích mrtvo. Lesklé smutné prázdno. Hostinský mi přinesl k vedlejšímu stolu minerálku. Věděl jsem, že si mě Markyta všiml, že o mně moc dobře ví. Vypil jsem pomalu láhev, pak jsem si dal kávu a tatrunku. Cítil jsem z boku jeho pohled, nervózní poposedávání. Zůstal jsem bez hnutí. Nehnul jsem ani očima, ani koutkem oka. Nepovolil jsem. I on se držel. Zvedl

jsem se k odchodu, šel jsem zaplatit k pultu, dal jsem mu dost času. Ale věděl jsem, cítil, že něco se v tom zakouřeném lokále pohnulo směrem ke mně.

Od toho dne jsem zajížděl do tomašické hospody každý večer. Vystoupil jsem z autobusu, který pokračoval dál oklikou na Budějovice, posedl jsem ve výčepu, vypil vždycky minerálku, jedno kafe a snědl tatrunku. Ten stín se svěšenými rameny tam za mnou se pořád nehýbal. Měl výdrž. Až do sedmadvacátého.

To odpoledne jsem odcházel z archivu, který se už zamykal. Zastavil jsem se v bytě, abych se převlékl, a utíkal jsem na nádraží. Na cestě do Tomašic už jsem znal každou díru, autem i autobusem, pěšky i stopem, každý strom kolem silnice. Vystoupil jsem na návsí, chtěl jsem si chvíli sednout na lavičku a počkat, jestli neuvidím starou Petráskovou, jak jde zalévat hroby. Ale lavička byla obsazená několika náctiletými holkami, seděly na jejím opěradle, nohy na místě pro sezení, pokuřovaly a klábosily. Obrátil jsem tedy své kroky k hospodě.

„Ahoj!“ zaslechl jsem za sebou dívčí hlásek. Otočil jsem se, holky, co okupovaly lavičku, byly tři a jedna z nich Míša.

„Ahoj Míšo,“ vrátil jsem se pár kroků k lavičce, „jak jde život?“

„Tak... normálně,“ potáhla z cigarety. Její kamarádky si mě trochu podezřívavě prohlížely. Chápal jsem to, pro ně už jsem byl starej chlap.

„Vychutnáváte si podvečerní cigáro?“

„Prostě nějak zabíjíme čas, no...“ řekla Míša, „a co ty? Vídám tě tu teď dost často.“

„Sednu si na chvíli do hospody.“

„Ty vole, to je dobrý, jezdit autobusem do hospody,“ řekla hubená holka s odbarvenými vlasy vystříhanými na ježka, zasmála se, rozchichotaly se všechny tři.

„Minule jsem tě viděla, jak si povídáš u hřbitova s babicí,“ podívala se Míša tázavě, na sobě stejné maskáčové kalhoty, černé tričko

potištěné podivným, jakoby rozteklým gotickým písmem, zřejmě název nějaké kapely.

„S babicí...?“

„S babicí Petráskovou.“

„Jó, s Petráskovou, máš pravdu,“ nevěděl jsem najednou co říct, „trochu se s ní znám.“

„Naše máma říká, že to je největší policajt ve vsi.“

„Policajt?“

Míša zamáčkla nedopalek o lavičku a pustila ho z prstů, propadl mezerou mezi prkny na zem; byla tam těch vajglů už pěkná vrstva.

„Že jako ví o všem, co se ve vsi šustne,“ usmívala se Míša, „a to má tedy máma pravdu.“

„Jak to?“

„Když jsem loni začala chodit s Petrem, věděla to první.“

„No jo, pořád šmejdí po vsi,“ přidala se třetí holka, byla asi nejmladší z nich, měla sluneční brýle s masivním černým plastovým rámečkem. Na jejím úzkém hubeném obličejíku se vyjímaly komicky.

„Jestli vona nemá voči i vzadu,“ přidala se ta s barevným ježkem, „třeba je má schovaný pod šátkem, a když ho vodhrne...“ rozchechtaly se všechny tři té představě.

„Naši mi zakazovali s ní mluvit. Je sprostá jak dlaždič,“ pokračovala hubená.

„To je fakt, ty vole,“ řekla odbarvená, „babice mluví sprostějc než já...“

„Vracela jsem se tenkrát večer domů kolem Petrásků zahrady, měla jsem rande s Petrem,“ začala Míša, když utichl smích, „najednou se vynořila za plotem, normálně jsem se jí lekla! Vybafla na mě, jestli...“

Pomlka.

„Co jestli...?“ vyzvíдалa ta hubená na Míše, která se rozesmála, tichý smích jí trhal útlými rameny.

„Nic...“ chichotala se dál Míša.

„Tak dělej, netlem se,“ štouchla do Míši na ježka ostříhaná.

„Ptala se, jestli už jsem ho tam měla,“ řekla Míša. Rozchechtaly se zase všechny tři.

Obrátil jsem se, že zas půjdu.

Míša vytáhla další cigaretu, řekla mi *ahoj*, její dvě kamarádky *na shledanou*. Došel jsem k hospodě a vyběhl těch pár schodů nahoru do lokálu.

Zaregistroval jsem ho už jen periferním viděním, zasedl jsem k volnému stolu pod oknem. On seděl tam jako vždycky. Jako kus nábytku, jako zaprášená kamna v rohu, kterých si nikdo nevšímá, která tam prostě jsou. Odjakživa. Minerálka a tentokrát navíc i naložený sýr a dva krajíce chleba. Minuty se ploužily. Večerní osazenstvo se teprve scházelo. Ale já jsem byl klidný. Dojedl jsem. I na kávu s tatrancou došlo. Registroval jsem ty záchvěvy, tu trhavou nervozitu ramen a rukou. Věděl jsem, že tentokrát nepřiletí kus železa. Už to bylo na spadnutí. Zmačkal jsem papírek od tatranky a položil ho do prázdného popelníku. Pak se zvedl, v půli mé kávy. Přikolíbal se, odsunul židli u mého stolu a sesunul se na ni. Nepodíval jsem se na něj, dopíjel jsem ze šálku preso s mlékem. Koukal na mě jako pes, upřeně, cítil jsem to. Když jsem k němu zvedl oči, uhnul pohledem na můj šálek, na ubrus a pak zase na okamžik spočinul na mně.

„Máš to tady?“ zeptal jsem se po chvíli. Přikývl.

„Kde?“

„Ve výčepu, pod pultem...“ zamával na hostinského. Ten přinesl k našemu stolu igelitovou tašku a podal ji Markyťovi.

„Kolik dáš?“ zeptal se chrchlavým hlasem.

„Nejdřív ukaž.“

Vytáhl tašku, byla přetažena červenou zavařovací gumou. Kolem cinkal hrací automat, dva chlapi v tričkách a v montérkách házeli šipky do terče, který svítil do přítmi lokálu červeným digitálním ukazatelem.

„Už jsem ti prachy jednou dal,“ řekl jsem, Markyta položil tašku na stůl, funěl a šátral v kapse modré pracovní blůzy po zapalovači. Vyfoukl mi kouř do tváře.

„To bylo za tu druhou...“

„Tu jsem ti vrátil.“

„Mohs ji mít...“ řekl a bouchl lehce pěstí do stolu. Tašku si položil zpátky na klín.

„Dobře, za pět set.“

„To je málo. Chci tisíc,“ zareagoval okamžitě.

„Řek jsem pět set.“

Chvilí jsem čekal, pak jsem sáhl do brašny a vytáhl bankovku, položil ji na ubrus a pomalu jsem ji k němu přisunul.

„Ještě jednu,“ řekl.

„Ne, ne. Tady máš pětistovku.“

„Jsou dvě, ty kroniky.“

„Seš Tatar, nebo co?“ utrl jsem se na něho. „Tu první jsem ti vrátil, nechci ji.“

„Nemluvím o tý první. Ta druhá má dva díly.“

Stáhl jsem pětistovku zpět. Škubl sebou. Chvilí jsme tam naproti sobě dřepěli. Jako staří kumpáni, kamarádi z mokré čtvrti. Pak jsem vyhodil na stůl tisícikorunu. Zašklebil se. Prodal tátu za tisíc korun, vzpomněl jsem si na jeho vlastní slova. Vzal jsem si od něho tašku, nahmatal jsem pod igelitem dva hřbety, dvě knihy. Stará zpuchřelá zavařovačka byla napjatá k prasknutí.

„Ať ti to nevystřelí voko,“ chraplavě se zasmál Markyta a už nesl tisícovku k výčepu.

Vypadl jsem ven a na čerstvém vzduchu tomašické návsi jsem se chvíli zastavil a nadechl se. Lavička u zastávky už byla opuštěná, vzal jsem to zkratkou za ves na polní cestu, brašnu s laptopem přes rameno a igelitovou tašku v ruce. Na stráni, odkud byl trochu výhled do krajiny, jsem si sedl do světla zapadajícího slunce, pozdní sluneční lázeň ze mě smývala temné stíny. Položil jsem se na vyhřátou

zem, pichlavá stébla jsem cítil přes tričko v zádech. Vůně a zvuky překotného života v trávě, horké proudy nad loukou, vlastní nehybnost mě uklidňovala. Chvilí jsem si hrál s fialovými a červenými kruhy za víčky, pak jsem otevřel oči a položil si zabalené knihy na kolena. Lehká nervozita mi zase roztrásla prsty.

Pod igelitem bylo cítit plíseň, vytáhl jsem knihy na boží světlo. Byly zachovalé, jenom ten lehký plesnivý závan. Odřená vybledlá vazba, původně tmavočervená se zlacenou ořízkou. Druhá byla trochu menšího formátu, šedomodré desky, nápis PAMĚTNÍ KNIHA. Odložil jsem ji do trávy, začínala rokem 1958 a poslední zápis byl pořízen v létě 1973.

Nervózními prsty jsem otevřel desky té první, červené knihy. Silný papír posetý zažloutlými flíčky, na spodních okrajích osahaný.

PAMĚTNÍ KNIHA OBCE TOMAŠICE S OSADAMI ČERNÁ HŮRKA A SMRČÍ

ZALOŽENA V R. 1924

PAMĚTNÍ KNIHA ČÍTÁ 200 UZAVŘENÝCH STRAN

KNIHU TUTO JEST VŽDY V MĚSÍCI LEDNU KAŽDÉHO ROKU NA OBECNÍM ÚŘADĚ K VEŘEJNÉMU NAHLÉDNUTÍ VYSTAVITI.

ZÁPISY KONAL: JAROSLAV MATĚJKA, ŘÍDÍCÍ UČITEL V. V.

Za tímto jménem bylo jiným písmem připsáno: *Od roku 1937 zapisoval Václav Markyta, domkář čp. 28. Zápisy končily rokem 1957.*

V kronice bylo založeno několik výstřížků z regionálního deníku Jihočeská pravda, krátké články z mnohem pozdější doby, nejspíš ze sedmdesátých let. Jeden o výročí 25 let zemědělského družstevnictví v obci Tomašice. Pod články jméno autora: *V. Markyta*. Dále byl založen zažloutlý list papíru s rozpitým kulatým razítkem obce a několika podpisy: *Letopisecká komise obce Tomašice*. Tři jména a kronikář. Pak několik dalších listin s razítky, přelétl jsem je zběžně očima. A konečně obálka, vylisovaná v deskách kroniky jako

zežloutlý lístek ze stromu. Opatrně jsem si nastavil obálku před oči, aby se mi snad nerozpadla v prstech. Inkoustem nadepsaná adresa: *MNV Tomašice*. Skloněný rukopis, byl mi povědomý, oblá písmenka. Napětí ve mně vzrůstalo. Otřel jsem si zpcené prsty o kalhoty, chvíli jsem počkal, ale nedočkavost mě poháněla a trhala moje pohyby. Vyňal jsem z rozříznuté obálky složený list. Otevřel ho. Pohled mi padl okamžitě na dolní polovinu popsané stránky. Byl tam. Její podpis. *ROZÁLIE ZANDLOVÁ*. Srdce mi tlouklo, přejel jsem očima obsah. Nadpis byl větším písmem: *OZNÁMENÍ*. Jako ve školní slohové práci, napadlo mě. Potom šest řádků rukopisného textu. Papír s hrubou strukturou, nebyl to dopisní papír. Na levém okraji byly znát jemné nerovnosti. Zřejmě kdysi utržen přes ostrou hranu. Jednoduchým jazykem a slohem vyvedené upozornění na pravidelné schůzky několika občanů obce za účelem hraní hazardních her. Žádná jména. Jen označení místa: *Pila „U Šilhavých“, osada Smrčí*. V pravém horním rohu dopisu stejným rukopisem datum 10. 1. 1953.

Otevřel jsem notebook, našel v paměti adresář s naskenovaným dopisem, který mi nedávno došel na starou adresu. Položil jsem otevřený dopis na klávesnici a podíval se na monitor. Zatajil jsem dech a soustředil se. Podpisy se téměř shodovaly, podobné písmo obou dopisů. Nebylo pochyb o tom, že je psala stejná ruka.

Kennedy

V sednici byl stín, ale přesto horko, seděl jsem do půl těla vysvlečený u kuchyňského stolu. Na něm rozevřenou kroniku. Obracel jsem ty zatuchle čpící stránky, drsné na omak, prokvetlé světlými skvrnkami a popsané úhledným rukopisem Václava Markyty. Pečlivě narýsované okraje, za čárou napravo hesla, jako třeba SPOLKY, STAVY DOBYTKA, SKLIZEŇ... Namátkou jsem se zastavoval u letopočtů, jmen.

V roce 1937 novopečený mladý kronikář k heslu UDÁLOSTI zapisal:

14. 9. ZEMŘEL NÁŠ PRESIDENT OSVOBODITEL T. G. MASARYK. JEST VŠAK PRO NÁŠ VENKOV NESMRTELNÝ!!!

V roce 1938 byl u hesla POČASÍ pořízen tento zápis:

ZE 7. NA 8. 11. ZASÁHLO TOMAŠICE ZEMĚTŘESEŇÍ, KTERÉ PŘIVEDLO MNOHÝM DOMÁCNOSTEM OČIVIDNÝ POHYB OBRAZŮ NA ZDÍCH. KOLUJE MEZI LIDMI POVĚST, ŽE JEST TO PRVNÍ OTŘES HITLEROVY ŘÍŠE.

Další zápis zněl takto:

V R. 1940 NA PŘÍKAZ MINISTRA ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY MUSÍ BÝT TATO PAMĚTNÍ KNIHA ZASLÁNA OKRES. ÚŘADU V Č. BUDĚJOVICÍCH A JÍM DO ARCHIVU ZEMĚ ČESKÉ. OBECNÍ KRONIKÁŘSTVÍ TÍM V NAŠÍ OBCI USTÁVÁ.

Podrobný zápis z válečných let byl učiněn dodatečně.

Z listopadu roku 1945 mě zaujaly tyto řádky:

LIDOVÝ SOUD V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH ODSOUDIL Z NAŠÍ OBCE ZA ZLOČIN UDAVAČSTVÍ ŠRÁMKOVOU BOŽENU KE SMRTI PROVAZEM.

V roce 1946 Václav Markyta zapsal:

V KVĚTNU ZŘÍZEN V OBCI TELEFON.

27. ČERVNA USTAVEN NOVÝ MNV:

PŘEDSEDOU: KAREL ŠOUCHA (KSČ)

ZÁSTUPCEM: LADISLAV VRANEC (LS)

POKLADNÍKEM: JAROSLAV HONSA (SD)

SOCIÁL. REFERENTEM: PETR ŠRÁMEK (SD)

KULTURNÍM REFERENTEM: VÁCLAV MARKYTA (SD)

Zápis u hesla VÝROČÍ z roku 1948:

PAMÁTNÝCH UDÁLOSTÍ R. 1848, ZEJMÉNA ZRUŠENÍ ROBOTY A OSVOBOZENÍ SELSKÉHO STAVU, VZPOMENUTO BYLO NA VEŘEJNÉ OSLAVĚ 11. 9. 1948.

Následovalo heslo OSVĚTOVÁ KOMISE:

PODLE NOVĚ VYDANÝCH SMĚRNIC O VEDENÍ OBECNÍCH KRONIK PEČUJE NYNÍ O VEDENÍ KRONIKY OSVĚTOVÁ KOMISE. FUNKCÍ OBECNÍHO KRONIKÁŘE I NADÁLE POVĚŘEN KULTURNÍ REFERENT MNV VÁCLAV MARKYTA, ČP. 28. DO KRONIKY MAJÍ BÝT ZAPISOVÁNY UDÁLOSTI V OBCI, HLAVNĚ TY, KTERÉ VYSTIHUJÍ ÚČAST OBCE PŘI BUDOVÁNÍ SOCIALISMU.

První zápis roku 1950:

PROPAGAČNÍ PLAKÁTY NA OBECNÍM HOSTINCI OHLAŠUJÍ NÁSTUP PĚTILETKY.

Zápis u hesla VĚDA:

NAŠE ZEMĚDĚLSKÁ VEŘEJNOST PODLE VZORU SOVĚTSKÝCH KOLCHOZNIKŮ SE ROZHODLA UMĚLE OPLODŇOVAT KRÁVY.

Rok 1953 začal tímto zápisem:

DNE 5. 3. 1953 ZEMŘEL VELIKÝ PŘÍTEL NAŠEHO LIDU A UČITEL LIDSTVA J. V. STALIN. JEHO POHŘBU SE V MOSKVĚ ZÚČASTNIL I NÁŠ PRESIDENT K. GOTTWALD, KTERÝ SE CESTOU NACHLADIL, ROZNEMOHL A 14. 3. 1953 ODEŠEL ZA SVÝM VELKÝM UČITELEM.

Obrátil jsem blok stránek, psal se rok 1957:

V TOMTO ROCE SI KOUPIL TELEVIZOR FR. BOUDA, ČP. 10. OBRAZ I ZVUK JE ČISTÝ.

Ale to už byla Rozálie dávno pryč ze vsi. Uvědomil jsem si, jak jsem se nechal unést listováním v kronice. Léta šustila mezi mými prsty a stoupal z nich pach zatuchliny. A mezitím stejný rukopis, co plakal za Masarykem, oplakal Stalina i Gottwalda, sám Markyta už v závorce za jménem neměl SD, ale KSČ. *Strany se sloučily*, jak psal na jednom místě svých letopisů. Ty nejzajímavější zápisy mě teprve čekaly, letmo jsem je minul, ale nikam mi neutečou, to jsem věděl, heslo JZD za svislou čárou bylo skoro na každé stránce. Zaklapl jsem rychle knihu. Ne, ty litery vykroužené vybledlým inkoustem odtud jen tak nezmizí. Už patřily mně.

Vstal jsem od stolu a přešel k otevřenému oknu, opřel jsem se lokty o teplé hladké dřevo a díval se na usychající jeřáby naproti, na liduprázdnou silnici, rozdrolený starý asfalt se suchými trsy trávy ve škvírách. Pár vrabců rozvířilo prach, jinak se nic nepohnulo v tom vedru, které dusilo náves. Zleva od kostela, kam už jsem nedohlédl, se rozeznával hluk motoru, zesiloval a pak zaskřípěly kamínky písku na silnici. Všechno bylo slyšet, otevírající se dveře, pár hlasů, tiše pokašlávající motor. Půl čtvrté odpoledne, malátně jsem zvedl hlavu k nebi, sluneční kotouč stál někde nad štítem chalupy. Ospale jsem mhouřil oči, stačilo vyskočit z okna a byl bych na návsi, na tom vrzajícím písku, pohřbený v žáru a světle srpnového odpoledne, ale neměl jsem sílu ani zdvihnout víčka unavených očí.

Motor zachrchlal, uviděl jsem modrobílý autobus, jak se pomalu sune doprostřed návsi, viděl jsem Kennedyho za volantem, jeho zrcadlové brýle a jak přežvykuje. Jenom jsem chabě zvedl ruku na lokti, otevřel dlaň a roztáhl prsty na pozdrav. Autobus zastavil přímo proti mistrovu stavení, otevřely se dveře, motor zhasl. Kennedy seskočil elegantně po schůdkách na silnici, se svou bohatýrskou postavou, rozepnutá modrá košile a ručník přehozený za krkem. Jedním jeho koncem si otřel čelo, brýle vysunul nahoru do vlasů. Usmíval jsem se, jak se blížil k oknu. Stoupl si naproti mně, opřel se o parapet.

„Chceš napít?“ zeptal jsem se místo pozdravu, „mistr ráno uvařil kotel černýho čaje.“

Došel jsem ke kamnům pro oprýskaný hnědý hrnec, byl ještě z poloviny plný vlažného čaje. Postavil jsem ho na okno a Kennedy popadl naběračku, která z něj koukala, a několikrát ji do sebe obrátil.

„Dík. Je to lepší než ta voda pořád. Už jsem za celej den napitej jak žába...“

Odfoukl si a ještě jednou si otřel čelo. Zíral pár vteřin dovnitř na kuchyňský stůl celý pokrytý lejstry, na nich otevřená kronika, vedle můj notebook.

„Co je s tebou?“ zeptal se.

„Nic, co by bylo?“

„Neukázal ses v hospodě ani nepamatuju.“

„Mám práci.“

„Nekecej...“

„Nemám čas s váma vysedávat a chlastat pivo.“

„To jsou výmluvy.“

„Navíc nemám pořád auto, jezdím autobusem nebo stopem.“

„Jak jsi s ní daleko?“ zafuněl mi do tváře.

„Myslíš se zakázkou? S těma sedlákama?“ otočil jsem se ke stolu plnému papírů.

„Ale ne,“ nedočkavě trhnul hlavou a zašklebil se, „myslím s tvoují pihovatou blondýnou.“

„Hele, Johnny...“

„No tak, nevytáčeš se ksakru. Co se děje?“

„Máš tam lidi, ne?“ pohodil jsem hlavou směrem k autobusu uprostřed návsi.

„Pavle...“ povzdechl si Kennedy a neúnavně v čelistech zpracovával žvýkačku, provokativně mi koukal z několika centimetrů do očí, až jsem udělal krok zpátky do sednice, „ty dvě báby vepředu, ty už fakt nikam nechvátaj, věř mi, nemaj kam. A Brožovic kluci vzadu jsou fotbalisti, jedou na trénink, kterej začíná až o půl pátý. Tak to nezamlouvej, laskavě.“

„O víkendu jsem byl za klukem v Brně, vlakem jedeš půl dne. Pak dva dny v Litoměřicích, v archivu. Zbytek tejdne v Třeboni.“

„Z tebe aby všechno páčil, ty vole. A co teda? Pořád tě vozí po vsích?“

Zamyslel jsem se, jako bych byl v tom okamžiku na deseti místech najednou, Černá Hůrka, Tomašice, Smrčí, rozptýlená pozornost mi zavedla pohled na oprýskávající okenní rám, barva vybledlá roky a sluncem, mrazy a dešti, najednou mysl přeskočila na Jirchův zpuštělý statek v Tomašicích, Mařánkův grunt, pak najednou Daniela v šortkách a kloboučku proti úpalu...

„Už odjela. Byla tu jen dva tejdny.“

„Tys ji nechal odjet? Jen tak?“

„Ještě se v Třeboni zastaví. Nemá ten rodopis hotovej.“

„Na to se neptám, kurva, jestli má hotovej rodopis. Co je s ní? Má zájem?“

„Pořád tak jako jemně dorážela,“ řekl jsem potichu.

„Tak po ní vyjed, ne?“ kroutil hlavou Kennedy, „na co čekáš?“

„Já chci, aby mi dal každej svatej pokoj...“

„Mluvíš, jak kdybys měl jít do důchodu. Podívej se na sebe, seš fakt zralej na pár přes držku.“

„Já mám malýho Hynka. Jsem rád, když si můžu udělat čas na něj.“

„Neser mě,“ štouchl do mě Kennedy.

„Nechci si začínat s někým jen proto, že se tady zrovna vyskytl.“

„Nemusíš brát všechno tak smrtelně vážně, ty vole. Vona to tak brát taky nebude, neboj... Jaká vlastně je? Co ti o sobě řekla?“

„Pořád něco říkala... je single, něco přes třicet, jezdí sem z Prahy.“

„Není to taky umělkyně?“

„To ne. Ale silně mi to připomíná, když jsme s Andreou začínali... navenek je to ona, ale jinak vůbec ne.“

„Když ty o všem moc přemejšlíš.“

„Byl to pro mě hodně zvláštní pocit...“

Díval se na mě, spíš unaveně než zvědavě. S ručníkem přehozeným za krkem vypadal, jako kdyby se k nám do chalupy přišel vykoupat.

„... prosil jsem tehdy Andreu, ať neodchází. A teď jako by ta samá přišla zpátky a flirtovala se mnou, ale přitom to vůbec není stejný...“

„Ty už se probud, vole...“ Kennedy mi zaklepal kloubem ukazováku na čelo, ještě se napil čaje a podal mi naběračku. Taky jsem si loknul a díval jsem se, jak odchází k otevřeným dveřím autobusu. Na půl cesty se zastavil a otočil se ke mně.

„Už máš ten slavnej dopis? Od tý báby?“

Jako by do mě píchl, rozhlédl jsem se kolem.

„Neřvi tady na celou náves, prosím tě...“

Zakroutil hlavou a mávl rukou. Pak se přece jen o pár kroků vrátil.

„Jo, pro ten velkej šutr sjedem někdy v noci,“ řekl o poznání tišeji, „dám ti vědět.“

Nastoupil, zavřel za sebou dveře a nastartoval. Ve špinavém oblaku zmizel pomalu autobus a slunce bylo na své nebeské cestě ještě hodně, hodně vysoko.

Ohlasy na Rozálii Zandlovou

Dostal jsem se do Tomašic až odpoledne, v krámu jsem se tentokrát ukázal schválně, koupil jsem si vodu a dva rohlíky. Pozoroval jsem její tvář, žádné pohnutí, když mě uviděla, nezavedla řeč na to, co mě zajímalo minule. Naopak zase měla ten trochu zlostný výraz v obličejí. Už mi to bylo celkem jedno.

Vyšel jsem na náves. Znal jsem ji nazpaměť, už navždycky. Vzpomněl jsem si, co mi řekl první člověk, kterého jsem toho léta v Tomašicích oslovil. *Je tu plno závisti, pomluv. Vždycky to tady tak bylo...*

Jak asi vypadala náves koncem zimy roku 1953? Co asi dělali místní, když časně zrána stěhovali rodinu sedláka Jirchy? Někteří se asi báli, jiní mu to přáli. Nikdo se neodvážil nic udělat. Sousedé z vedlejšího čísla prý pomáhali nakládat na vůz. A ostatní? Oči za záclonou, ve škvíře mezi vraty?

Jako bych si to sám přivolal, vzal mě někdo prudce za rameno. Hrklo ve mně, otočil jsem se a díval se do tváře plné vrásek, z úst zasvítil zlatý zub, ten starý pán měl na hlavě beztvarý baret vybělený sluncem. Hůl, o kterou se předtím opíral, držel v půli a zaobleným držátkem mi mířil na bradu, zaklonil jsem hlavu, ustoupil o krok.

„Co to děláte...?“

„Až si příště budeš pouštět hubu na špacír, mladej,“ tlačil mi tvrdé držadlo hole do krku, „až budeš mojí vnučce zase něco vyprávět, tak si vzpomeň, že dostaneš touhle holí po palici!“

„Vo co vám jde?“ ustoupil jsem a rukou odstrčil hůl namířenou proti mně.

„To, cos napovídal naší Míše o mým tátovi! To jsou sprostý pomluvy, víš o tom hovno, tak příště drž hubu!“

„Uklidněte se laskavě.“

„Každýho tady ve vsi se zeptej na Karla Šouchu...“

„To taky dělám...“

„... a uslyšíš,“ pokračoval zvýšeným, roztřeseným hlasem, „uslyšíš, ty parchante, co můj táta udělal pro obec! Družstevní prádelna, telefon, asfaltový silnice, peníze pro včelaře, zahrádkáře, to všechno táta zařídil na okrese! Kde bysme bez něj dneska byli!“

Mlčel jsem, diskuse by neměla cenu. Zdálo se, že už trochu vychladl, došel mu dech, jenom jsme se chvíli přetlačovali pohledy.

„Za tohle, ty smrade, tě příště dáme k soudu!“

„Jo, to bude nejlepší, pane. A teď už mě nezdržujte, nemám na vás čas!“

Ještě jsem za sebou uslyšel pár dalších výhrůžek, na opuštěnou návěs ten křik nikoho nevyhlákal. Stařík stál pořád na místě, asi svůj výstup považoval za dostatečnou satisfakci. Já jsem pomalu odcházel. Vzpomněl jsem si, proč jsem vlastně přijel. Šel jsem nazdařbůh tím směrem, kudy po našem posledním setkání odcházela paní Petrásková. Došel jsem ke strouze zarostlé zelení, na dně bylo slyšet potůček, tenounký proud vody, tiché šplouchání. Bylo sucho.

Nahlížel jsem přes nízký plůtek do oken stavení, obešel jsem zahradu a vrátil se druhou stranou. Zachytil jsem v zádech a potom v boku cizí pohled. Pomalu jsem se otočil. Seděla na lavičce před vchodem do předzahrádky vedlejší chalupy. Netrefil jsem se o jedno číslo popisné. Dívala se před sebe, bez pohnutí. Nechala mě dojít až k sobě. Popřál jsem jí dobrého dne. Vtom se v otevřených dveřích objevila žena, kolem padesátky, silné postavy, v nějakých sportovních šortkách s lampasy a volném umazaném tričku.

„Už jste tu zas? Teda babi, máte mladýho milence...“

Poslední slova té věty a zvonivý smích už zněly odněkud z chodby, paní byla pryč, jen prázdný vchod. Byl to okamžik.

„Já se omlouvám, že pořád votravuju,“ zasmál jsem se přiškrceně.

Podívala se trochu pobaveně, aspoň se mi to z výrazu tváře pod šátkem zdálo.

„Už vám neřeknu ani prd,“ pronesla namísto pozdravu. Ruce strčila do kapsy u zástěry, bylo to trochu komické gesto odporu, trochu se vsedě narovнала.

„Minule jste říkala, že tyhle starý historie už nikoho nezajímají.“

„Vždyť je to taky pravda,“ řekla. Trochu jsem ji znejistěl.

„Ale mě zajímají, paní Petrásková,“ nedal jsem se odbýt.

„A co vás pořád zajímá?“ zaskřehotala a prohlížela si mě.

„Václav Markyta,“ vyslovil jsem rovnou tohle jméno, zaskočil jsem ji.

„A co je s ním? Vždyť je dávno mrtvej... nemyslíte jeho syna?“

„Ne, Josefa znám.“

„Ten už je vlastně taky mrtvej,“ řekla a mávla rukou. Překvapilo mě, jak to bylo pravdivé.

„Psal kroniku...“

„A no jó,“ skočila mi do řeči. „Venca, ten měl vždycky čas na takový voloviny. A hlavně nikdy nevěděl co by. Chtěl bejt zadobře se sedlákama a chtěl bejt taky dobrej na vejboře. Jo, tak to bylo.“

„Kamarádil se Šouchou?“ nadhodil jsem otázku.

„Pche... Šouchu nemoh ani vystát. Jenže se ho bál. Skoro všichni se ho tu báli.“

„A jak to s ním bylo, se Šouchou?“

„Vždycky chtěl bejt hospodář, dávno před válkou. Chtěl bejt rovnej s velkejma sedlákama, ale smáli se mu. Jircha i Kubach, ty oba měli nějaký grunty! Šoucha měl pěkný hovno! Leda kozí chlívek na dvorku...“

„A Venca Markyta měl někoho na vejboře?“

Čekal jsem, slunce opřené do mé tváře, ona ve stínu zápraží. Bylo to tam, za tím vrásčitým čelem, to jsem věděl. Všechno, lidi ze vsi, staré křivdy, pomluvy, pravdy...

„Kamarádil s Honsou, co seděl na MNV v kanceláři.“

„A ten ho nechal po osmaštyrycátým psát kroniku, přestože Šoucha rozhlašoval, že Markyta je politicky nespolehlivej. Že to tak bylo?“

„Byl v jiný partaji, no.“

„Byl nejdřív sociální demokrat,“ řekl jsem, „a pak komunista.“

„Jo, tak to bylo. A po osumašedesátým ho zase vyhodili.“

„Paní Petrásková,“ nechal jsem krátkou pomlku před otázkou, „chodil Venca Markyta za Rózinou Zandlovou?“

„No jéje...“ vyprskla stařena, „za Rózinou chodilo kluků...“

„A co ten Markyta?“

„Hovno! Co by?“

„No tak...“

„Musel si nechat zajít chuť. Měl pár hektarů, kde nic tu nic,“ zasmála se řezavě stará Petrásková, „a to se povídalo, že si chtěl osvojit toho jejího parchanta.“

„A dál?“ pobízela jsem ji.

„Dál nic, do prdele!“ odsekla zlostně. Stál jsem trpělivě u lavičky.

„Chlapi v hospodě se mu smáli, prej jí posílal zamilovaný psanička po malejch holkách, co běhaly po vsi.“

„A kdo z chlapů ještě za ní chodil?“

Náhle vstala z lavice, popadla hůl a zašermovala s ní před sebou, ze strany na stranu. Pochopil jsem, že jsem to asi s dotěrností přehnal. Odkráčela zahrádkou ke dveřím. Zmizela a zabouchla za sebou. Stál jsem tam ve slunci, nevěděl jsem, jestli ještě přijde, obcházel jsem chvíli kolem plotu a pak šel pomalu zpátky na náves. Nikde nikdo, po rozkaceném dědečkovi mladé Míši ani památky. Zastavil jsem se až před hřbitovem. Strčil jsem do vrátek a vešel do stínu staletých lip. Bloudil jsem mezi náhrobky a černými kříži. Četl jsem jména a letopočty pochovaných. Leželi tu všichni, o kterých jsem zatím věděl. Všichni milenci a nápadníci Rozálie Zandlové. Padla na mě tíseň a musel jsem honem na slunce, vyšplhat se na nejbližší kopec.

Na mezi nad vesnicí jsem vytáhl Markytovu kroniku, tahal jsem ji pořád s sebou jako nějaký blázen. Obracel jsem drsné listy ohmatané při okrajích. Někde to tam bylo, nemohl jsem si vzpomenout, kde přesně. Procházel jsem hesla za čarou při pravém okraji stránek.

Až jsem konečně narazil na odstavec LIDOVÉ ZVYKY. Pode mnou náves, ten hlouček chalup. Začetl jsem se do staré knihy.

V naší obci bývalo zvykem, že mladí hoši za noci vápnem a štětkou dělali pěšinky, cestičky od milého domu ke stavení, kde bydlela ona. Říkalo se jim „námluvné pěšinky“. Když potom vyšlo slunce, mládenec byl prozrazen, kam tajně chodí na líbánky. Pak bylo třeba vody a dobrého koštěte, aby hoch prozrazenou cestu rozmetl.

Všechno jsem měl jako na dlani, dole pod strání celá ves. Tak nějak to muselo vypadat i tehdy, před padesáti šedesáti lety. Jen nízký, dlouhý kravín za vsí, ten postavili až někdy v sedmdesátých letech. A silážní jámu vedle.

Vrátil jsem se pohledem k návsi pode mnou. Stačilo si jen představit ty bílé čáry. Nejvíce jich vedlo do Kubachova statku, čp. 23. Tam Rozálie jako děvečka u sedláka bydlela přes dva roky. Jedna vápenná cestička vedla od stavení čp. 28, kde bydlíval Václav Markyta. Další šla od chalupy z druhé strany návsi, od Sládků, čp. 5. A zároveň do tohoto stavení, kde Rozálie sloužila ještě před válkou, vedla bílá cestička zase opačným směrem z čp. 23. Francek Kubach si nakonec Rozálii sice nevzal, ale chodil za ní podle Petráskové už tehdy ke Sládkům. Dlouhá námluvná pěšinka vedla přes pole z Černé Hůrky, čp. 9, nějaký Šimon Jůza. Zmínil ho starý pán, který si vzpomněl na Rozálii, když mi podával jablka přes plot. Kolik by těch cestiček namalovaných vápnem asi bylo? Celá pavučina bílých čar. Těch věder vody a těch košťat, než by je tehdejší kluci ze vsi rozmetli.

* * *

S barevnými samolepicími papírky v kronice Tomašic jsem stál u kopírky. Za každou záložkou kus té selské historie. Venku za výkladem polepeným reklamními nápisy projížděla auta, nárazy horkého vzduchu, hluku a smogu pokaždé, když se otevřely prosklené dveře kopírky.

Zápisy z počátku padesátých let se hodně týkaly událostí, které mě zajímaly.

PŘI MNV ZVOLENA NA SCHŮZI RADY TRESTNÍ KOMISE SLOŽENÁ Z PŘEDSEDY A DVOU ČLENŮ. ZABÝVAT SE MÁ PŘEČINY ROLNÍKŮ PROTI STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÉ POLITICE, HOSPODÁŘSKÝMI A KRIMINÁLNÍMI DELIKTY.

První zápis o trestech byl hned na další stránce:

ZA NESPLNĚNÉ PŘEDEPSANÉ DODÁVKY V R. 1950 DOSTALI NĚKTERÍ ZEMĚDĚLCI PENĚŽITÉ POKUTY, KTERÉ BYLY ZMĚNĚNY V TRESTY ODNĚTÍ SVOBODY. JAKUB JIRCHA ČP. 8 NA 36 DNÍ, JOSEF SLÁDEK ČP. 5 NA 5 DNŮ, JAN MARÁNEK ČP. 11 NA 27 DNÍ, FRANT. KUBACH ČP. 23 ROVNĚŽ NA 27 DNÍ.

Z přístroje vyjízděly věrné barevné kopie, Markytův rukopis, který už jsem důvěrně znal, dokonce bledé skvrnky v papíru vystávaly na okopírovaných stránkách.

SOUKROMÝ OBCHOD LAD. BERANA BYL JIŽ OD JARA ZMĚNĚN NA PRODEJNU KONSUMU „ROVNOST“.

Listy ještě teplé z kopírovacího přístroje jsem rovnal do desek.

ZEMĚDĚLCI SOUSTAVNĚ POUČOVÁNI NA SCHŮZÍCH, TISKEM I OBEČNÍM ROZHLESEM, ŽE JEDINÝM VÝCHODISKEM Z NESNÁZÍ VENKOVA JE SPOLEČNÁ DRUŽSTEVNÍ PRÁCE. ROLNÍCI VŠAK LPĚJÍ NA HOSPODAŘENÍ SOUKROMÉM, PŘÍPADNĚ NA DOSAVAD OB-
VYKLÉM SDRUŽOVÁNÍ DOBROVOLNÉM. JEN POMALU PŘÍCHÁZEJÍ K POZNÁNÍ, ŽE NELZE JINAK NEŽ SE PODROBIT.

Bylo to spíš povzdechnutí, Václav Markeyta v té době ještě nepoužíval slova jako kulak či dobová politická hesla a ustálená slovní spojení. V jednom zápise si dokonce posteskl zřetelněji:

ROZDĚLENÍ DODÁVEK NA ROK 1951 DÁNO ZEMĚDĚLCŮM NA VĚDOMÍ A SMLOUVY K PODPISU JIŽ 17. 1. ROZPISY VYKONÁNY PODLE SMĚRNIC – TŘÍDNĚ. VYSOKÉ DODÁVKY UNAVUJÍ UŽ I ROLNÍKY S VÝMĚROU KOLEM 10 HA.

Rok 1952 byl na vsi rušný, zkopíroval jsem stránku s tímto zápisem:

ČÁSTEČNÝ ROZKLAD JZD II. TYPU V TOMAŠICÍCH, DOBRÁ POLOVINA ČLENŮ DRUŽSTVA PŘI PODZIMNÍCH PRACÍCH ZAČALA PRACOVAT ZASE SAMOSTATNĚ.

Se složkou plnou dokumentů jsem vypadl na ulici do výhně města. Měl jsem pocit, že všechno už se uzavírá a že už se těch věcí snad brzy zbavím.

Mistr Karásek zase vařil na plotně brambory. Lehl jsem si na váleudu a zavřel oči. Hádal jsem, kdo se dnes pro nás zastaví a vytáhne nás s mistrem na pivo. Pod víčky už mi bloudily snové obrazy, bylo tak snadné povolit únavě a nechat se vtáhnout do spánku. A když už jsem dávno nečekal, že nám někdo zaťuká na okno, přece jen se kdosi objevil. Otevřel jsem oči, v otevřeném okně stál mladý Šíma a řval na mě z plných plic, dlaněmi se opíral o parapet.

„Tohle ti nezapomenu! Nikdy! Dobře jsi věděl, že o Lánovo chalupu máme zájem. To je podraz!“

„Miluše to rozhodla, ne já,“ posadil jsem se na válendě a mžoural na Šímu, dobrovolného hasiče, na jeho portrét z anfasu v okenním rámu.

„Všichni to říkají, že tady z týhle vsi chceš udělat skanzen!“

„To jsou hlouposti...“

„Vydělal sis? Kolik ti to hodilo?“

„Jardo, mě to mrzí, ale ona prostě dala přednost vyšší nabídce...“

Hluk přivedl do kuchyně mistra. Nebo šel možná jen zkontrolovat brambory.

„Mám tě plný zuby, co se mezi nás sereš?“

„Hele, uklidni se! Za kolik sis myslel, že tu chalupu koupíš? Stejně bys na ni neměl...“

„Jak můžeš tvrdit, že já na něco nemám? Zrovna ty... To ty máš pořád hovno. Žiješ tu jak příživník!“

„Co tu řveš, Šímo?“ zeptal se s klidem mistr Karásek.

Šíma se zarazil a měl se k odchodu, ale ještě si zahulákal.

„Pane Karásek, dejte si na něj pozor! Tváří se jako svatej, ale je pěkně vychcanej... Abyste jednou nelitoval!“

Nechal nás na pokoji. Bez pozdravu odešel. Vstal jsem po té krátké dřímotě jak omámený. Ten výstup se Šímou mě trochu probral.

„Já se vždycky snažím všem odpouštět, ale mně neodpustí nikdo nic,“ řekl jsem mistru Karáskovi, „je to spravedlivý?“

Stál u plotny a tahal zrovna po jejích plátech velký hrnec, z kterého se kouřilo. Asi mě neslyšel.

* * *

Časté výjezdy do krajského města mě v těch hiccích ničily, zdržovaly mě, ale zdálo se, že už se pro mě případ Tomašice opravdu chýlí ke konci. Vláček z Třeboně přijel o hodinu dřív, než jsem potřeboval, a tak jsem měl uprostřed všeho spěchu najednou čas. Volným krokem jsem se vydal z vlakového nádraží sálajícími ulicemi do centra.

Přešel jsem most přes slepé rameno Malše a koupil si ve stánku se zeleninou malou láhev vody. Vrátil jsem se na Zátkovo nábřeží a sedl si na lavičku pod strom. Brašna s laptopem a další taška

s kronikami. Tahám je všude jak kočka kořata, musel jsem se v duchu sám sobě zasmát. Jakou cenu teď vlastně pro mě měly ty dvě knihy? Vyndal jsem je a listoval hrubými stránkami. Znal jsem ty pasáže už nazpaměť, měl jsem je v papírových kopiích ve složce i naskenované na harddisku počítače. Ale přímo z kroniky ty příběhy i voněly. Plísňí a zatuchlinou.

V roce 1953 Václav Markyta zapsal:

KONCEM LEDNA VZATI DO VAZBY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH TITO SOUKROMÍ ZEMĚDĚLCI Z TOMAŠIC: JIRCHA JAKUB, ČP. 8, A KUBACH FRANT., ČP. 23. ROVNĚŽ SPRÁVCE PILY ŠILHAVÝ JAR., SMRČÍ ČP. 3. DVA POSLEDNĚ JMENOVANÍ PROPUŠTĚNI V PŮLI ÚNORA S PODMÍNEČNÝMI TRESTY.

Ty stručně psané věty jako by mlčely. Bylo toho za nimi tolik, ale nevyřčeného. Jen tušení. Dohady. Tohle mě i při padesátém, dvoustém čtení zasahovalo nejvíc.

2. BŘEZNA BYL SOUZEN LIDOVÝM SOUDEM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH JIRCHA JAKUB A ODSOUZEN NA 5 ROKŮ. MNV NATO USPOŘÁDAL VEŘEJNOU SCHŮZI V OBEČNÍM HOSTINCI, NA PŘÍKAZ MINISTERSTVA VNITRA BYL DOSAZEN K RUCE PŘEDSEDY HOSPODÁŘSKO-POLITICKÝ TAJEMNÍK Z OKRESU. ZDŮVODNIL TRESTNÍ POSTIH SEDLÁKA JIRCHY A SEZNÁMIL OBČANY OBCE PODROBNĚ S TÍMTO PŘÍPADEM.

I z těchto strohých řádků šlo zlověstné ticho. Jak dlouho asi Markyta stylizoval tenhle jeden odstavec... věděl jsem od pamětníků, že s Jirchou vycházel vcelku dobře.

14. 3. VYSTĚHOVÁNA RODINA ODSOUZENÉHO SEDLÁKA JIRCHY (MANŽELKA, 2 DĚTI, NEMOHOUCÍ VEJMINKÁŘKA JIRCHOVÁ TEREZIE,

MATKA) DO OKRESU TRUTNOV. MAJETEK PŘEDÁN DO UŽÍVÁNÍ MNV, KTERÝ TENTO PŘEVEDL DO BEZPLATNÉHO NÁJMU MÍSTNÍMU JZD.

Konec jednoho osudu. Pak už v tomto případě kronikář nepsal o lidech. Jen o polích nebo o chalupě.

PRÁCE NA „JIRCHOVNĚ“ SE NYNÍ PROVÁDÍ SPOLEČNĚ, ALE NENÍ DOSTATEK PRACOVNÍCH SIL. ORBA ZABEZPEČENA DRUŽSTEVNÍM TRAKTOREM ZETOR 15. ČÁST POLÍ BÝVALÉHO JIRCHOVA STATKU PŘESTO ZŮSTÁVÁ NEOBDĚLÁNA. DRUŽSTVU HROZÍ, ŽE NESPLNÍ PLÁN.

Přesto se situace v družstvu nechtěla příliš stabilizovat. Opuštěný statek uprostřed vsi asi nepůsobil na místní dojem, že všechno je v pořádku. V květnu téhož roku Markyta zapsal:

POD KŮLNOU JIRCHOVA DVORA UMÍSTĚNA TELATA, V CHLÉVECH USTÁJENY VYŘAZENÉ DOJNICE, V OBYTNÝCH MÍSTNOSTECH PO STAVEBNÍ ÚPRAVĚ BUDE ZŘÍZEN PROVISORNÍ VEPŘINEC.

Ještě než Markyta zapsal, jak dopadly toho roku žně, stálo za čárou pravého okraje heslo *PATRONÁT*. K němu vyhotoven tento zápis:

NAD JZD PŘEVZALY PATRONÁT MANŽELKY VOJÁKŮ Z POVOLÁNÍ OD ÚTVARU V Č. BUDĚJOVICÍCH. SEZNAMOVACÍ VEČER BYL 29. ČERVNA V MÍSTNÍM HOSTINCI. PATRONKY PŘIJELY AUTOBUSEM A S NIMI VOJENSKÁ HUDBA.

Oslňoval mě sluneční svit, třepil se o lístky stromu, pod kterým jsem seděl. Zaklapl jsem knihu a docela se těšil do stínu kavárny.

Po kamenných schodech starého domu jsem vystoupal do cukrárny v prvním patře. Tentokrát jsem dorazil první já. S úlevou jsem dosedl a objednal si vodu bez bublinek, s kávou jsem čekal na ni, na paní Hermovou, důchodkyni.

Jako minule přišla decentně oblečená, bílá blůza, sukně, kabelka. Objednali jsme si. Káva, dortík, půlhodina pryč, a potom, když servírka odnesla prázdné talířky, vzal jsem igelitovou tašku a ukázal ji paní Hermové přes stůl.

„To je pro vás. Říkal jsem si, že by vám to mohlo udělat radost.“

Překvapeně si prohlížela tašku, položil jsem ji raději na zem k jejím nohám a pobídl ji, aby se podívala dovnitř. Vyndala na kavárenské světlo dvě tlusté knihy s omšelými deskami. Podívala se užasle na mě. Otočila se na židličce, položila si jednu z knih na kolena a zalistovala v ní.

„Můj bože, kronika Tomašic,“ hlesla, „jako malá holka jsem ji vídávala na obecním úřadě, občas ji tam vystavovali...“

„Je vaše. Vám se nejvíc stejskalo po tý vsi, která už není.“

Byla překvapená, ostýchala se.

„To se smí, abych si ji nechala?“

„Teď je ve vašich rukou. Nikdo už o ní neví. Jestli ji někdy odnesete do okresního archivu, určitě budou rádi.“

Listovala knihou, hleděl jsem na ni a také ven z okna kavárny, najednou mě netlačil čas, bylo mi dobře, upíjel jsem kávu.

„To je ta tajná?“ zeptala se po chvíli. Zasmál jsem se. Obracela listy, četla si polohlasně jména, letopočty.

„Tu takzvaně tajnou jsem měl v ruce taky, paní Hermová,“ řekl jsem.

„Měl je obě Markyta?“

„Markyta,“ vyslovil jsem nahlas to jméno, „ano, měl je obě Markyta, syn Václava Markyty z čísla 28.“

„Dal vám ji?“

„Markyta je zlomenej člověk. Odepsanej chlastem. I jeho táta byl vyřízenej.“

„Jak to myslíte?“ zeptala se.

„Tak, že otce Josefa Markyty taky nakonec dostali. A to všechno jsem zjistil, když jsem v Tomašicích pátral po něčem úplně jiným.“

„Pamatuju Václava Markytu. Moc dobře.“

„Byl zlomenej hned nadvakrát, víte to?“ usmíval jsem se jejím udiveným očím, „jedna holka ze vsi mu zlomila srdce, to za prvý...“

„Počkejte, to vy nemůžete vědět...“

„... a za druhý, zlomili ho tady,“ poklepal jsem si na čelo.

„Ted' vám nerozumím...“

„Já jsem čet obě kroniky, i tu druhou, soukromou, co sepsal v osmdesátech letech, už jako důchodce. Já vím, o čem mluvím, paní Hermová. Až budete v týhle knize, co držíte v ruce, číst zápisy z roku 1968, objevíte cenzorský opravy. Všude, kde Markyta napsal OKUPACE ČESKOSLOVENSKA SOVĚTSKÝMI VOJSKY, je to přeškrtnutý a nad tím je vepsáno BRATRSKÁ POMOC SPŘÁTELENÝCH ARMÁD VARŠAVSKÉ SMLOUVY a u toho razítko. Podobnejch korektur jsem tam napočítal jedenáct.“

„A co je tedy v tý tajný kronice?“

„Právě že nic, v tom je ten vtip,“ zasmál jsem se, „nebo spíš ta tragédie. Jako politicky nespolehlivému Markytovi kroniku po osmašedesátým vzali,“ ztišil jsem trochu hlas a naklonil se k ní přes stůl, „vždyť jste ho znala, byl to typ písmáka, byl to jeho život, radost. Tak dlouho mu dohled z okresu vyškrtával a opravoval zápisy, až začal psát, jak chtěli. Ale už mu to nebylo nic platný, neměl kam psát. Tak si koupil knihu s prázdnějma stránkama a nadepsal ji *Kronika obce Tomašic*. Psal si prostě svoji vlastní kroniku, kterou mu nikdo necenzuroval, nikdo nekontroloval, nikdo mu tam nedopisoval komentáře se správnou interpretací dějin.“

„A jak tedy psal?“

„Vzal to od Masaryka, přes protektorát, měl různý výstřižky z novin, starý fotky, ale on naprosto přejal ten jejich komunistickéj

slovník! Chápete? O padesátech letech už nepsal jako o kruté době pro vesnické hospodáře, ale jako o socializaci vesnice, jako o prosazování pokrokových myšlenek na venkově. Že lidé postupně pochopili výhody družstevního zemědělství... a o roce šedesát osm už psal jako o bratrské pomoci Sovětského svazu, o pomýlených lidech, kteří správně nepochopili situaci a naletěli Dubčekovi, nechali se svést politickými dobrodruhy...“

„To přece není možný...“ vydechla paní Hermová.

„Je to tam černý na bílým! Oni mu úplně vymyli mozek. Nevím, kde byl ten bod zvratu, šlo to asi postupně. Převzal jejich oficiální výklad historie. Popisoval po večerech téma žvástama jednu stránku za druhou, dobrovolně, tím krásným zdobným písmem... muselo mu to zabrat léta.“

Dvě kávy a voda, džus a zase voda, seděli jsme už třetí hodinu u malého stolku té budějovické kavárny. Listovala kronikou.

„Ted' vám povím jedno jméno z té vaší vsi,“ řekl jsem jí, když zavřela knihu a dala ji zpátky do tašky. Zvědavě se nachýlila přes stůl, jako bych ho měl zašeptat. Pár okamžiků jsem ji nechal čekat.

„Rozálie Zandlová,“ vyslovil jsem pomalu.

Rozšířené oči, udivený výraz a pak úsměv.

„Proboha. Kde jste to vzal?“

Neodpověděl jsem, srdce se mi rozbušilo, možná víc než paní Hermové. Napila se vody a prsty si hrála s tenkým náramkem na zápěstí.

„V životě bych nečekala, že přede mnou po té době ještě někdo vysloví tohle jméno...“ říkala hlasem až něžným.

„Jak to myslíte?“

„Rózina Zandlová,“ pronesla procítěně, „to asi nepochopíte. Rózina byla pro nás malý holky něco jako zjevení, svatej obrázek. Čekávaly jsme na ni u potoka, když jsme si tam hrály na víly a na rusalky. Byla náš idol, jak by se řeklo dneska,“ usmála se.

„Idol...?“

„Hrozně se nám líbila! Víte, ještě v tom věku, než se nám začali líbit kluci,“ vysvětlovala vlídně, „každá malá holka ze vsi chtěla bejt jako ona. Krásná, štíhlá, a ta chůze! Když nesla vědro vody! Vidím to jako dneska, ty dlouhý černý vlasy, ty jsme jí jako děvčata záviděly. Čekávaly jsme na ni a občas, když měla chvilku, dovolila nám ty vlasy zaplítat do copanu. A sloužila u nejbohatšího sedláka ve vsi...“

„Tak jsem měl pravdu, s tím Markytou?“

„Že mu zlomila srdce? Jak by ne...“

„Myslel jsem si to. A taky vím, jak to bylo potom. Teda nevím, ale tuším.“

„Myslíte s tím jejím dítětem?“

„To taky, ale pak s tím udáním, s jejím odchodem ze vsi. Markyta ji miloval, ale neměl šanci, žártil a psal jí zamilovaný psaníčka. Pak pozatýkali sedláky, provalilo se to na ni, Markyta jí chtěl pomoci, zachránit ji, měl na MNV kamaráda, získal ten dopis a schoval ho. Těžko říct, jak ho chtěl použít. Jako důkaz svý lásky? Nebo snad k vydírání, aby ji konečně dostal...?“

Sledovala mě s nevěřícím úsměvem, polkl jsem naprázdno a napil se, abych dokončil to sólo.

„Každopádně odešla Rózina ze vsi, ze dne na den, navždycky. A Markyta, taky navždycky, schoval dopis a ten tu po něm nakonec zůstal. Našel jsem ho založenéj s ostatníma listinama v kronice, v tý oficiální. Nějak se dostala zas zpátky k němu, po převratu v devětaosmdesátým, nikoho tehdy nezajímaly tyhle dvě starý knihy, lidi měli svejch starostí dost, s novou dobou, sami se sebou. Ani Rózina Zandlová už nikoho nezajímala, nic z toho, co se kdysi v Tomašicích stalo, už nikoho nezajímalo! A Markyta umřel v roce devadesát jedna, zklamanej, zlomenej, zapomenutej...“

„Ted' si vzpomínám, kdy se Markyta ženil,“ řekla po chvíli zamýšleně.

„Můžu si tipnout? V padesátým třetím? V padesátým čtvrtým?“

Přikývla na druhý letopočet.

„Jasně,“ dával jsem za pravdu sám sobě, „jakmile Rózina odešla. To by souhlasilo, Josefu Markytovi, synovi, může bejt ted' kolem padesátky...“

„Ovdověl brzy, žili s Pepíkem sami v tý chalupě.“

„To všechno sedí. Ženil se pozdě, skoro ve čtyřiceti. Kvůli Rózině, pořád na ni čekal, doufal, od nějakých dvaceti, přes celou válku a pak, když by bejval měl šanci, mu najednou zmizela...“

Bylo vidět, že je rozrušená, zmlkl jsem, aby se uklidnilo všechno to, co jsem rozvířil. Ale začala sama.

„Já jsem z toho úplně vedle, pane Straňanský... Rózina byla taková madona mého dětství! Když s náma, malejma holkama, promluvila pár slov, v noci jsem z toho nespala! To nepochopíte... A ted', po půl století. To je neuvěřitelný. Nečekala jsem, že po těch letech ještě od někoho uslyším její jméno. Natož že mi mladej člověk jako vy bude o ní zasvěceně vyprávět...“

Sáhla po kabelce a třesoucíma rukama se do ní dobývala. Hledala kapesník, sevřela ho v pěsti.

„Rózina Zandlová...“ opakovala znovu paní Hermová. Neříkala to vlastně mně. Sama sobě vyprávěla, oživovala dávno zmizelý svět. Seděl jsem tiše, abych jí nenarušoval tok vzpomínek.

„... vyrůstala jsem, dospívala s jejím příběhem. Nemanželský děcko, neměla po vsi moc dobrou pověst. K tomu pak ty hrozný věci v třiapadesátým, zatkli Šilhavýho a Jirchu...“

„Taky Kubacha,“ připomněl jsem.

„... jo, i starýho Kubacha. Tatínek už tam tou dobou na karty nechodil, sedláci už ho mezi sebe nebrali, že vstoupil do družstva. To už jsem byla skoro dospělá, jí bylo už přes třicet a byla pořád krásná, přes tu všechnu dřinu. Byla z chudejch poměrů, musela se ohánět, sama s dítětem. Ve vsi o ní nikdy nemluvili hezky, ale tatínek vždycky říkával, že se za ni modlí...“

„Proč o ní nemluvili hezky?“

„Nejdřív kvůli těm jejím chlapům, pak kvůli udání... ale abych vám řekla pravdu, já tomu nikdy nevěřila, že Rózina někoho udala.“

„Myslíte, že se ve vsi neudávalo?“

„Ale jo... náš tatínek jednou řek, že si máme dávat pozor na starýho Šrámka. Měl nějaký funkce na MNV, a když u nás dělali v padesátém roce domovní prohlídku, na udání, že krátíme dodávky a schováváme obilí, podezřívali naši Šrámka. Ale Rózina?“

Pohlédla na mě. Nakonec otázku, kterou jsem čekal, nevyšlovala přímo.

„A kdo ví, kde je jí dneska konec... i já jsem se za ni v kostele modlila, víte?“ utírala si slzy do kapesníku.

Nezeptala se na ni. Naše odpolední káva byla u konce.

„Moc vám děkuju,“ řekla tiše.

„Šrámků už ve vsi nejsou, že ne?“ zeptal jsem se už na odchodu.

„Myslím, že se odstěhovali někdy zkraje sedmdesátých let. To už byl Petr Šrámek mrtvej, ten, kterej bejval na MNV.“

„Co ještě o něm říkal váš otec?“

„Nechtěla bych o tom moc mluvit,“ zaváhala paní Hermová, „nechci po padesáti letech roznášet drby.“

„Za protektorátu prej bylo ve vsi pár udání. Ohledně černejch porážek prasat...“

„Šrámkovi... byla to taková nešťastná rodina. Petr měl bratra, zabil se při práci v lomu, ještě před válkou. Věčně se hádali, když byl ještě živ, říkalo se, že o pole, o rodinnej majetek. I se švagrovou, s vdovou Šrámkovou, se pak přel. Jak skončila, to jste se v kronice dočet, ne?“

„Ano, ale není tam, proč ji...“

„A zapsal tam Markyta, že Němci za války zatkli hajnýho Bouzu?“

„To tam je,“ vzpomněl jsem si, „přišlo pro něj gestapo, že ukrýval v myslivně nepřátele Říše. Nevrátil se z koncentráku... tak proto?“

„Prej toho měla na svědomí víc. A Petr Šrámek byl u toho soudu v pětačtyřicátým taky. Všem tvrdil, že jako svědek. Lidi, co tam byli, ale říkali, že se vrátil domů jen proto, že mu prostě nic nedokázali.“

„A pak se dostal na národní výbor...“

„Zakládali se Šouchou v Tomašicích družstvo.“

Víc už jsem paní Hermovou netrápil. Odešla s igelitovou taškou se dvěma těžkými knihami v ruce, díval jsem se za ní, dokud se mi neztratila mezi lidmi na rušné ulici.

Tak ani teď tuhle kroniku nikdo v archivu nenajde, napadlo mě. Dost možná, že ji už nikdo nikdy hledat nebude.

Blázen na kopci

Mobil mi zazvonil cestou z archivu.

„Zdravím, pane Šrámek,“ nutil jsem se do veselého tónu, i když mě píchlo v břicho, jakmile jsem uslyšel jeho hlas.

„Máte pro mě něco, pane Straňanský?“

„No jéje. Všechno jsem našel.“

„Říkáte všechno?“

„Jasně. Mám kompletní strom života rodiny Šrámkovy, včetně tragicky zemřelých a popravených.“

Na druhém konci ticho.

„To byla legrace, pane... mám všechno, na čem jsme se domluvili.“

„Teda, váš smysl pro humor! To stojí za to...“

„Nebuďte z toho přepadlej. Já už jinej nebudu.“

„Takže je hotovo, pane Straňanský?“

„V podstatě jo. Dejte mi ještě dva tři dny a můžete si pro to přijet.“

Dal jsem telefon do kapsy a pocítil jsem naléhavě, že po hodinách strávených v badatelně archivu musím někde venku načerpat energii. Nasedl jsem do prvního autobusu a vystoupil na zastávce, kde silnice jako osamělá čára protínala pole a louky. Vedra trochu polevila, na nebi se konečně objevily mraky, ale deště nepřicházely. Půda na polích pukala v širokých vyschlých vráskách. Seděl jsem na mírném návršíčku, kolem dokola rovinatá krajina. Lehounký vánek s sebou nesl vůně, které nabral cestou, byly příjemné a přátelské. I kousek lásky z té dálky, kde byl někde můj syn. Představoval jsem si chvíli, co asi právě malý Hynek dělá. Vytrhlo mě zapípání mobilního telefonu. Nová zpráva. Na maličkém displeji svítilo jméno: DANIELA. Zase se ozval známý neklid uvnitř. Pořád pronásledovaný. Všude dostižen. Tak jsem si připadal. Neotevřel jsem tu zprávu. Postavil jsem se a roztáhl ruce doširoka, procházel mnou ten voňavý

vánek. Byl jsem maličkým bodem na stráni mezi nebem a trávou, utopený ve voňavých silicích a vrzání hmyzích křídel. Mísení vzduchu a země, to je to kouzlo. Obzor se mi ztrácel v namodralé dálce a splýval s oblohou.

* * *

Daniela přijela do Třeboně v půlce týdne, ve státním oblastním archivu se objevila hned dopoledne. Už jsem tam seděl, vysílen z tropických týdnů. Mořili jsme se v badatelně s jejím rodopisem až do oběda, pak jsem musel na hodinu pryč, ale ještě odpoledne na zahrádce jedné restaurace jsme dávali materiály dohromady. Nabízela mi zase peníze. Vycítila moji časovou tíseň. Asi jsem byl nervózní. Potřeboval jsem ještě jednou zajet do Tomašic.

„Měl bych jet do terénu, měl bych jet za synem, měl bych žehlit, už nemám co na sebe, měl bych připravovat dřevo na zimu u mistra kamenického...“

„V takovém případě je nejlepší udělat úplně něco jiného,“ zasmála se, „třeba jet někam na výlet...?“

Asi jsem se zatvářil na její skrytý návrh otráveně nebo vůbec nijak.

„Vypadáte tak ztrápeně. Ještě jsme spolu nebyli třeba někde ve městě...“

„Nudila byste se se mnou. Ve městech se potloukám po antikvariátech, po muzeích nebo archivech.“

„Tak vás aspoň odvezu domů. K tomu mistrovi, jak říkáte.“

„Tak jo, to by se mi hodilo. Auto mám zrovna v servisu.“

„A jak se mu daří, mistru kameníkovi?“ vyzvídala, bylo zaplaceno a dopíjeli jsme.

„Když jde po vsi, straší malé děti, takže se ho bojeje a vyhýbaj se mu obloukem. Dospělý si myslí, že už mu přeskakuje.“

„A s tou jeho sochou? Jak to je?“

„Zrovna včera jsem ji obsíkal kosou. Léta stála na zahradě za barákem, zarostlá kopřivama. Snad už to brzy vyjde, ten můj plán.“

„Jakej?“

„Chci ji instalovat. Na stráni u lesa, nad vsí. Vedle bude lavička. Akorát ještě potřebuju jeden velkej, plochej kámen. Ten už jsem tedy taky objevil, v opuštěném lomu. Na něj sochu postavíme. Jako na podstavec, rozumíte?“

„A k čemu tam ta socha jako bude?“ Vstali jsme a zamířili na parkoviště k jejímu autu.

„Prostě bude stát nad vsí. Lidi tam třeba budou chodit na procházky, mladý si tam smluví rande...“

„Vy jste fakt blázen,“ usmívala se Daniela. Vyjeli jsme z města, zapnula klimatizaci a pole a louky rozžhavené odpoledním sluncem mi připadaly jako idylka, jako v televizi, bez pachů a vůní a zpěvu ptáků.

„Mrzí mě, že jsem tu sochu ještě neviděla.“

„Víte, ono socha je dost silný slovo. Mistr Karásek není žádněj sochař. Prostě do toho šutru bušil, že byl v důchodu a měl ještě dost síly.“

„Hlavně že vám se líbí.“

„Líbí, líbí... všechny vsi kolem mají něco zajímavýho. Pomník padlejmu ve světový válce třeba. Památnou lípu, dřevěnou rozhlednu. Jen my v Touchově nemáme nic. Ani kapličku na stráni, ani boží muka. Tak budeme mít Kamennýho dragouna.“

„Takže žádněj Golem ani Brežněv?“

„To je snad dobrej název, ne? Kamenný dragoun...“ zadeklamoval jsem hrdě.

„Jak jste na to přišel?“

„Nedávno mi to pan mistr prozradil. Seděli jsme večer na zahradě, dívali se na tu sochu, co jsem kolem ní vysekal kopřivy. Pak přines krabici se starejma fotkama. Byla tam podobenka jeho staršího bratra. Byl dragounem c. a k. armády. Padl ve světový válce

v roce 1917. Mistr ho vytesal z kamene... s tím kamenem je to taky zajímavá historie.“

„Říkal jste, že je to pískovec...“

„No právě. Tady u nás o pískovec nezapomenete. Ten ohromnej kus šutru sem prej dorazil někdy za protektorátu po dráze. Odněkud ze Sudet, možná až z Německa, nevím. Měla z něj bejt mohyla nějakýho protektorátního rady, nějak se to už nestihlo. Po válce z toho pískovce měla bejt socha sovětskýho vojáka. Nakonec jim to na dvoře komunálního podniku zarostlo lopuchama, a když šel mistr před dvacetí lety do důchodu, naložili to na nákladák a odvezli mu to do Touchova na zahradu. Na jeho přání, jako dárek na rozloučenou.“

„To bude pan Karásek pyšnej, že nad vsí bude jeho socha.“

„Myslím, že už to takhle neprožívá. Jediný, co si ještě přeje, je umřít doma, a ne někde ve špitálu.“

Projížděli jsme vesnicí, před obchodem postávalo několik místních.

„Jé, mají tady nanuky,“ zvolala Daniela jako malá holka; zaparkovala opodál.

Šli jsme po silnici až za ves, lízali jsme nanuky, Daniela se mi posmívala, že zase táhnu na rameni brašnu s laptopem. Ale už chápala, že ta plochá krabice, nabitá daty, jmény, letopočty, je můj jediný majetek, moje největší bohatství.

„Podívejte, ten oves už sklidili,“ ukázala Daniela do strniště.

„Pamatujete si, že tu byl oves?“ nevěřil jsem.

„Bude se mi stejskat, až dokončím rodopis a odjedu,“ řekla.

„To bude ještě nějakej pátek trvat. Dost věcí nám, teda vám, pořád chybí...“

Vraceli jsme se.

„Co to vaše selský bádání? Jak jste se dostal daleko?“

„Nejkrásnější z celejch Tomašic je ted' usedlost čp. 23, bejvalej Kubachův statek. Je to vesnická klasika, druhá polovina devatenáctýho století, dva štíty. Ohradní zed' je prolomená takovou

pěknou klenutou bránou a nad ní typickej volutovej nástavec. Noví majitelé všechno zachovali, zrenovovali...”

„Zase někam uhýbáte. Myslela jsem ten příběh...”

„Ten příběh... víte, jeden sedlák z Tomašic, poté co ho odřeli a obrali o všechno, co ho jako třídního nepřítele prohnali kriminálama za neplnění dodávek, vostouzeli ho, pokutovali a dělali u něj potupný domovní prohlídky, tak tenhle člověk v roce padesát jedna vstoupil dobrovolně do družstva. Myslel si, že zabráni dalším katastrofám a bezpráví ve vsi, že třeba ty ostatní sedláky už nechají na pokoji...”

Nevěděl jsem najednou, jestli mám povídat dál. Proč vlastně.

„To je celý?”

„Ne. Tenhle hospodář, kterej se nejdřív málem udřel, aby splnil nesmyslný dodávky, a pak ho ONV stejně označilo za vesnickýho boháče, tak ten po letech jednou řek farářovi: *Nedonutili mě nenávidět*. Chápete? Tohle je pro mě ten příběh...”

Mlčela, dívala se trochu stranou, seděli jsme ve stínu pod stromy. Pochyboval jsem, jestli to umím dost dobře vysvětlit, pochyboval jsem, jestli to tahle voňavá panička v krásných letních šatech a ve slamáčku může vůbec někdy pochopit.

„On všem odpustil. To mě fascinuje. Protože já jsem čet všechny archivní listiny, zápisy kárné komise, agendu tehdejšího ONV, soupisy kulaků, kroniku Tomašic. Mluvil jsem se starejma lidma, který ho zažili a pamatujou i tu zlou dobu. A on, když mu bylo pětasedmdesát, sedřenej starej chlap, řek pár dní před smrtí: *Nedonutili mě nenávidět...*”

Rozálie Zandlová

Počasí se v září obrátilo ze dne na den. Nebe zešedlo, foukal studený vítr. Tečka za horkým létem. Do okna badatelny tůkal déšť, jako nehty, co tlučou do skleněné tabule. Jako mé studené prsty, kterými jsem obracel listy ve složce. Plnil jsem ji různými dokumenty skoro dva měsíce. Tvrdé desky pořadače, štítek na hřbetě. Chronologický postup, přesně jak jsem byl zvyklý, regest v záhlaví každého dokumentu. Originál, kopie, rukopis, prvopis, průklep, cyklostyl, strojopis. Všechno přesně popsané. Přejížděl jsem prsty po stránkách. Po chvíli jsem to raději zavřel. Ano, bylo to vyřízené. Další uzavřená složka.

Archiv byl tichý, únava z nevyspání mě páčila v očích. Vedle mě hromada starých matrik, měl bych zase začít pracovat, přemýšlel jsem. Lehce naplesnivělá vůně, prach a stárnoucí papír. Ovanul mě pocit smutku, závratné beznaděje. A najednou jsem byl na chvíli zpátky v tom žhavém létě, sám na kopci, jako vesnický blázen, s větrem, co s sebou nosí vůně od lesa a od chalup, přátelské a uklidňující vůně, které hladí. Já, knihomol, šedá myš ze sklepení archivů, jsem vzpomínal na slunce...

Procítl jsem, jenom sucho v krku. Vedle mě naskládané ty prastaré matriky narozených a zemřelých. Někdy jsem měl pocit, že je mi pět set let.

Seděl jsem a civěl do šedého okna. Daniela se zase objevila v Třeboni. Právě byla někde ve městě. Od rána předešlého dne jsme dávali dohromady její rodopis. Teď to bylo zkompletované, hromádka dokumentů v deskách, ležely hned vedle mé dokončené zakázky z Tomašic a okolí. Jako pokaždé, když jsem čekal na Danielu, cítil jsem neklid, v sobě i všude kolem. Vždycky rozbourala všechno, co bylo předtím uspořádané, svazky narovnané v policích,

evidenční čísla v posloupnosti. Celý archiv v troskách. A já, který jsem s ní neměl vůbec nic společného, jsem teď bezradně čekal, až si sní nízkotučný jogurt a celozrnný rohlík a vrátí se do badatelny. Její poslední návštěva v Třeboni. Pozvala mě na večeři. Na rozloučenou a za odměnu; nevzal jsem od ní žádné peníze za tu pomoc s genealogií předků její matky.

Slušelo jí to, jako celou tu dobu v létě plném slunce. Uměla se oblékat. Objevila se ve dveřích ve světlém podzimmím kabátku, krátké krémové sukni a v tmavých punčochách se vzorem. Sedla si vedle mě a listovala složkou. Černá blůza se slavnostně leskla v umělém světle badatelny. Pocítil jsem trému, jakou jsem míval snad kdysi dávno před plesem nebo nějakým večerem ve společnosti.

„Mrzí mě, že musím večer odjet,“ řekla, „ani jsem si neobjednávala nocleh. Musím ještě o víkendu v Praze něco nakoupit, sejít se se šéfem, sbalit se na cestu...“

„Cestujete někam?“

„Na ten veletrh do Německa, máme tam stánek. Říkala jsem vám to přece.“

„Ano, ano... promiňte. Na dlouho?“

„Asi na dva tejdny. Jedeme tam dřív, připravit expozici. Pak to zase všechno sklidit a odvézt.“

„Takže už myslíte spíš na práci, co?“

„Abych řekla pravdu, tak jo. Je s tím fůra starostí. Ale to neznamená,“ dodala vesele, „že si večeři spolu neužijeme. Souhlasíte, že si pěkně při svíčkách vychutnáme kapra na modro?“

Její krásný úsměv mě zabolěl a hned vedle její jemné ruky ležela moje několikaměsíční práce, svazek plný tragédií z těch nešťastných vsí. Alespoň na Tomašice už nemusím myslet, říkal jsem si.

„Ale to si nedáte ani vaše oblíbený bílý víno, když budete řídit,“ poznamenal jsem.

„Dvě deci si dát můžu,“ řekla, „vy tu láhev dopijete...“

„V Německu si zajdete někam s kolegama. Na hotelu, po večeři...“

„Víte, že se mi tam ani nechce? Budu myslet na letošní dovolenou, na krásný léto v jižních Čechách... nikdy v životě jsem něco podobného nezažila, jezdit po vsích, koupat se v řece...“

Její rtěnka se leskla, tolik se sem nehodila, tahle dáma. Prohlížela si mě, možná si všimla, že jsem si na tu večeři vzal svůj nejlepší ohoz. V badatelně jsme byli sami. Nikomu se toho dne asi nechtělo vycházet do chladného deště.

„To bude dobrý, uvidíte. Uteče vám to,“ řekl jsem trochu nepřítomně.

„Budou to tejdny práce od rána do večera. Dostala jsem tenhle projekt na starost. Musím to zvládnout!“ řekla vážně, ale pak si přece jen všimla mého nepřítomného pohledu.

„A co vaši sedláci? Koukám, už včera jsem si všimla, že to máte vyřešený. Takže hotovo?“

Usmál jsem se, ta otázka mě píchla uvnitř, zrovna jak jsem čekal. Zimomřivě jsem se zachvěl a třel si studené dlaně o kalhoty.

„To jste se zeptala přesně. Hotový to mám, ale vyřešený ještě ne.“

Asi pochopila, že o tom nechci mluvit, když jsem sáhl po složce a dal ji rychle do brašny. Taky laptop jsem vypnul a uložil. Otevřely se dveře kanceláře a paní archivářka mi oznámila návštěvu. S ulehčením jsem se Daniele omluvil, vstal jsem, prošel kanceláří do chodby a seběhl po schodech k vrátnici. Minul jsem nějakou starou ženu s berlí, která stála u skříněk šatny.

„Máte tady návštěvu,“ řekl mi pán v recepci.

„Venku?“ zeptal jsem se.

„Ne, přece tady,“ kývl hlavou směrem k šatně. Otočil jsem se: stála tam v šeru, opírala se o francouzskou hůl. Hodně stará paní v kostýmu, který už taky hodně pamatoval. Zastaralý střih i materiál, pokud jsem mohl posoudit. Polorozevřený deštník u jejích nohou, na předloktí se houpala černá kožená kabelka, taky už zašlá.

„Dobrý den,“ pozdravila a střídavě se dívala na mě a na podlahu.

„Dobrý den, co byste potřebovala?“ zeptal jsem se a došlo mi, že diář, kam jsem si zapisoval zakázky, jsem nechal nahoře v badatelně.

„Vy jste pan Straňanský?“ zeptala se roztřeseným stařeckým hlasem.

„Ano,“ odpověděl jsem, „jdete kvůli genealogii?“

Dívala se rozpačitě, kývala hlavou, jakoby pro sebe.

„Někdo vás poslal? Dostala jste na mě tip?“ snažil jsem se ptát, trochu netrpělivě, uvědomil jsem si, že archiv se za necelou hodinu zavírá. Odkašlala si, trochu už sehnutá věkem, jak jsem si ji pozorněji prohlédl. Podívala se vzhůru ke mně.

„Já jsem Rozálie Zandlová,“ řekla.

V okamžiku mi zledovatěly už tak studené ruce. Hleděl jsem na stařenu v hnědém krimplenovém kostýmu, zoufale staromódním. Bílé vlasy sčesané dozadu z vrásčitého čela, dva hnědé hřebínky po stranách.

„Psala jsem vám, nevím, jestli to došlo... Můžu s váma mluvit?“

„Ano,“ vzpamatoval jsem se trochu, „půjdem nahoru do badatelní, ať tu nestojíme na chodbě...“

„Ne,“ řekla, když se podívala po schodech nahoru, „mohli bysme tady...? Nevyjdu ty schody,“ dodala omluvně.

Rozhlédl jsem se zmateně po vestibulu, nebylo kde se usadit. Snažil jsem se uklidnit. Nevěděl jsem najednou, co mám dělat. Vrátný nás slyšel, nabídl nám židli za psacím stolem vrátnice, z druhé židle sundal kabát, stejně si chtěl jít ven zakouřit. Posadila se naproti mně, kabelku na klíně. Všiml jsem si, jak má promočené boty.

„Jdu skrze syna. Prosím vás, neubližujte mu. Nemůže za nic. Vím, co na něj chtějí vytáhnout... on je dobřej člověk, pane...“

Neříkal jsem nic, díval jsem se do jejích zapadlých hnědých očí, byly hodně tmavé. Berli opřela o desku stolu. Mluvila pomalu, hlas zabarvený obavami.

„... chodí za ním už od jara, vydírají ho, že jsem byla udavačka a dostala lidi do kriminálu. Že to zveřejní a zničí ho, jako politicky.“

Opravdu seděla naproti mně, skoro jsme se dotýkali koleny. Její punčochy taky nebyly nejnovější. Vzpomněl jsem si bezděky na přírodopisný film, na který jsme o víkendu koukali s malým Hynkem. Stará slonice zoufale brání své mládě, i když je obklíčena lovci v autech s odchyťovými smyčkami na dlouhých bidlech...

„Ale bylo to všechno jinak. Já jsem tehdy z Tomašic radši odešla, byli jsme s Frantíkem sami, protloukali jsme se, přišla jsem na státní statek. Přidělili mi dvě cimry, kamínka mi dali sousedi, na zimu jsme topili dřívím z lesa, práci na poli a ve statku jsem uměla. Tak jsme spolu všechno přestáli a Frantík moh potom i na hospodářskou školu... vždycky jsem chtěla všechno jenom pro něj...“

„Ale já už musím,“ řekl jsem omluvně. „Dojít si pro věci a tak, tady se bude zavírat,“ vstal jsem ze židle, nechtěla mě pustit, bylo to v jejím pohledu, nevypravěla ještě, co chtěla.

„Taky musím za chvíli, zpátky na vlak.“

„Vy jste přijela vlakem?“

„Jede mi to za hodinu...“

„Vy jste jela sama? Kolikrát jste musela přesehat... dvakrát?“

Představil jsem si, jak šla pěšky z nádraží, o holi, v tom dešti a zimě. Zachvěl jsem se chladem.

„Ten dopis,“ podívala se na mě tázavě, zase jsem si sedl a ona pokračovala se vzrůstajícím zoufalstvím v hlase, „ten dopis jsem tehdy napsala, protože mladej pán, Kubach, chodil do Smrčí. Na pilu k Šilhavějm na karty, taky tam pili a on tam chodil za mladou Šilhavou, za Lídou. A slíbil mi přitom, že si mě veme, sliboval to pořád, ale chodil tam kvůli ní, byla mladoučká... ve vsi se mi vyhýbal a Frantík už byl velkej a on slíbil, že pudem k němu na statek, že bude svatba, že se k Frantíkovi po těch letech přizná... slíbil mi to!“

Celá rozrušená sevřela berli, přisunul jsem jí hrnek čaje, který měl vrátný čerstvě uvařený. Napila se, ruka se jí třásla stejně jako hlas. Její vůně dosahovala ke mně jako dech staré skříně, směs pachů starého mýdla a rozeschlého dřeva.

„... tak jsem napsala do dopisu, že se tam ve Smrčí scházejí a hrajou hazard, to byla pravda! Poslala jsem to na národní výbor. Já už nevěděla, co dělat, chtěla jsem jenom, aby tam přestal chodit! Věříte mi?“

Mnul jsem si oči a čelo v dlaních. Tak už to pro mě není jenom kus papíru, kus starého papíru s rozpitým inkoustem...

„Věřte mi, já jen chtěla, aby nechodil za Liduší Šilhavou, aby jim ten karban všem zakázali z MNV. Šoucha seděl na MNV a ten zakazoval a dovoloval, co se ve vsi smí a co ne! Nechtěla jsem, aby někoho zavřeli...“

Mlčel jsem, jejímu zoufalému pohledu se nedalo dlouho uhýbat. Seděli jsme příliš těsně u sebe.

„Ten večer tam mladej pán, jako Francek, zrovna nebyl. Seděl tam starej pan Kubach, spolu s Jirchou. Vtrhli prej dovnitř i s esenbákama, že se na pile spolčujou kulaci a domlouvají se proti družstvu a lidově demografickému zřízení...“

Mluvila s pohledem upřeným kamsi mimo mě, pak se mi podívala do očí. A opakovala to znovu, pořád dokola.

„... nechtěla jsem to, rozumíte...? Chtěla jsem, aby mladej Kubach nechodil k Šilhavejm na pilu. Já nejsem žádná udavačka, jak se potom ve vsi povídalo. Na to tam byli jiný... Každý v Tomašicích věděl, že se na pile karbaní. Šilhavý tým byl posedlej. Chodilo tam hrát víc lidí. Tu pilu mu po převratu vzali, ale maminka říkala, že by ji stejně prohrál v kartách...“

„Vážně už musím, archiv se zavírá...“

„Každej to věděl, že se tam hraje. Jenže já napsala ten dopis... vyneslo se to a máma tehdy řekla, sbal si věci, vem Frantíka a jed' na Vysočinu, sou tam známí, co dělají na statku, potřebujou tam lidi na práci...“ Vrátili jsme se do vestibulu.

Vrátný se vrátil zvenku, nechal jsem ji tam stát na kamenných dlaždicích.

Vyšel jsem nahoru do badatelny, Daniela poznala z mého pohledu, že se něco děje, vstala, vzal jsem si věci, brašnu.

„Danielo, je mi to líto, s tou večerí,“ začal jsem, už dole mě napadlo, že bych ji mohl požádat o auto. V badatelně bylo teplo, do oken pořád narážel šikmý déšť. Sešli jsme dolů. Rozálie Zandlová stála ve stínu pod schodištěm, Daniela na mě kývla od dveří, že přiveze auto k zámeckému parku, abychom počkali za brankou u chodníku. Vyndal jsem si ze skříňky věci, navlékl šustákovou bundu. Vyšli jsme do deště, zámecké nádvoří bylo rozmoklé a trochu už zšeřelé, jak bylo zataženo, nikde ani jediná duše. Držel jsem nad stařenou deštník.

„Nemůžete přece jet takhle vlakem zpátky,“ přesvědčoval jsem ji. Prošli jsme parkem, zůstali jsme stát pod stromem u východu. Už se nezdráhala, děkovala mi. Přešlapoval jsem vedle lesklého kmene, zahánělo tam, mokrá kůra občas ožila světlem, jak po silnici přejelo auto. Nechtěl jsem, aby o tom zase začínala, ale ona stejně mluvila.

„... Kubach byl velkej sedlák, víte, myslím starýho pána. Byli koňari, nikdo neměl takový koně. Ostatní ve vsi byli kravaři, jen ještě Mařánek míval dobrý kobyly...“

Daniela nejela, nevěděl jsem, kde parkuje. Moje auto stálo pořád ještě na dvoře jednoho budějovického servisu. Báal jsem se zavolat, kolik bude oprava stát.

„... přišla jsem ke Kubachům do služby v devatenácti, předtím jsem sloužila u Sládků, od osmatřicátýho. Naši nic neměli, musela jsem. Sládek míval děvečku, ale Kubach, ten měl na gruntu vždycky dva chasníky a dvě děvečky a taky kočího...“

Rozpovídala se, přál jsem si jedině – abych už zahlédl bílé auto.

„... velká děvečka došla, krmila, já jsem byla malá děvečka, víte? Ráno jsem všem rychtovala snídani, poklízela. Krmila jsem prasata a kydala hnůj. Ale vyvážet hnůj u Kubacha, to nebylo jen tak, pane, to muselo bejt srovnaný do čtverců! Hnojiště jako jinde zahrádka! To nebylo převrátit kolečko a jít vod toho...“

Opírala se o berli, na plátně deštníku přistávaly lístky, které otrhal vítr s deštěm. Viděl jsem, cítil jsem, že už ji moc bolí nohy. Neptal jsem se na nic, ale ona vyprávěla dál, snad aby přehlušila ten pocit: s cizím mužem pod lípou v dešti, daleko od domova, prochládlá.

„... mladej pán vyspával dlouho, jéje, když přišel z tancovačky nebo z flámu, nikdo ho nesměl budit. Jen starej pán, ten na něj platil. A já... když věděl, že mám jet ráno na trávu já, nakázal kočímu, ať zrychtuje kobyly. Jenom zapřáhnout. A jezdili jsme spolu. A jednou, vyspal se pozdě, skoro už jsme byli za bránou, ale přece příběh, jen tak v košili a kalhotách od muziky. Vyskočil na kozlík a kočí si šel po jiný práci. A tam nahoře ve Shonech, na polní cestě nad Tomašicema, mladej pán převrhnuv vůz, já seděla na něm. Praskla líšeň. Víte, co bejvala líšeň u žebříňáku...?“ snad se usmívala, prořídlelé zuby, na hlavě měla šátek.

„Už by tu měla bejt...“ pronesl jsem do té pauzy, natahoval jsem krk, abych dohlédl brankou ven na silnici.

„... vůz převržený, já byla pod tou hromadou čerstvě nasečený trávy, byla voňavá a jako peřina, smála jsem se, až jsem se dusila...“

Silnici osvítily reflektory, bylo šero, jak se nebe zatáhlo, světla zůstala stát, slyšel jsem motor.

„... slyšela jsem ho, jak volá. Kterak tě mám vytáhnout, Rózino...? Já křičela, no jak, přece za nohy... vytáhl mě po smyku, sukně se mi vyhrnula až ke krku, bylo to v létě... no leželi jsme spolu na tý kupě trávy...“

Usmívala se přitom, ano, stáli jsme těsně vedle sebe, bylo jí cítit z úst, díval jsem se do země a do lesklých větví, kolem po parku a směrem k brance. Proboha, co mi to tu tahle babka vypráví? Dávno přes osmdesát, co jí teď zrovna běží před očima... Hleděla kamsi před sebe, do deště ohýbaného větrem, postřehl jsem pohyb za brankou na chodníku, Danielin světlý kabát, mávala na nás.

„Musíme jít,“ přerušil jsem Rozálii Zandlovou.

Vydali jsme se pomalou chůzí na cestu, do světla reflektorů, které zviditelňovaly déšť. Krok za krokem, za východem z parku svítilo auto, paní Zandlová se polekala toho velkého vozu, který tiše před přistaven u obrubníku; jeho velké elektrické oči zářily před sebe, oranžová světla blikala po obou stranách, za volantem Daniela. Otevřel jsem zadní dveře, bylo to, jako když nastupuje celebrita do přistavené limuzíny... pomohl jsem jí z kabátu a naše svršky uložil do kufru. Přisedl jsem dopředu. Interiér příjemně, tlumeně svítíl, obklopila nás vanilková vůně a navodila pocit útulna a bezpečí.

Navedl jsem Danielu na výpadovku na Brno, auto rozvážně plulo šerem, gejzíry vody za auty se tříštily do špinavých kapek na předním skle, voda se saponátem z ostřikovačů je smývala.

Otočil jsem se, na komfortní zadní sedačce seděla pohodlně opřená naše nečekaná pasažérka, francouzskou hůl svírala v obou rukách. Stařecké skvrny na kůži, vrásčité čelo, zahnědlé pahýly zubů. Nejkrásnější dívka z Tomašic a okolí...

„... bydlím v Ranharticích, nemám to k synovi daleko. Ale jezdí spíš oni, rodina. Tolikrát mě Frantík přemlouval, abych se k nim přestěhovala, ale... já už se z domečku nehnu, víte, už ne. Chci tam už umřít...“

Před Pelhřimovem se mi zdálo, že vzadu trochu klimbá, ale když jsem se k ní otočil, znovu se rozpovídala, snad cítila nějakou povinnost nás bavit, když se veze v naší společnosti, v cizím autě, z vděčnosti chtěla něco povídat, aby cesta ubíhala, když je to všechno kvůli ní.

„... ze začátku jsme neměli v obecním domku ani vodu, ani elektriku, jen malý kamínka nám darovali sousedi, to bylo v třiapadesátém. Byli jsme na všechno sami, léta. Chodila sem na klestí, Frantík sekal na špalku, dokud bylo venku vidět, celej domeček jsme obložili dřevem, abysme se ohřáli, až přijdou mrazy. V noci jsem vstávala přikládat, a když to někdy vyhaslo, měli jsme ráno jinovatku na peřinách...“

„Paní Zandlová, nemusíte mi odpovídat, jestli nechcete,“ nahnul jsem se k ní přes opěradlo, „ale koho ještě máte v Tomašicích? Kdo vám o mně řek?“

Seděla a usmívala se, dívala se dopředu na krajinu v soumraku, pokyvovala hlavou.

„Nesmím to povědít...“

„Jednu vizitku ještě se starou adresou jsem nechal asi před třemi lety v Tomašicích v čísle 21. Ta paní je teď ve vsi v krámu...“ nadhodil jsem.

„Tonička Horáků už umřela, bude to deset let. Teda ona se tak nejmenovala, Horáků se jim říkalo po chalupě. Psávaly jsme si, dlouhý leta. Jarka, její dcera, mi taky občas napíše. A pokaždý lístek k Vánocům, na Velikonoce, nikdy nezapomene... v krámu je pořád s lidma, ví o všem...“

Na víc jsem se ptát nemusel. Tušil jsem už nějakou dobu, že ta růžovoučká paní z krámu o Zandlové ví. Ptal jsem se tehdy v tomašickém krámě po jejím hrobě. Ani nemrkla. A přitom jí psala dopisy... Otočil jsem se, když Daniela přibrzdila, špatně viděla na cestu. Tenounké bzucení ostřikovačů, šly naprázdno. Stěrače rozmazávaly po skle kalnou vodu.

„Před Havlíčkovým Brodem budeme odbočovat doprava. Je tam benzinová pumpa, koupíme tam novou náplň do ostřikovačů...“

Dojeli jsme sníženou rychlostí, modré a žluté neony čerpací stanice nás vítaly jako oáza. Už byla tma. Rozálie Zandlová souhlasila, že si dáme kávu, a pomalu šla ke svítící prosklené přízemní budově. Umyl jsem u stanoviště č. 1 čelní sklo vodou z malého modrého vědra, Daniela mezitím tankovala.

Uvnitř shopu nebyla žádná místa k sezení, prý že to vydrží chvíli vestoje, koupil jsem jí kávu z automatu. Mezi regály se zbožím nikdo nechodil, byli jsme tam sami. Stál jsem naproti ní, taky mě zahříval v dlani jeden hnědý kelímek.

„... nikdy jsem politice nerozuměla, víte? Říkali nám, že Masaryk je dobřej, hodnej, zakladatel státu... pak jednou pustili děti dřív ze školy, já už tehdy pracovala s maminkou u nás v Hůrce. Křičely jsme na ty děti, co že jdou tak brzy, vracely se dopoledne přes pole z Tomašic. Volaly, že umřel Masaryk, pan učitel to prej říkal. Chudák maminka. Celá se vyděsila. Pak začala plakat, tak od srdce, hodně plakala a já, když jsem ji viděla, začala taky řvát. A tak jsme tam obě stály, samy dvě na poli, a plakaly jsme jako blázni... to bylo v sedumatřicátým roce...“

Polykal jsem horké kafe a zíral na ni, jak srká u pultíku kávu z plastického kelímku v třesoucí se ruce. Za ní, na policích u skleněné stěny, erotické časopisy a inzertní noviny, lesklé obálky módních magazínů, videokazety, cédéčka, aromatické stromečky do aut, plastové kanystry s motorovým olejem, na stojanu brýle proti slunci, baseballové čepice... z reproduktorů duněla v jemných basech nějaká anglicky zpívaná píseň, mondénní mladý hlásek nějaké popové hvězdičky. A Rozálie Zandlová tam stála jak z jiného světa, bílé vlasy pod šátkem a zašlý kostým hnědé barvy, v otlučných černých botkách, s oteklýma nohama.

„... a pak po osmačtyřicátým říkali, že byl Masaryk špatnej a lidem že se za něj nevedlo dobře. A chválili Gottwalda, bože, ty ho tak chválili... A Stalina, všude o něm psali, a tak hezky, potom o Zápotockým...“

Daniela zaplatila u pultu a pak přišla k nám. Paní Zandlová vytahovala z kabelky peněženku, že jí dá peníze na benzin, Daniela s úsměvem odmítla, zanechala starou paní v rozpacích s pětistovkou v ruce. Trochu se to uvnitř zaplnilo lidmi. Šel jsem si vybrat něco z potravin, sušenky naskládané vedle čokolád a lahví vína a tvrdého alkoholu, bonboniéry, káva, čaj. Daniela přicházela úzkou chodbičkou mezi regály, usmála se na mě, její zelené oči měkce svítily, obracel jsem v dlani balíček keksů, protáhla se za mnou v tom stísněném prostoru a jemně na mě přitom sáhla. Zlehka mi na

okamžik položila dlaně na pas, zezadu se dotkla mých boků, ucítil jsem zblízka její vůni, pak se vedle mě shýbla a vyndala z police láhev vína, moravského. Ukázala mi vinětu.

„Mrzí vás to? Ta večere?“ zeptal jsem se. „Omlouvám se...“

„Nemáte za co,“ řekla.

Šli jsme bok po boku k východu. Rozálie Zandlová pomalou namáhavou chůzí o holi postupovala k autu. Prošli jsme mlčky deštěm. V autě bylo jako v pokojíčku, měkce jsme pluli po asfaltkách Českomoravské vrchoviny, podivná trojice: zedřená stařena, která pamatuje Masaryka, moderní žena, něco málo přes třicet, vonící italským parfémem, a bývalý knihovník s laptopem napěchovaným desetitisíci jmen zemřelých za posledních pět set let.

„... občas to vyprávím vnučce, víte, jak jsem jako holka chodila v Tomašicích do školy. V dřevákách přes lávku, ale to už jsem předtím nažala plnou nůši trávy pro naše husy, panečku! A v zimě, v těch samejch dřevákách, jsme chodili přes řeku po ledu, nevím, jestli nás záblo, už si to nepamatuju. Ale asi jo.“

„Kdy jste byla v Tomašicích naposledy?“ zeptal jsem se. Nadechovala se dlouho k odpovědi, bylo to spíš povzdechnutí.

„Na pohřbu mé maminky, v sedmdesátém roce. Měla malej, skromnej pohřeb, ale pěkněj. Syn mě tam tehdy odvez, hned jsme zase jeli zpátky. Ani jsem s nikým nemluvila, jen s Toničkou. To jsme se viděly skoro po dvaceti letech a vlastně naposled... Šla jsem jak ta pohřební kobyla, jak chodívala dřív s klapkami, viděla jsem jen tu silnici ke hřbitovu a zpátky k autu. Vlastně jsem Tomašice neviděla...“

Vzpomněl jsem si na hrob rodiny Zandlovy, tomašický hřbitůvek jako dlaň, zvadlá kytička ve špinavé sklenici.

„... Tonička s náma pak chvíli postála u auta, plakaly jsme obě, pro slzy jsem stejně nic neviděla. A Tonička pak dál udržovala hrob mejch rodičů a sourozenců, jako by to byl hrob její rodiny. Jsem jí za to moc vděčná. Frantíka tam posílám na Dušičky. A mladá, Jarka, stará se vo ten hrob dodneška, psala mi...“

Za cedulí obce Ranhartice jsme odbočili napravo do kopce. Po pár metrech dala stará paní pokyn zastavit. Otevřel jsem jí dveře, děkovala Daniele a já jsem zase zahlédl tu pětistovku. Daniela si ji nevzala, pomohl jsem paní Zandlové ze dveří, podala mi hůl a pak ruku, drsnou, seschlou, ale s pevným stiskem.

Malý bělavý domek čp. 22, se šedivým soklem, s maličkou předzahrádkou a zeleným plaňkovým plotem. Podala mi ruku, opakovala svou prosbu z třeboňského archivu, déšť neustával, nastavovala mu trpělivě deštník, drobnému studenému zářijovému dešti. Slíbil jsem jí to.

Zmizela v domovních dveřích. Napadlo mě, že ji toho dne vidím poprvé a naposled v životě. Vracel jsem se dolů po svažité cestě, jen dvě koleje vysypané štěrkem, Daniela mezitím vycouvala na asfaltovou silnici. Nasedl jsem a vyrazili jsme, po několika kilometrech jsem se přes rameno ohlédl za sebe na zadní sedadlo, jestli tam náhodou pořád nesedí ta stařena, jestli to nebyl přelud, jestli skutečně někdy seděla na zadní sedačce tohoto auta Rozálie Zandlová... Na tmavomodrém potahu ležela pětisetkorunová bankovka.

„Počkejte,“ probral jsem se ze zadumání na křižovatce u směrových tabulí, „tak jed'te rovnou do Prahy, přece se pak nebudete ještě vracet. Musíte bejt unavená...“

„To ne,“ řekla rezolutně, „co byste asi dělal vy?“

„O mě nemějte starost, vysadíte mě někde cestou nebo pojedu z Prahy nočním vlakem...“

„Vy taky nemějte starost,“ napodobila legračně tón mého hlasu, „jsem zvyklá jezdit v noci.“

„Nocleh už v Třeboni neseženete, je moc pozdě.“

„Tím se netrapte,“ odbyla to Daniela a usmála se. Opravdu bezstarostně. Uháněli jsme zpátky směrem na Jindřichův Hradec.

„Ta ženská musela v životě zkusit jako pes,“ řekl jsem do ticha, „dneska si to už nikdo nepředstaví...“

Bylo slyšet, jak pneumatiky sviští po mokrém asfaltu v tom psím počasí, Daniela nic neříkala, žluté vlasy jí padaly přes límec lesklé černé blůzy. Zavřel jsem oči a opřel se pohodlně do sedačky, aby se uklidnilo to psí počasí ve mně.

„Pamatujete si, na co jsem se vás ptala dneska kolem poledne? V Třeboni, v archivu?“

Po dlouhé chvíli mlčení jsem se pomalu vracel myšlenkami zpátky, po cestičkách toho příběhu, který byl svázaný ve složce schované v brašně u laptopu. Celou cestu byl ten příběh vlastně s námi. Její hladké ruce na volant, jeli jsme pozdním večerem, tmou.

„Jestli už jsem skončil s tou vesnickou historií, jste se ptala. A já jsem řekl...“

„Jak jste to vlastně řekl?“ otočila na okamžik hlavu ke mně.

„Řek jsem, že už to mám hotový, ale že jsem vlastně ještě neskončil...“

„Jo, tak nějak jste to řekl. Nerozuměla jsem, co tím myslíte.“

„... a teď vím,“ pokračoval jsem s rozostřeným pohledem na tmavou silnici před námi, „že už jsem s tím skončil. Chápete? Dnešním dnem to pro mě skončilo. Odkládám spis. Navždycky.“

Na nic se mě neptala, ale přesto jsem jí to všechno během zpáteční cesty pověděl. Všechno, co jsem věděl o příběhu z padesátých let v trojúhelníku obcí Tomašice, Černá Hůrka, Smrčí. O nejkrásnější holce v celém kraji, jak jsem si přál vidět její fotku z mládí, ale hledal jsem vlastně její náhrobek po vesnických hřbitovech, kde jsem našel jen jména jejích nápadníků, jak jsem od ní dostal dopis jako ze záhrobí a jak za mnou nakonec přijela, shrbená stařena, prostá žena, sedřená celoživotní těžkou prací.

„... starej Kubach zemřel v šedesátém třetím, jeho syn asi před patnácti lety. Oba jako důchodci a členové JZD. Ani jeden se nedožil konce komunismu v Čechách. Jirchu vystěhovali i s rodinou z Tomašic v roce padesát tři, dál o něm nic nevím. Nikdy se do vsi nevrátil. A Mařánek, ten umřel v roce šedesát jedna, členem JZD od

jednapadesátýho. Jeho dcera žije ve městě, chalupu mají vnoučata. Nikdo se nevrátil k sedlačení. Ani jeden z potomků těch tří největších sedláků. Pole má pronajatý družstvo. Je to už dávno jiný družstvo než tehdy. V sedmdesátech letech se dvakrát slučovalo s jinejma v okolí. Tisíce hektarů, sídlo je dávno jinde, v bejvalý střediskový obci, kilometry od Tomašic. Jenže po transformaci je družstvo v těžký platební neschopnosti, zadlužený, vlastně se rozpadá. Kubachovo stavení je prodaný, zrekonstruovali si ho moc hezky nějaký Pražáci na letní byt. Neteř starýho Kubacha žije údajně v Hradci. Mladej prej děti neměl...“

„A Jirchův statek?“

„Z toho zbyla polovina a i ta je zralá na demolici, je tam sklad materiálu, maštale opuštěný... vlastně na něco jsem si teď vzpomněl!“

Daniela jako by se polekala mého zvýšeného hlasu.

„Jircha se prej jednou ve vsi objevil,“ ztišil jsem zase hlas, „vyprávěl mi o tom v létě v Tomašicích pan Sládek, klempíř, syn Jana Sládka z čísla 5.“

„Vážně?“ Danielina otázka zazněla lhostejně. Trochu mě to zchladilo, myslel jsem si bláhově, že tyhle staré selské historie musí zajímat každého.

„Zkrátím to. Prostě pan Sládek si pamatuje, že někdy v roce osmdesát pět šest se najednou u nich ve dveřích do kuchyně objevil sedlák Jircha. Zničehonic. Staříčkej, ale pořád statnej. Babička pana Sládka ještě žila, už byla invalidní a měla cukrovku. Bolavý klouby, už skoro nevstávala z křesla. Ale to odpoledne prej vyskočila na nohy a klopýtala ke dveřím. Objala Jirchu, poznala ho prej po těch víc než třiceti letech okamžitě. Pan Sládek byl jako mladej kluk tehdy u toho, říkal mi, že už si toho moc nepamatuje. Jenom to, že se Jircha nezdržel a hned večer zase odjel. Někdo ho tehdy asi přivez a zase odvez. Ale pan Sládek si zapamatoval, co řekla jeho babička na uvítanou, místo pozdravu, když Jirchu objala...“

V krátkém zamyšlení jsem najednou viděl pana Sládka, klempíře, jak stojí na tomašické návsi, půlka srpna, slunce do nás bije... ale

stěrače na čelním skle pracovaly naplno, byl jsem zpátky v Danielině autě.

„Osmdesátiletá vdova, babička pana Sládka, přišla prej k Jirchovi a řekla: *Tak ty ses sem vrátil? Mezi ty svině?*“

Vyčerpaný z vyprávění a z toho všeho, co se odpoledne semlelo, jsem seděl zabořený v předním sedadle, silnice ubíhala, oslňovaly nás reflektory protijedoucích aut. Ptala se jen tak ze slušnosti a já se tolik rozpovídal. Přesto jsem cítil, že to nebylo marné. Utřídil jsem si nahlas fakta, všechny ty věci, které jsem věděl a co ani nebyly ve složce. Uvědomil jsem si také, že něco se už nikdy nedozvím. Nikdy, protože do Tomašic už nepojedu. Třeba to, proč stará Petrásková tolik nenáviděla Zandlovou. I po půl století. Snad v tom byl tehdy nějaký muž. Kdoví. Oba jsme mlčeli.

Konečně jsme přijeli na silniční obchvat kolem Třeboně, navedl jsem Danielu do sídlištní čtvrti, před šedivý čtyřpatrový panelák. Motor šel tiše, že nebyl ani slyšet, odpásal jsem se a protáhl se v sedačce. Sáhla dozadu a z tašky vytáhla tu láhev bílého moravského vína od benzinové pumpy. Omluvně se usmála a podávala mi ho. Prý za tu slíbenou večeri. Nemohl jsem v té chvíli udělat nic jiného. Opravdu nešlo nic jiného říct, než jestli by ke mně nechtěla zajít na kávu.

Rozsvítil jsem v poloprázdném bytě s rozházenými věcmi a stohy různých papírů a listin, starých knih. Uvolnil jsem jedno rozvrzané odřené křeslo, sedla si do něj v těch svých krásných šatech. Zatáhl jsem závěs, déšť byl pořád za oknem, tloukl do skla, jako by se chtěl dostat k nám dovnitř.

* * *

Byla noc. Nebo vlastně ráno. V Touchově na návsi mrtvo. Na druhou hodinu jsme byli domluveni pod okny bytovky. V druhém patře se svítilo, modré televizní světlo za záclonami. Hodil jsem pár kamínků do skla, za chvíli se objevila rusá hlava.

Za chvíli stál Kennedy ve vchodu v šoférské uniformě, jako by nebyla sobota ráno. V ruce mu cinkaly klíčky s přívěskem. Chvátali jsme tmou k autobusu zaparkovanému pod stromy vedle kostela.

„Nešel jsem ani spát, jen tak podřimuju v křesle u televize,“ pronesl za chůze mrzutým hlasem.

„Nevykašleme se na ty Hlavatky?“ zeptal jsem se.

„Zbláznil ses? Sami dva to neurvem. Kór s tebou, ty figuro...“

„Bojím se, že budou nalitý. Jestli je tam vůbec najdem...“

Seděl jsem na předním sedadle a byl jsem trochu napjatý vzrušením, mohutný Kennedy za volantem v klidu žvýkal, reflektory osvětlovaly úzkou asfaltku vedoucí do vedlejší vsi. Zastavili jsme na kraji návsi, vystoupil jsem, motor tiše vrčel, před místním kulturním domem parkovalo několik aut, viděl jsem hlouček mladých lidí, vedle vchodu zářil plakát.

PUSHKIN PARTY

KAŽDÝ TŘETÍ PANÁK VODKY PUSHKIN ZDARMA

+

DJ SLIM

+

PŮLNOČNÍ STRIPTÝZ

Bratři Hlavatkové nikde. Zašel jsem dovnitř, do kulturáku, kde se konalo dostaveníčko s Puškinem. Opírali se ještě o bar. Sláva. Hádal jsem, že o poezii tam ten večer asi nejde. Kývl jsem na ně, kupodivu neprotestovali a dopili. Flamendr Josef zase jednou vytáhl staršího bráchu od rodiny. Čekal jsem před kulturákem, zdálky jsem slyšel bručet motor autobusu.

„Koukám, že jste tam trochu zvedli věkovéj průměr,“ řekl jsem Hlavatkům, statným čtyřicátníkům, když se vymotali ze dveří, „ty holky tady jsou tak od patnácti do osmnácti...“

„Jakej byl striptýz?“ přivítal je Kennedy, našli jsme všichni do autobusu. Za chvíli to tam smrdělo jak v palírně. Trnul jsem, aby si něco neudělali, až povlečem ten kámen.

Dvacet kilometrů k opuštěnému lomu uběhlo rychle, nepotkali jsme cestou jediné auto. Stará prohnutá závora byla zajištěná řetězem na zámek, ale dala se uvolnit, to už jsem měl zjištěno. Zvedl jsem ji, Hlavatkové ukazovali jako správní závozníci a Kennedy zacouval přímo na plácek porostlý trávou a kopřivami. Nízký kamenný kvádr svítil mezi vegetací, trochu jsem kolem orval trsy trávy a sešlapal kopřivy.

„Doufám, že si to ti dva blbci nepustí na nohu,“ řekl jsem Kennedymu, když jsem mu ukazoval kámen.

Zabrali jsme všichni čtyři a poponesli kvádr těch pár metrů k autobusu. Boční kufr byl otevřený. Nadzvedli jsme kámen na jedné straně a opřeli ho o hranu otevřeného úložného prostoru. Potom jsme ho nadzvedli a nasunuli dovnitř.

Zpáteční cesta proběhla za zpěvu diskotékových hitů, Josef s Milanem předzpěvovali, Kennedy zářil štěstím, že se na vsi zase něco děje, s černou jízdou si starosti nedělal. Promýšleli jsme, jak pokřtíme Kamenného dragouna. Šampaňským? Nebo pivem? Traktor na převoz od mistra kameníka na vršek nad vsí byl přísliben na příští týden.

Kámen jsme složili u polní cesty před návrším, zbytek cesty půjde smykem na řetězech za traktorem. Bratři Hlavatkové si pochvalovali, že je ještě nikdy nad ránem z flámu nerozvážel autobus. Kennedy zhasl světla a vypnul motor, autobus stál pod stromy, jako by se nic nestalo, bylo půl čtvrté a ptáci už se ozývali. Šel jsem s Kennedym k bytovce, v hlavě pořád vzpomínky na večer před dvěma dny, ten nenadálý výlet na Vysočinu. Vyprávěl jsem mu to.

„Už jsem Šrámkovi volal. Nedám jim to, Honzo,“ řekl jsem.

„Rozmysli si to, tys jen našel, co chtěli, a dál tě to nemusí zajímat. Udělals práci a zasloužíš si ty prachy. Nakonec, zjistil jsi jen pravdu...“ díval se na mě, přezvykoval tu svou žvýkačku.

„Pravdu...!“ řekl jsem posměšně. „Jsem alergickej na slovo pravda, za ty roky, co se hrabu v archivech. Kupodivu mě Šrámek v telefonu ani nepřemlouval.“

„Hele, už je chladno, nechceš jít chvíli nahoru? Na panáka? Holky spěj, budem zticha. Taky tam mám nějaký víno z Moravy.“

Zavrtěl jsem hlavou. Začalo mrholit, vítr už pomalu přinášel podzim. Kennedy mě sledoval, jak tam stojím s rukama v kapsách, v bundě zapnuté až ke krku. Viděl, že nahoru nechci, ale domů se taky nehrnu. Zmizel ve dveřích, dupal po schodech. Za chvíli se vrátil s láhví domácí slivovice. Odšpuntoval ji a přičichl k hrdlu. Pak se napil.

„Je kvalitní. Od bráchy, z loňska. Letos bude pálit zas, musíš přijít.“

Lokl jsem si, zatřásla se mnou, ta pálenka.

„Víš, že většinu švestek tady v okolí zlikvidovala nějaká nemoc? Prostě zašly,“ povzdychl si Kennedy, usadili jsme se na lavičku vedle vchodu.

Vyptával se jako vždycky, tak jsem mu to řekl všechno. Pokyvoval, lehce se usmíval, podal mi ještě jednu láhev.

„Tak co teď?“ zeptal se vesele a taky se napil. „Nastěhuješ si ji do Touchova? Nebo do Třeboně?“

Mnul jsem si dlaní čelo a díval se do země. Daniela. Tohle léto mělo jméno Daniela. To vyprahlé, žíznivé léto.

„Honzo, já o ní nic nevím...“

„No jasně, začínáte.“

„Ale já nevím fakt nic! Ani jak se vlastně jmenuje.“

„Počkej...“

„Jediný, co mám, je číslo jejího mobilního telefonu, vím, že dělá někde v Praze, ale to je všechno! Já se jí nikdy na nic neptal, znám její předky z matčiny strany do roku 1620, do Bílý Hory, ale pokud jde o Danielu, nevím ani její příjmení, adresu, nic...“

Kennedy se rozesmál na celé kolo, jako výbuch byl ten jeho hlasitý smích, až musel vstát z lavičky a prohýbal se a plácal se do steh. Smál se jako blázen.

„Promiň,“ škytl po chvíli, když se trochu uklidnil.

„Co se směješ, ty vole?“

„Kdyby se tohle stalo někomu jinému, rozumíš,“ otrásal se ještě dozvuky smíchu, „třeba mně nebo nějakýmu dobytku, jako je Hlavatka nebo prostě... komukoli...“

Nad námi se otevřelo okno, nějaká rozespalá hlava, rozzlobený hlas.

„Děte si řvát někam jinam, ochlastové, tady se spí. Slyšíš, Honzo...!“

Držel jsem láhev slivovice, Kennedy stál před lavičkou a ještě celý rozchechtaný mávl do okna.

„Sorry, Růžo, my už budem zticha,“ smál se už jenom pro sebe, žuchnul vedle mě na lavičku.

„Rozumíš, komukoli kdyby se to stalo, ale tobě! S těma tvejma zásadama...“ zase se rozesmál, ale už tiše, „ausgerechnet tobě, že se vyspíš se ženskou a ráno ani nevíš, jak se jmenuje...“

„Hlavně že tě to pobavilo,“ zvedl jsem se z lavičky a podal mu láhev.

„Promiň, Pavle. Dyt' mě znáš...“

Začalo už pořádně pršet, Kennedy zmizel v domě, zamkl vchod. Vracel jsem se k chalupě mistra kameníka a lehounké světlo se zvedalo za obzorem, deštivá sobota se probouzela, na asfaltu se leskly první spadané lístky z jeřábů.

Kind einer Dirne

Po pár dnech jsem konečně měl pohromadě šest tisíc na zaplacení v autoservisu. Moje stará škodovka tam stála už pěkně dlouho. Na spoj do Budějovic čekalo na návsi jen pár lidí, konečně se objevil modrý autobus v zatáčce. Nastoupil jsem jako poslední a sedl si na přední sedadlo. Kennedy mocně žvýkal a mlčel, pak se ke mně obrátil. A zase nic.

„Co je, Johnny?“

„Nevšiml sis těch novin?“ pohodil bradou na odkládací plochu vedle přístrojové desky. „Ty jsou pro tebe.“

Vstal jsem a sáhl si pro tenké noviny, nějaký druh regionálního zpravodaje, a usadil se zase na sedadle. Ale to město přece...

„Přivez mi to včera Ruda, ten kluk, co sem jezdí linku z Vysočiny.“

Listoval jsem tím plátkem odzadu, přes výsledky fotbalového okresního přeboru, článek o zahrádkářském svazu a program městského kina na měsíc říjen jsem se dostal k velkému článku na prostřední dvoustraně. Do očí mě okamžitě uhodily dvě věci. Tučný nadpis: OTEVŘENÝ DOPIS RADNÍMU FRANTIŠKU ZANDLOVI a zmenšená kopie rukou psaného dopisu Rozálie Zandlové i s jejím vlastnoručním podpisem.

Zíral jsem na Kennedyho, všiml si, jak to se mnou zacloumalo. Udělalo se mi lehce nevolno, skloněný nad rozevřenými novinami četl jsem hltavě článek. Výzva radnímu Zandlovi, aby se zamyslel nad morálním profilem své rodiny a svými postoji před rokem osmdesát devět a pak teprve aby v radě města kázal o morálce a cti. Něco v tom smyslu. Zavřel jsem noviny, sklesle seděl a snažil jsem se o všem racionálně uvažovat. Moc mi to nešlo.

„Nekecej, že si jedeš pro ten svůj vrak,“ vytrhl mě z letargie Kennedyho posměšný hlas, „jedeš pro nějakou pěknou zachovalou vojetinku, co? Za padesát litrů, starý auto na protiúčet a navrch těch šest, co máš v kapse, to už se nechá něco vybrat.“

„Co to meleš, prosím tě?“ vyskočil jsem, stoupl jsem si k němu a držel se klandru. Točil volantem, žvýkal, měl jsem chuť mu jednu natáhnout.

„Honzo, já nevím, jak se to tam mohlo dostat! Já mám tu složku pořád doma na stole, nikomu jsem to nedal. Ani neprodal.“

„Ruda mi to půjčil, ještě to celý nečet, musím mu to dneska vrátit. Prej když jsem se o toho chlapa tak zajímal...“

„Jasně, vem si to,“ hodil jsem složené noviny na místo, kde ležely předtím. „Kdy to vyšlo?“

„Předevčírem. Čerstvý číslo, zářijový.“

Sedl jsem si zpátky, do Budějovic zbývalo asi deset kilometrů. Vyhledal jsem v paměti telefonu jméno ŠRÁMEK. Dlouhý tón a tiicho. Nezvedal to. Vymáčkl jsem číslo Státního oblastního archivu.

„Tady Straňanský, prosím vás, nehledal mě v poslední době v archivu nějaký pan Šrámek?“

Kennedy se ke mně otočil, s mobilním telefonem u ucha jsem ještě pořád musel být bílý, ale už jsem se pomalu začínal rozpaľovat.

„Nevíte? Za vás ne... Nemoh se nějak dostat do badatelný, když jsem tam zrovna nebyl? Nechávám si tam věci a jdu třeba na oběd nebo na nějakou schůzku, vždyť to víte...“

Všichni vystoupili na budějovickém nádraží, seděl jsem pořád na sedadle, Kennedy už stál na schůdkách v modrém saku a s taškou na peníze v ruce.

„Polez, jdu na oběd. Mám na to třicet minut,“ houknul na mě. „Já toho chlapa zabiju. Měl jsem ho poslat do hajzlu hned na začátku.“

Vystoupil jsem, šli jsme do nádražního bufetu, Kennedy se na mě soucitně díval.

„Tak si opravdu vyzvedneš ten tvůj starej krám?“

„Jo. A hned ho pořádně projedu.“

* * *

Byly to dva týdny, co jsme stejnou cestu projížděli Danieliným pohodlným vozem. Tentokrát nepršelo. Ale posledně jsem zase neměl tenhle svíravý pocit v břiše. Myslel jsem na stařenu, jak jsem ji naposled viděl na prahu jejího domku, zkřehlou pod deštníkem, a teď jsem se vracel s příšerným pocitem, že jsem něco hrozně zvorál.

Míjel jsem benzinovou pumpu, kde jsme minule zastavili pro vodu do ostřikovačů a na kávu. Jak se zkracovala cesta do Ranhartic, zmáhala mě přímo fyzická nevolnost. Konečně jsem projel kolem cedule, vyjel prudký stoupák a zastavil. O ničem už jsem nepřemýšlel a na nic nečekal. Zazvonil jsem u vrátek, nebe bylo šedé, úplně celé, na hodinkách pět odpoledne. Záclona se pohnula a nic, byl jsem odhodlaný bouchat na dveře a na okno.

Už jsem chtěl vzít za kliku vrátek a projít ke dveřím, když se otevřely. Rozálie Zandlová stála na prahu, sehnutá, vrásčitá, v seprané květované zástěře, bílé vlasy do drdolu. Pozdravil jsem, dívala se, jako by mě nemohla poznat. Pak zmizela, ale dveře zůstaly otevřené. Objevila se za chvíli opřená do francouzské hole a vyšla po chodníčku mezi záhonky s odkvetlými růžemi. Mezi námi ten laťkový plůtek, něco přes metr vysoký, vrátka byla zamčená, pustil jsem kliku a narovnal se. Zastavila se těsně u plotu. Čekal jsem, co řekne. Mlčela.

„Paní Zandlová, já...“ odkašlal jsem nervozitu a tíhu kolem žaludku, „já jsem...“

„Čekala jsem vás,“ přerušila mě. Nedívala se na mě, hleděla kamsi mimo mě.

„Přijel jsem vám říct, že já jsem jim to nedal! Rozumíte? Já vám slíbil, že...“

„Já vím,“ řekla svým léty zhrublým hlasem. Nechápal jsem. Nebo snad pořádně neslyšel.

„Já mám ten váš dopis, samozřejmě, mám všechny ty listiny, ale je to u mě doma, nikdy jsem jim to nedal! Museli mi to vzít a okopírovat, ale nevím jak! Absolutně nevím jak...“

„Já vím,“ řekla znovu a podívala se mi do očí, „věřím vám to.“

„No ale potom teda nechápu...“

„Byla tady.“

„Prosím?“

„Ta mladá paní, co nás vezla,“ řekla bez emocí.

„Cože...?“

„Přijela druhej den odpoledne. Ukázala mi všechno, i ten dopis.“

„To není možný...“ Chytil jsem se planěk dřevěného plotu. Nadechoval jsem zhluboka chladné září, kouř z chalup. Ona se opírala o hůl, nachýlená k jedné straně.

„Chtěla padesát tisíc, že jinak to zveřejní,“ řekla stroze. Schoval jsem obličej do dlaní a mnul si čelo.

„To je jasný, kde byste je vzala...“

„Ale já jsem jí je dala!“

Podíval jsem se na ni s úžasem. Nepohnula se.

„Měla jsem ale jen pětatřicet. Pro zbytek si měla přijet, ale už nepřijela... syn nic nevěděl, nic neví. Neřeknu mu to.“

„Co vám k tomu řekla, proboha?“

„Nemusela nic říkat. Viděla jsem ten kropenatej nos, světlý vlasy, ta pusa...“

„Nerozumím.“

„Všimla jsem si toho hned poprvý, když jsme jeli z Třeboně. Až jsem se lekla. Celej Jircha...“

„Prosím?“

„Je to Jirchů ksicht, ten nos, ty pihy... celej starej Jircha, jak vypadal zamlada.“

„Myslíte, že sedlák Jircha z čísla 8 byl jako její...“

„Dědek. Jinak to bejt nemůže.“

„Neřekla vám to? Nebavily jste se o tom?“

„Vůbec jsme se nebavily.“

„Nemáte teď strach?“

„Strach?“ řekla nevzrušeně. „Z čeho? Po tom všem...“

Odmlčela se. Chvilí jsem čekal a potom jsem šel pomalu k autu.

„Počkejte, pane Straňanský...“

Žmoulal jsem v ruce klíčky od zapalování. Stála pořád za plotem, vrátil jsem se.

„Celej život jsem ho chránila, mýho Frantíka... musela jsem, když jsme zůstali hned od začátku sami.“

„Já tomu rozumím, paní Zandlová.“

„Jarka mi v dopise psala, že hledáte v matrikách a v kronikách...“

„To je pravda. Je to moje práce.“

„Hodně lidí v Tomašicích mě nemělo rádo. Vím to. Už před válkou,“ říkala pomalu s pohledem upřeným do země, „Anežka, moje kamarádka ze vsi, mi jednou řekla, prej se povídá, že se kurvíš u Sedmiborskejch, co na to Franta Kubachů? Moje kamarádka z vobecný školy to řekla.“

„Počkejte, ptala jste se na kroniky.“

„Jenda Sedmiborskejch za mnou pořád chodil, ke Kubachům, k našim do domku, máma ho vyháněla, aby mi dal pokoj,“ pokračovala dál stará paní, „jo, Sedmiborskejch měli deset hektarů...“

„Paní Zandlová...“ chtěl jsem ji přerušit, neměl jsem už náladu na další dlouhý monolog, ale nedala se.

„... a za protektorátu mi jednou řekla Božka, co uklízela na faře, že ve farní kronice je u narození mýho Frantíka ten německej zápis... pamatuju si dodnes, jak to řekla...“

Posuňkem ruky mě přivolala blíž, ještě blíž jsem se sklonil, že mi ta tři německá slůvka mohla pošeptat mezi plačkami do ucha. Přišlo mi to komické, jako by nás někdo mohl slyšet... Zase jsem se narovnal, visela na mně pohledem.

„Že to tam nemůže bejt napsaný?“

„Já nevím, paní Zandlová, já jsem tomašickou farní kroniku nikdy neviděl.“

„Božka tehdá říkala, farská hospodyně, že jí pan farář dovolil dívat se do tý kroniky.“

„Ani nevím, kde ta kronika je. Fara už je dávno zrušená.“

„Že to není možný, aby to tam bylo takhle napsaný? Já vím, co to znamená.“

„To je taková fráze, co se tehdy do kronik psala...“

„... ale Božka se mi mstila, víte? Kvůli Jardovi Bednářů ze vsi... kde mohla, řekla mi něco jedovatýho, že jí obluzuju milýho... ale to nebyla žádná pravda.“

Ještě když jsem hnál auto po silnici na Jindřichův Hradec, měl jsem před očima shrbenou postavu v zástěře, jak jde pomalu po chodníčku a mizí ve dveřích domku. Dvě nová jména ze vsi. Sedmiborský, Bednář. Vzpomněl jsem si na ty bílé, vápnem vymalované námluvné pěšinky. A na ten soupis nápadníků vytesaný do žulových náhrobků na tomašickém hřbitově. I tyhle dva posledně jmenované bych tam určitě našel. Ale necítil jsem nejmenší chuť na ten hřbitůvek ještě někdy vkročit.

Palác Flora

Z mobilního telefonu pořád stejná písnička. VOLANÁ STANICE JE DOČASNĚ NEDOSTUPNÁ. Ta nešťastná složka dokumentů ležela nehnutě stále na stejném místě v polici a já už jsem věděl dávno víc, než v ní bylo. I víc, než jsem sám kdy chtěl vědět.

Podle kalendáře mi vycházelo, že Daniela by se měla právě vracet z veletrhu. Snad byla na cestě, snad ještě v Německu. Konečně se mi ozval tón, cítil jsem bušení v hrdle. Už jsem se nadechl, jenže hned jsem zase vydechl naprázdno. Danielin pozdrav byl nahraný. Hlasová schránka. Zpanikařil jsem a zamáchl to. Ale pak jsem to hned zkusil znovu, opět záznamník.

„Danielo, tady Pavel. Já vím všechno. Můžeš mi říct, jak jsi to mohla udělat? Proč jsi mě podvedla? Aspoň se teď neschovávej do hlasovejch schránek...!“

Raději jsem přerušil hovor. Třásla se mi ruka s telefonem, položil jsem ho na stůl. Uvědomil jsem si, že ze všeho nejmíň bych si v tu chvíli přál, aby zazvonil zpátky. Ležel na desce stolu, z okna pane-láku výhled do mokrých větví a žlutnoucího listí. Zase už přšelo.

Telefon najednou opravdu zadrnčel, vibroval a tančil po stole. Leknutím jsem nadskočil. Popadl jsem ho, na displeji svítilo uložené jméno: KENNEDY.

„Co děláš, Pavle? Za hodinu začíná hasičská schůze.“

„Dej mi pokoj se schůzí.“

„Jak ti jelo auto, po tý opravě?“

„Dobře.“

„Tak přijdeš?“

„Jsem v Třeboni.“

„S ní?“

„Sám. Půjdu v osm spát, jsem hrozně unavenej. Ráno jedu za Hynkem.“

„Neblbni, přijed', je přece pátek večer...“

V paneláku ještě nezačali topit, přehodil jsem si přes ramena deku a pustil starý tranzistorák. Deku, v níž byla naposledy po horké sprše zabalená ona.

* * *

Neozvala se celý týden, ani já jsem její číslo nevolal. Proč bych měl, říkal jsem si. Složka na polici v třeboňském bytě pomalu zapadala prachem.

Jednoho odpoledne jsem sedl do auta a vyjel za město směrem na Budějovice. Na polní cestě jsem zabouchl dveře a prošel nazdařbůh smrkovým lesem, až jsem se dostal na palouk. Šlapal jsem po pěšině, pevné boty se trochu bořily do rozmoklé žloutnoucí trávy. Vzrostlé topoly, za nimi prosvítala hladina rybníka. Zapnul jsem si nepromokavou zelenou bundu až ke krku a usadil se na hrázce na plochem kameni. Ani jsem nevěděl, jak se ten rybníček jmenuje. Na protějším břehu jsem zahlédl v rákosí rybáře, seděl na stoličce, zíral do hladiny, jako já.

Vítr a hlasy ptáků, chlad šel od vodní plochy, ten krásný syrový větřík mi probíral vlasy. Studil na kůži. Tichounké šplouchání vody v tvrdé trávě u břehu. Země studila. Nebe taky.

Rozsvítil jsem palcem displej telefonu. Našel její číslo. Vyzváněcí tón.

„Ahoj...“ ozvalo se.

„Ahoj. Máš chvilku?“ V tom tichu jsem i já mohl mluvit tiše.

„To je pěkný. Dávala jsem ti ještě den. Teda spíš sobě. Zítra jsem chtěla volat.“

„Myslíš, že po tom, cos mi provedla, má ještě cenu...“

„Jasně že má,“ přerušil mě vzdálený a zároveň blízký hlas, modulovaný, její, „chci ti to vysvětlit, Pavle.“

Mluvila taky klidně.

„Ty... tys mi to ukradla! Normálně ukradla!“

„Přijed', Pavle...“

„Mě zajímá jenom jak? Čistě technicky. Kdy jsi to stihla okopírovat? Když přijela Zandlová? Měl jsem to přece už v brašně u notebooku.“

„Den předtím. Když jsme kompletovali můj rodopis. Šel ses najíst a já tě poslala ještě pro jogurt. Trvalo to patnáct minut, rozebrat tu složku a udělat dvě kopie.“

Znělo to věcně. Žádné okolky.

„Myslel jsem nejdřív, že se k tomu nějak dostal Šrámek. Byl to šok, když jsem čet ty noviny.“

„Budu mluvit pravdu, Pavle.“

„To bych byl rád.“

„Myslela jsem, že se to nedozvíš, vyšlo to jen v tom regionálním plátku...“

„Podceňuješ mě.“

„Ne, vůbec ne, Pavle. Poslouchej mě: Šrámek na mě tlačil, věděl od tebe, že už to máš hotový, ale že sis to rozmyslel... Nebudu ti teď vyprávět, odkud se s ním znám. Chtěla jsem mu prostě pomoci, pomoci dobrý věci.“

„Tak tys chtěla pomoci dobrému člověku? Víš, kdo je Šrámek? O co mu jde?“

„Nech mě mluvit.“

„No prosím.“

„Věděla jsem o tý věci už delší dobu, myslela jsem, že v tom budu moci pro Šrámka něco udělat, ale neměla jsem představu jak. Pak kápnul na tebe...“

„A tys mě ohlíkala. Dobrá práce. Pěkný divadýlko, gratuluju.“

„Šrámek už z tebe byl na nervy, pořád jsi uhejbal, cukal. Ještě ten večer, co jsem to okopírovala, si pro to přijel.“

„Konec. To mi stačí. Užila sis ty peníze?“

Pomlka.

„Ty si myslíš, že nic nevím, Danielo?“

„Myslíš si, že víš všechno, ale to teda zdaleka nevíš,“ vyjela ostře.

„Tak mi to pověz, ať to neprodužuju.“

„Víc už do telefonu říkat nebudu, Pavle. Přijed', pracuju na Žižkově. To je, když jedeš jedenáctkou od Muzea nebo devítkou od...“

„Vím, kde je Žižkov. Nejsem zas takovej buran.“

„Promiň, nemyslela jsem to tak. Přijedeš?“

Oddálil jsem telefon od ucha.

„Tak přijedeš? Nebo mám přijet o víkendu já?“

Setmělo se, dostala se do mě zima. Obešel jsem rybník a odemkl auto. Myslel jsem na Hynka, na tu hebkou samotu v krajině, na šípkový čaj v konvici, který si uvařím v poloprázdném pronajatém bytě.

* * *

Bílý čistý porcelán a káva, světla zářivek, zrcadlově naleštěné stěny. Na kožence béžové barvy jsem seděl opatrně. Objevila se v tmavomodrém kostýmku, parfémový oblak kolem ní byl jiný, než jsem znal. Nevstal jsem, když přišla. Nápojový lístek jsem nepustil z rukou. Sedla si naproti mně s koleny u sebe. Čas oběda, seděli jsme u stěny té luxusní kavárny, asi někde uprostřed. Objednala si taky kávu.

„Proč jsi trval na dvanáctý hodině? Mám na oběd třicet minut... firma je o dva bloky dál. Nezajímá tě, jak jsme dopadli na veletrhu?“

„V týhle chvíli ani ne, promiň.“

„Spěcháš zpátky, nebo se zdržíš?“

„Chtěl bych se jen podívat po nějakým dárku bráchovi k narozeninám.“

„Tak tě nakonec pozval?“

Její hlas oživila radost.

„Jo. Nedávno se za mnou zastavil v Třeboni.“

„To je skvělý! Dělán do pěti, můžem pak...“

Byla přívětivá.

„Pověz mi, co nevím, a já pojedou,“ řekl jsem v pauze, kdy jí číšnice přinesla bílý šálek.

„Tak dobře,“ řekla stroze, rozhlédla se kolem, zamíchala kávu, „ale nejdřív mi řekni – tys byl za ní?“

Přikývl jsem.

„Proklela mě?“

Zavrtěl jsem hlavou.

„Dovedeš si představit, co to znamená, když v životě dostáváš rány a nevíš odkud? Nevíš, proč to říkám, vid’?“

„Vím,“ řekl jsem.

„Co víš?“ zeptala se posměšně.

„Jakub Jircha byl tvůj děda.“

Šálek s kávou se zastavil uprostřed dráhy mezi jejími ústy a podšálkem.

„Jak... jak jsi to moh zjistit, proboha?“

Pokrčil jsem rameny.

„Počkej, z toho rodokmenu jsi to zjistit nemoh! Začínali jsme od mé babičky z matčiny strany.“

„Po tom nepátrej. Prostě to vím.“

„Dobře, ale spoustu toho ještě nevíš! A nedělej, že seš pán bůh! Můj děda, Jakub Jircha, měl třicet jedna hektarů...“

„To taky vím.“

„... a v padesátém roce,“ zesílila hlas, „zabouchali pozdě večer na dveře statku čtyři chlapi. Zatáhli dědu do stodoly a tam ho zmlátili do bezvědomí. Babičce řekli, že jestli je ještě ráno najdou na statku,

tak ho zabijou. Nikomu nic neřekla, zapřáhla vůz a naložila ho věcma, který se vešly. Tchyně a děti, moje máma a teta, jí pomohly vytáhnout nahoru dědu. Nad ránem vyrazili ze statku, jenže před Smrčím se děda probral, jak vůz drncal a donutil babičku vrátit se zpátky. Ještě do rána všechno zase vyložili. A ráno babička vyrazila na pole, jakoby nic. Skoro tejden dřela sama s dětma a s pomocí pár sousedů, než se z toho děda vylízal... věděls to?"

„Ne, tohle ne. V Tomašicích už není moc lidí, který by tu dobu pamatovali a chtěli o ní mluvit.“

„Nakonec dědu ze statku stejně dostali, v třiapadesátým. Na písemný udání Rozálie Zandlový pozatýkali bejvalýho majitele pily a dva sedláky nad dvacet hektarů, který ještě nevstoupili do JZD.“

„Danielo, myslíš si, že všechno bylo tak jednoduchý?"

„Vím, co si myslíš a co chceš říct. Ale já mám konečně v ruce důkaz! Mám černý na bílým, jak to bylo. Ale myslíš, že dneska někoho zajímají důkazy? Ty seš taky takovej.“

„Jakej?" zeptal jsem se dotčeně.

„Jeden z těch, co chtějí ty tlustý čáry za minulostí. Já to chápu! Je to pohodlný a hlavně: o nic vám nejde. Smíření, urovnání a jedeme dál. Ale tady už to konečně musí jít natvrdo! Mám v ruce papír, jakápak diskuse? A víš, jak to zatím funguje? Hospodařit jsem nešla, do družstva jsem taky nevstoupila, tak mám po sedmi letech nárok na finanční odškodnění. A co jsem dostala? Necelou třetinu. Roky už se soudím o ukradenej majetek. Kdo má platit, neplatí, čekám na nějakou spravedlnost, kde nic tu nic. Zařídím si ji sama..."

„Víš, na kom ses pomstila?" skočil jsem jí do řeči.

„Já se nemstím.“

„Obralas důchodkyni!"

„Dostala mýho dědu do kriminálu!"

Otočili se k nám lidi od sousedních stolků, ztišila trochu hlas.

„Rodina přišla o všechno...! Víš, jak jsem si užila ty peníze, jak ses ptal? Dávno předtím jsem je prosoudila. Stálo mě to majlant,

jestli tě to zajímá. Dům zdevastovanej, udělali si z něj jeden velkej chlív. Část stavení JZD zbouralo v roce padesát osm, bez jakýhokoli povolení, to bylo protizákonný, pátrala jsem po tom. Všemožně mi bránili, dala jsem je k soudu. Mysleli si, že mi vrátěj ruinu a já budu šťastná! Ted' je družstvo v konkurzu, čekám pořád na peníze.“

„A co ostatní příbuzný? Musíš mít přece...“

„Jo, šli jsme do toho s bratrancem Karlem, hned po listopadový revoluci. Myslela jsem, že Karel začne se synem hospodařit, že se tam vrátí. Měl by pole, nějaký stroje, dělával na státním statku, rozuměl mechanizaci. Vzdalela bych se svýho podílu v jeho prospěch. Děda si tohle vždycky přál! Ale Karel nic zpátky nechtěl, radši hnije dál v paneláku. A víš proč? Protože by nemoh každej večer v sedum sednout k televizi a válet se na gauči. Ne, Karel není po dědovi, mně děda všechno vyprávěl, jak se hospodaří, všechno o statku. On tam pořád byl! I když ležel poslední měsíce těžce nemocnej a nemoh chodit.“

„Kam přesně ho vystěhovali?“

„Není to jedno? Do jedný vesnice u Trutnova, na státní statek. Nejdřív tam byla jenom babička s dětma, on byl ve vězení. Neměli co na sebe, neměli co jíst. Rodina kulaka. Naštěstí jim pár lidí pomohlo, přežili to, než se děda vrátil. A on je nenáviděl, komunisty. Do smrti je nenáviděl, ty, co mu to udělali. Žil dlouho, ale naději už neměl, umřel zklamanej a vzteklej... bylo mi čtrnáct.“

„Nemohlas tomu tehdy rozumět.“

„Jasně že ne. Máma mě s dědou neviděla ráda, bála se, abych něco nekecla ve škole. A už vůbec nerada vzpomínala. Nedivím se jí. Celá naše rodina to měla polepený, nikdo nemoh na školu, sehnat slušnou práci. A ten strach! Cítila jsem to doma. Zařadit se, nebejt nápadnej, nějak přežívat. Máma se toho nikdy nezbavila... Já jsem z toho utekla a nakonec jsem to byla já, kdo zjednával spravedlnost. Naši k tomu neměli sílu. Dědu pak rehabilitovali, to jsem zkraje devadesátejch let sama zařídila. Soud uznal, že proces byl tehdy vykonstruovanej.“

Sledoval jsem její odhodlaný výraz, v kostýmku vypadala přísně. Takhle to asi byla víc ona než v létě...

„Děda na mě držel. Měl mě nejradši. Dokonce mě učil prát se,“ usmála se při té vzpomínce.

„Prát se...?“

„Když jsem chodila ještě do školy, řekla jsem mu jednou, že mě kluci ze třídy zbili. A on mě učil, jak dávat rány, jak se bránit. Docela vážně! To už mu bylo hodně přes sedmdesát. Nenáviděl je.“

„A ty nenávidíš Zandlovou?“

„A ty ses do ní zamiloval, nebo co?“

Podívala se na hodinky, trochu zoufale, dopila naráz kávu. Zamával jsem na číšnici.

„Já vím, ty sis oblíbil Mařánka. Kterej jim všechno velkoryse odpustil,“ ušklíbla se.

„Neposmívej se mu.“

„Já se neposmívám,“ řekla vážně, „děda mi o něm náhodou hodně vyprávěl. Měl ho rád. A říkal, že míval nejlepší koně ve vsi. A taky že hrál moc dobře ferbla, i když se nejvíc kamarádil s farářem a s pánem bohem... Jenom mu děda nemoh zapomenout, že vlez dobrovolně do družstva.“

„Říkal jsem ti přece, jak to bylo. Mluvil jsem s jeho dcerou. Mařánek neskončil o moc líp, nemysli si. Čet jsem tomašickou kroniku. Ve čtyřiapadesátým ho chtěli z toho družstva vyhodit. Že jako kapitalistickej živel rozkládá družstvo zevnitř, že jako třídní nepřítel sabotuje socialismus. Dělal tam nádeníka, ještě jim radil, dobrák, protože většina z těch agitátorů, který vehementně zakládali družstvo, neuměla hospodařit. Dřel jak mezek skoro zadarmo a k tomu musel poslouchat ty zhovadilý kecy o třídním boji.“

Obchody s kosmetikou, zlatnictví, prodejny mobilních operátorů. Proudý lidí neřídly, značková móda, butiky, rozbolela mě hlava z toho vzduchu kolem a z umělého světla, platil jsem účet. Daniela s obličejem v dlaních, lokty opřená o stůl. Pak se na mě křečovitě usmála.

„Tak takhle se rozejdem?“

Pokrčil jsem rameny.

„Takhle? Že já jsem okradla nebohou stařenku a ty jsi ten šlechtetnej?“ začala ironicky. „Myslíš si, jak ses zachoval úžasně...“

„O co ti jde?“

„Všechno jsi jí uvěřil. Ty její žvásty, že to tak nemyslela... to víš, že to tak myslela!“

„Přijdeš pozdě, Danielo.“

„Kašlu na to! Zandlová už pak ty sedláky nenáviděla, to ti nedošlo? Mně jo, a hlavně díky tvému vyprávění. Kubach, sedláckej synek, ji přived do jinýho stavu a nechal ji bejt. Zandlová se Kubachům jednoduše pomstila a bylo jí jedno, že tím odrovná i ostatní! Napsala udání, ale byla při svý smůle ještě tak blbá, že se pod to podepsala.“

„To je jen tvůj výklad. Věř mi, že ten Zandlový dopis jen zneužili. Dávno se na ně chystali, na Kubacha a hlavně na tvýho dědu. Potřebovali záminku. Udělali z toho aféru. Kubacha zlomili hned ve vyšetřovací vazbě, dal pole okamžitě do kolchozu, a proto z toho vyšel s podmínkou. Tvůj děda vydržel.“

„Ne, ten tvůj výklad, ten je úplně vedle! Jo, Zandlová bejvala krásná a blbá, jenomže zase ne tak blbá, aby si neuvědomovala, co se kolem děje. Myslíš, že na začátku padesátých let pořád toužila stát se paní Kubachovou? Dostat se na pětadvacetihektarovej statek? Vždyť to by bylo za trest! Tam hrozilo vystěhování a konfiskace, ty lidi nevěděli dne ani hodiny! Co měli jistý, byly ohromný dodávky a vězení. Máma mi vyprávěla, že sedláci se nakonec půdy normálně zbavovali! Víš, co to muselo bejt, když se svobodnej sedlák dobrovolně vzdá polí? Nedalo se to už vydržet.“

„Danielo, tohle všechno já vím! Jenže takhle jasný se ti to zdá teď. Tys v tý době nežila. Spousta lidí na vsi právě věřila, že se to ve státě otočí. Že všechno bude jako dřív. Čet jsem v okresním archivu dopisy, co psal tehdy Šoucha na ONV. Jak si tam stěžoval, že většinu rolníků místo závěrů ÚV KSČ zajímá spíš Vatikán a Hlas Ameriky.“

„Ne, mě nepřesvědčíš. Ted' dělá Zandlová blbou a vymejší si, aby ochránila synáčka. To, co mi zaplatila, je naprostý nic! Platím z toho jenom dědovu památku! Poženu ten soud o majetek třeba až do Štrasburku. A její synátor? Jen ať aspoň trochu trpí za to, co prováděla zamlada jeho povedená maminka. Naše máma taky celej život trpěla za to, že její rodiče vlastnili třicet hektarů půdy.“

„Myslet si můžeš samozřejmě, co chceš.“ Zvedl jsem se k odchodu.

„Taky to dělám,“ Daniela bojovně potřásla hlavou, „jen ještě jednu věc ti řeknu. Po revoluci jsem se po nich ptala, po těch funkcionářích, po těch okresních a obecních úřednících, co honili sedláky do kriminálu. Jména bylo možný zjistit, ne že ne. I lidi v Tomašicích si je ještě pamatovali. Šoucha, Honsa a další. Všichni už byli tehdy pár let mrtví, ale spokojeně si dožili s pěknějma penzema a s významáním za výstavbu socialismu.“

„Danielo, existuje ještě jiná spravedlnost, než je tady ta. A ty neunikli, to se neboj.“

„No jo, ten bohobojnej Mařánek v tobě...“ Mávla rukou. „Ale moje máma se za svobodna jmenovala Jirchová, víš...? A já jsem po dědovi...“

Stáli jsme v davu před kavárnou, připadalo mi to tak dávno, když jsme v rozpáleném létě seděli na stráni a dívali se do kraje. Jako by to nikdy nebylo. Jeli jsme dolů po schodech. Zůstal jsem stát před nějakou rozzářenou výlohou.

„Jedno jsi mi ale řek až ty, Pavle, při té poslední cestě autem. Že se děda byl podívat v Tomašicích. To jsem nevěděla. Ani babička to nevěděla. Nikdo z našich. A pak mi to došlo.“

„Co?“

„Časově to do sebe zapadá. Děda se zničehonic roznemoh. Na jednu přestal mluvit, hubnul, šlo to pak hrozně rychle. Umřel na jaře v osmdesátým sedmým...“

„Uviděl ten zpusošenej statek,“ řekl jsem, jen tak pro sebe.

„Přesně tak. To s ním zametlo.“

Zase jsme stáli naproti sobě, jako už tolikrát. Přerušila to mlčení.

„Já už vážně musím, Pavle. Myslím, že jsme si ještě neřekli všechno...“

„Nevím.“

„Ve čtvrt na šest tady, jestli nechvátáš jinam.“

Nic jsem na to neodpověděl, na okamžik zaváhala, pak vykročila k průhledným posuvným dveřím, doléhal jimi hluk provozu z Vinohradské třídy. Zmizela do ulice plné lidí.

* * *

Už jsem stál u auta zaparkovaného u chodníku, už mě studily v dlani klíčky s přívěskem. Televizní věž vyčnívala za bloky domů, zdála se být hned za rohem. Dal jsem klíčky do kapsy a šel jsem pěkných pár minut, než jsem se k věži dostal. Hlava zvrácená vzhůru, zavrávorá jsem. Futuristická stavba, ohromná plastová batolata s velkými hlavami lezla po jejím plášti.

Vláčel jsem s sebou brašnu s notebookem, sedl jsem si tam pod žižkovskou věž na schody a na kolenou otevřel laptop. Na monitoru se rozbalil ten dopis, v souboru *Rozina.jpg* byl naskenovaný a uložený v adresáři TOMASICE. Znal jsem už na tom zažloutlém papíru každé písmeno, každý tah. Originál ležel ve složce v mém třeboňském bytě. Ve stovkách kopií pak otištěn v místním zpravodaji někde na Vysočině. Jeden pomačkaný list papíru.

Snad podvacáté jsem v duchu projížděl náš rozhovor v kavárně na Floře. A Danieliny vlasy dál zářily na šedém nebi a moje myšlenky už dávno zacyklené, bezradné, zaseklé. Nemohly dál. Studil mě kamenný schod, vstal jsem a schoval počítač. Krucinál, to je přece iluze, že by sedlák Jircha přestál kolektivizaci v Tomašicích, kdyby nebylo toho nešťastného dopisu! Ne, to je nesmysl, milá Danielo, ty asi nevíš, co byla tehdy Akce „K“ na komunistickém ministerstvu

spravedlnosti! Akce „Kulak“. Nevíš, co je v Klosově archivu. Kdybys o tom měla tušení, věděla bys, že tvůj děda by stejně podlehl, našli by si jinou záminku, Šoucha dostal v přípisu z okresu jasně na srozuměnou: Do konce roku 1952 budou pro obce Smrčí, Černá Hůrka a Tomašice vypracovány seznamy kulaků a plán jejich likvidace. LIKVIDACE. A Šoucha příkazy shora plnil svědomitě.

Procházel jsem bez cíle kolem bloků staré žižkovské zástavby. Nejedl jsem ani nepil, jen jsem snil, až budu zase na silnici mezi poli. Hlava začínala třeštit.

Nákupní centrum Flora, sklo, hliník, celé už rozsvícené v šerícím se odpoledni. Jezdil jsem po eskalátorech nahoru a dolů, jako ve snu, v pasti toho umělého světa, barevného, našminkovaného. Marně jsem přemýšlel, co bych odsud mohl přivést svému bratrovi. Z ochozu jednoho z podlaží jsem ji uviděl stát na smluveném místě, v modrém kostýmu, rozhlížela se kolem a sledovala čas na zápěstí. Poodstoupil jsem. Mohl jsem se schovat mezi desítky hlav, stovky postav, co mě míjely. Přiblížil jsem se, pořád tam stála. Pár kroků vzad. Bylo to, jako bych sám sebe topil pod vodou a sledoval s úzkostí na ciferníku, kdy už bude po všem, kdy dech nevydrží a voda vtrhne do plic, kdy se zalknu, utopím...

Chytil jsem se zábradlí u schodů, nestála tam. Opřel jsem se celým tělem a díval se dolů. Pak jsem rychle vykročil, eskalátor se zdál být pomalý, scházel jsem po něm mezi davem. Ve vestibulu jsem se rozhlédl, nikde nebyla. Došel jsem ke vchodu, uviděl jsem ji přes sklo, jak sedí na lavičce, nachýlená, něco hledala v kabelce... venku jsem nadechl vlhký vzduch smísený s kouřem výfuků, v dálce stála tramvaj, vlhkost ze vzduchu se mi vpíjela do horkého čela. Někdo se nad ní skláněl, kroutila hlavou, uviděl jsem kapesník, plakala. Došel jsem k lavičce a stál před ní. Zadíval jsem se na chvíli přes zeď na pomníky a kříže olšanského hřbitova. Po pár okamžicích jsme se setkali očima.

„Ty nemáš deštník?“ řekl jsem ochraptěle.

Spouštěl se déšť, řetízky z drobných kapek se objevily na klopách jejího kostýmu, chytla se mě pod paží. Kapesníkem se rychle snažila zamaskovat stopy pláče.

„Nechci zpátky do té kavárny,“ obrátil jsem k ní hlavu.

„Já taky ne.“

„Za chvíli vyrazím domů, chceš někam svézt?“

Došli jsme rychlou chůzí o blok dál, kde jsem parkoval. Otevřel jsem jí dveře a ocitli jsme se spolu v mém starém otlučeném autě. Bylo tam chladno. Tmavá místa na jejím zmoklém kostýmu.

„Budu doma dřív metrem, z Flory jsou to tři stanice. Praha je teď odpoledne ucpaná.“

Jestli byla dřív mokrá od slz, tak už to teď nebylo poznat, dešťové kapky jsme si oba utírali z tváří.

„Tam u vás... to přeci nebylo žádné divadýlko. Nepochopils to?“ začala.

„Ty seš prostě taková Mata Hari...“

Pauza, nevěřícně kroutila hlavou, její zelené oči upřené do mých. Pak vybuchla.

„Tak ty si myslíš, že jsem s tebou spala kvůli tomu, abych dostala ty pitomý papíry?! Tys za celou dobu, proboha, nic nepochopil?!“

„Uklidni se, Danielo...“

„Ty detektive... ten poslední večer, proč bych asi chodila k tobě nahoru, když už jsem v té době dávno všechny dokumenty měla? Mohla jsem odjet do Prahy a vykašlat se na tebe!“

Stupňovaným tónem hlasu, gesty rukou, celou svou mimikou se nezadržitelně blížila k pláči.

„Nejdřív jsem si myslela, že seš takovej ten týpek...“

„Jakej?“

„Takovej slabej, co nic nechce, o nic mu nejde. Pak jsem se do toho nějak zamotala, zmátlo mě to, poslouchala jsem tvý vyprávění tam venku, mezi poli, pokaždý jsem si přála, aby to trvalo hodiny...“

Pak přišel pláč, neubránila se mu, tvrdý výraz povolil. S obličejem v dlaních, opřená levým ramenem do sedačky byla stále otočená ke mně.

„Já jsem taky jen člověk,“ zaslechl jsem uprostřed vzlyků.

Hleděl jsem na ty vlasy odbarvené na šedožlatý blond, které mě celé to žhavé léto sváděly k dotyku. Vzít je do hrsti... Otrásal jí pláč.

„Já jsem přece těma řečma utíkal... já se tím vyprávěním schovával...“

„Před čím?“

„Před tebou...“

„Promiň, Pavle. Odpust' mi to, jestli můžeš... já jsem nemohla jinak. Dotýkalo se mě to, celý naší rodiny, bylo mi úplně jedno, na co ty listiny chce Šrámek použít, pro mě to byla šance, jak se o těch věcech konečně dozvědět všechno, dozvědět se pravdu...“

S tvářemi kousek od sebe dívali jsme se jeden druhému do očí, ona s koleny v tmavých punčochách u mých kolen, tváře mokré tentokrát opravdu od slz.

„A pomohla sis? Teď ji znáš, tu pravdu?“

Neodpověděla. Opřel jsem se pažemi o volant a civěl do deště, jak omývá špinavé čelní sklo.

„Myslíš, že s člověkem, jako je Šrámek, se dobereš nějaký pravdy a spravedlnosti?“

Cítil jsem její pohled. Zapnul jsem klíček zapalování a pustil stěrače.

„Vadí ti tolik, že si o těch věcech nemyslím to co ty?“ zeptala se.

„Ne,“ řekl jsem po chvíli, „to přece... jsme každéj jinej.“

„Všechno, co bylo u tebe, v tom prázdným studeným bytě,“ usmála se při té vzpomínce, „nad flaškou vína od benzinky... to se přece stalo, nebo ne?“

Uvěznění v autě, liják neustával. Sledovala mě, černé namalované řasy mžikaly.

„Já jsem fakt nikdy neprožila nic podobného těm dvěma tejdňům v jižních Čechách. V archivu a na loukách a po všech těch vsích...“

„Tak kam tě mám odvézt?“

„Nikam!“

Spolkla slzy, svaly v obličeji se pomalu uklidnily. Nastartoval jsem a projel ulicemi se spoustou zaparkovaných aut u chodníků zpátky k Floře. Daniela otevřela a rychle vystoupila. Stál jsem v zákazu zastavení a díval se, jak mizí v podchodu metra.

Děšť cestou řídnu, a když jsem sjel z dálnice, už nepršelo. Mraky se roztrhaly. V prodejně, která patřila k benzinové pumpě, jsem stál u horké kávy v kelímku a žvýkal housku. Všechno napětí dne bylo pryč, zbyla jen únava a malý ohníček tepla někde uvnitř. Pozoroval jsem lidi, kteří byli jako já. Na cestě. Za sklem bylo vidět kus tmavého pole a lesklou silnici.

Sám za volantem, jako tolikrát. Oči pálily, pokoušel jsem se chvíli nemyslet na ten příběh. Ale šlo to těžko. Sám jsem v něm hrál. K čemu mi to všechno bylo? Mám pár okopírovaných dokumentů, které už nikoho nezajímají, našel jsem jednu plesnivou kroniku, pár lidí, kteří si ještě z těch časů něco pamatují. Umřou a bude to pryč definitivně. Podle zákonů už je stejně všechno, co se tehdy stalo, dávno promlčené.

Ten nápad jsem dostal až za Budějovicemi. Vzít to na Tomašice. Naposled. Všechny chalupy zapletené do té nešťastné historie jsem znal. Jen Šilhavých pilu jsem nikdy neviděl. Nějak jsem ji vždycky minul, vynechal. Třeba ta usedlost dopadla podobně jako Jirchův statek. Polorozpadlá, opuštěná. Na samotě. Třeba tam straší, napadlo mě. Chvíli jsem v autě sám sobě naháněl strach. Třeba se tam staří sedláci scházejí dodnes. Mařánek a Jircha. Sedí a hrají karty o mou duši...

Údolí potoka patřilo už do katastru obce Smrčí. Tma byla všude, půl jedenácté večer. Sjížděl jsem dolů úzkou silničkou, auto jsem

nechal ve Smrčích u chalup a vracel se po asfaltce, plastové patníky mátožně proběhávaly pozdním večerem. Mělká strouha vedle silnice byla zarostlá bezem a vlaštovičником, šla z ní vlhkost a nahořklý pach, dešťová voda tam stála v trávě.

Stavení nebylo ani oplocené. Zadní trakt byl sice zchátralý, ale podstatná část byla opravená. Světlo za oknem v patře. Holá rozsvícená žárovka visela nad vchodem. Kolem složená prkna, trámy. Zastavil jsem se a díval se na oprýskanou fasádu, někde prosvítaly cihly. Kus obnažené zdi. Tak tyhle cihly pamatují, když se tu scházeli sedláci na karban, říkal jsem si v duchu. Už dávno před válkou. Jestlipak mají ještě někde v kredenci schovanou fotografii Lídy Šilhavé, vzpomněl jsem si na vyprávění paní Zandlové. Na opravené části domu byla připevněna zbrusu nová cedule. Bílá s tmavozelenými velkými písmeny: PILA SMRČÍ. PRODEJ STAVEBNÍHO A PALIVOVÉHO DŘEVA.

Obešel jsem stavení, z boku štít s malým okýnkem. Možná že sedávali zrovna tam, v podkroví... náhle se rozštěkal pes, někde na straně domu směrem k potoku. Zřejmě byl uvázaný. Vracel jsem se na silnici, vrzly dveře.

„Hej! Co tady voblejzáš!“ ostrý mladý hlas rozsekl tmu. Pod žárovkou, ve žlutém světle jsem zahlédl statnou postavu muže v červené kšiltovce, měl v ruce kapesní svítilnu.

„Slyšíš? Co tady děláš???“

„Nic, procházím se,“ ozval jsem se, zaskočen.

„Jo, procházíš se? A pak se tu ztrácí dříví...!“

Pozvedl jsem ruce v bezmocném gestu. Jak jsem mu tohle měl honem vysvětlit...? Udělal jsem vpravo v bok a šel jsem pomalu pryč.

„Cos tady šmíroval?! Hajzle!!!“

Kužel světla z jeho svítilny mě hledal, ale byl jsem už dál, nedosáhl na mě. Zastavil jsem se a otočil se za ním.

„Neblázněte přece! Chtěl jsem jen...“

„Když slušnej člověk něco chce, tak zazvoní, ne?“

Nemělo to cenu. Odcházel jsem po té neosvětlené asfaltové silniče.

„Hele, ještě jednou se tu objevíš, ty šmejde, a pustím psa! A pak zavolám policajty!“

Z dálky za mnou se ozývaly nadávky. Cítil jsem kolem žaludku, že mě to úplně rozházelo, ten klid a vnitřní pořádek, co jsem si pracně budoval celou zpáteční cestu v autě... Přidal jsem do kroku a už jsem se neotočil.

Jiří Hájiček

Selský baroko

Ilustrace Ivan Aleshin/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 15. 5. 2020

ISBN 978-80-274-0809-2 (epub)
ISBN 978-80-274-0810-8 (pdf)
ISBN 978-80-274-0811-5 (prc)